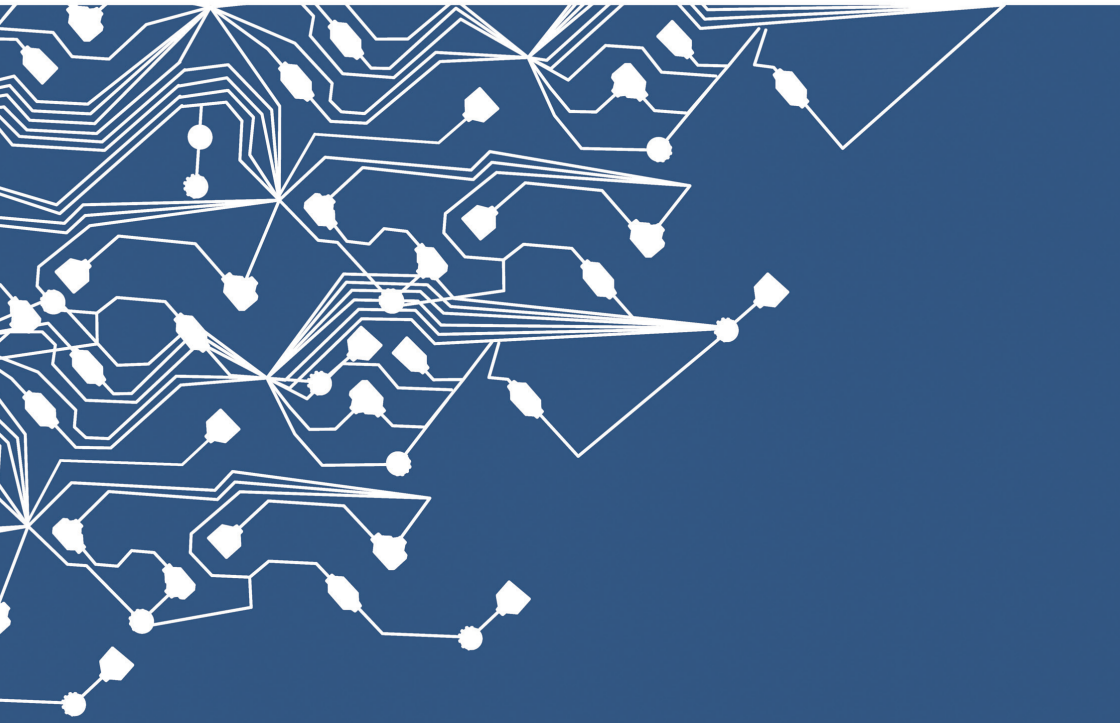

Sarja B. Projektiraportit ja selvitykset 20, 2011

Harri Laukkanen, Tiina Sotkasiira &
Piia Räsänen (toim.)

ASKELEITA YHDESSÄ TEKEMISEEN

Vyöhyke – nuorisoalan osaamisyhteisön tuloksia

Askeleita yhdessä tekemiseen

**Vyöhyke –
nuorisoalan osaamisyhteisön tuloksia**

**Harri Laukkanen, Tiina Sotkasiira &
Pii Räsänen (toim.)**

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

© tekijät ja Humanistinen ammattikorkeakoulu
ASKELEITA YHDESSÄ TEKEMISEEN.

Vyöhyke – nuorisoalan osaamisyhteisön tuloksia
Harri Laukkanen, Tiina Sotkasiira & Piia Räsänen (toim.)

Sarja B. Projektiraportit ja selvitykset 20, 2011
verkko ISBN 978-952-456-111-2 ISSN 1799-179-X ISSN -L 1457 -5531
kirja ISBN 978-952-456-112-9 ISSN 1457-5531 ISSN-L 1457 5531

verkkojulkaisu:
julkaisut/sarja-b-projektiraportit-ja-selvitykset/vyohyke

Humanistinen ammattikorkeakoulu – HUMAK
Annankatu 12, 00120 Helsinki
www.humak.fi
humak@humak.fi

Painopaikka: Bookwell Oy, Jyväskylä 2011

Sisällysluettelo

OSA 1 Vyöhyke nuorisotyön muuttuvassa toimintaympäristössä

Harri Laukkanen	
Vyöhyke-hanke – Taustaa, tavoitteita, toimintaa ja tuloksia	5
Petri Cederlöf	
Aluekehittämisen linjat Vyöhykkeen tarkastelun taustana	12
Jouni Erola	
Ulkoapäin tulevasta ohjauksesta nuorisotyön refleksiivisiin ammattikäytäntöihin	20
Jukka Määttä	
Vyöhyke koulutuksen ja työelämän yhteyksien kehittäjänä järjestö- ja nuorisotyöalalla Pohjois-Karjalassa	24

OSA 2 Käytäntöjä ja kokemuksia Vyöhykkeeltä

Jatta Herranen & Sanna Pasanen	
Toiminnan kehittämistä ja yhdessä tekemisen iloa	31
Jatta Herranen & Sanna Pasanen	
Monikulttuurisuuteen ja kasvatukselliseen ohjaukseen ankkuroituva kehittämisryhmätoiminta	38
Ulla Lehmusoksa & Erja Anttonen	
”Löytäjä saa pitää” – yhteisöllinen taideprojekti	55

Sanni Soininen	
Kokemuksia projektiopinnoista ja kehittämisryhmän toiminnasta Punaisen Ristin monikulttuurisuustyössä	65
Ilpo Simonen	
Vyöhykkeen ytimessä - yhteisöllisyyttä etsimässä	68
Helmi Korhonen	
Vyöhykkeeltä toiselle – opiskelijasta työntekijäksi	73
Harri Niemeläinen	
Pelinäkökulmaa nuorisotyöhön Vyöhyke-hankkeen avulla	77
Tuomas Partanen	
Radionuorisotyötä Vyöhyke-hankkeessa	84
Annu Jantunen	
Nuorisotoimi verkossa – virtuaalinuorisotyön askelia Pohjois-Karjalassa	92
OSA 3 Vyöhykkeen eväitä 2010-luvun nuorisotyöhön	
Tiina Sotkasiira	
Vyöhyke-hanke verkostojen rakentajana	98
Petri Cederlöf	
Vyöhyke nuorisotalon keskittymien kentässä	108

Harri Laukkanen

Vyöhyke-hanke – taustaa, tavoitteita, toimintaa ja tuloksia

Taustaa – mistä Vyöhykkeessä on kyse?

Vyöhyke – nuorisoalan osaamisyhteisö -hanke on nuorisoalan alueellinen kehittämisprojekti Pohjois-Karjalassa. Hankkeen toiminta käynnistettiin syyskuussa 2008 ja se päättyy kevään 2011 aikana. Lähes kolmen vuoden kestostaan ja itsenäisestä roolistaan huolimatta, Vyöhyke voidaan nähdä myös yhtenä strategisena toimenpiteenä nuorisoalan kehityskaareissa, jota alan keskeiset organisaatiot ovat viime vuosina vieneet vaiheittain eteenpäin. Vyöhyke-hanke on ollut samanaikaisesti sekä itsenäinen projekti erillisine tavoitteineen, että osa suurempaa kokonaisuutta.

Vyöhyke-hankkeen juuret kietoutuvat 2000-luvun alkupuoliskolla Pohjois-Karjalassa toteutettuihin nuorisoalan kehittämishankkeisiin. Idea nuorten kanssa työtä tekevien tahojen ja alan koulutusta tarjoavien oppilaitosten tiiviistä yhteistyöstä syntyi maakunnassa toteutettujen verkostohankkeiden (Sotkasiira 2011) sekä maakunnallisen nuorisostrategia -prosessin kautta. Nuorisotoimijat näkivät yhdessä tekemisen ja yhteisten tavoitteiden asettamisen realistisena mahdollisuutena vahvistaa alan osaamista ja kehittää nuorille tarjottavia palveluita. Nuorisotyön alati niukkevat resurssit sekä oppilaitosten sisäiset paineet työelämäkytköksen vahvistamiseksi myös ikään kuin positiivisella tavalla pakottivat toimijat yhteen.

Vyöhykkeen suunnittelu aloitettiin Joensuun nuorisotoimessa keväällä 2007. Runkona oli idea nuorisoalan resurssikeskuksesta, jossa kunnallinen nuorisotyö yhdessä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa tuottaisi ja aktiivisesti kehittäisi nuorille tarjottavia palveluita. Resurssikeskuksen ajatuksena oli alan usein melko pienten ja vähäväkisten yhdistysten ja yritystenkin voimauttaminen keskuksen tarjoamilla synergiaeduilla. Halvan toimis-

tovuokran, omakustanteisten kopiointipalveluiden ja samalla alalla toimivan työyhteisön uskottiin kiinnostavan monia ja auttavan pieniä toimijoita kehittämään palveluitaan. Myös järjestöille suunnattu työtilakysely kertoi, että tällaisille palveluille oli tarvetta.

Aiemmista verkostohankkeista saadut kokemukset osoittivat, että keskeisten toimijoiden sitoutuminen on menestyksekkään kehittämistyön edellytys. Nuorisoalan koulutusta tarjoavat Humanistisen ammattikorkeakoulun (HUMAK) Joensuun kampus sekä Pohjois-Karjalan koulutus kuntayhtymän Ammattiopisto Niittylahti kiinnostuivatkin Vyöhykkeestä heti, ja toivat mukanaan paitsi alan uutta osaamista, myös omia kehittämistee- mojaan. Samalla nousi esiin ajatus Vyöhykkeestä nuorisoalan kehittämisen instrumenttina omine toimintamalleineen. Hankkeen toimijajoukkoa täy- dennettiin vielä nuorisotyön ja median rajapinnassa toimivalla Radio Oi fm:llä, jonka nähtiin tuovan Vyöhykkeeseen media-alan osaamista ja suoran kontaktipinnan maakunnan nuoriin.

Tavoitteista toimintaan

Talven 2007-2008 aikana tehdyn suunnittelutyön tuloksena päädyttiin Vyöhyke-hankekokonaisuus jakamaan kahteen toisiaan tukevaan projektiin, joihin molempiin päätettiin hakea rahoitusta Euroopan aluekehitys- rahastoista. Pohjois-Karjalan maakuntaliiton hallinnoimaan EAKR-toi- menpideohjelmaan valmisteltiin hakemus, jonka nimenä oli VYÖHYKE – Pohjois-Karjalan nuorisoalan resurssikeskus. Hakemuksen sisältöinä ja tavoitteina olivat Vyöhykkeen ytimenä toimivan resurssikeskuksen fyysisten toimintaedellytysten parantaminen ja tilojen varustustason korjaaminen sekä toiminnallisena elementtinä nuorten osallisuusrakenteen luominen maakuntaan. Hankehakemusta ei kuitenkaan hyväksytty ja suunnitel- tu Vyöhyke-kokonaisuus jäi tältä osin toteutumatta. Vyöhyke-talon kalus- toinvestointeja tehtiin sittemmin vuonna 2009 OKM:n suoran rahoituk- sen turvin, mutta huomattavasti suunniteltua pienemmässä mittakaavassa.

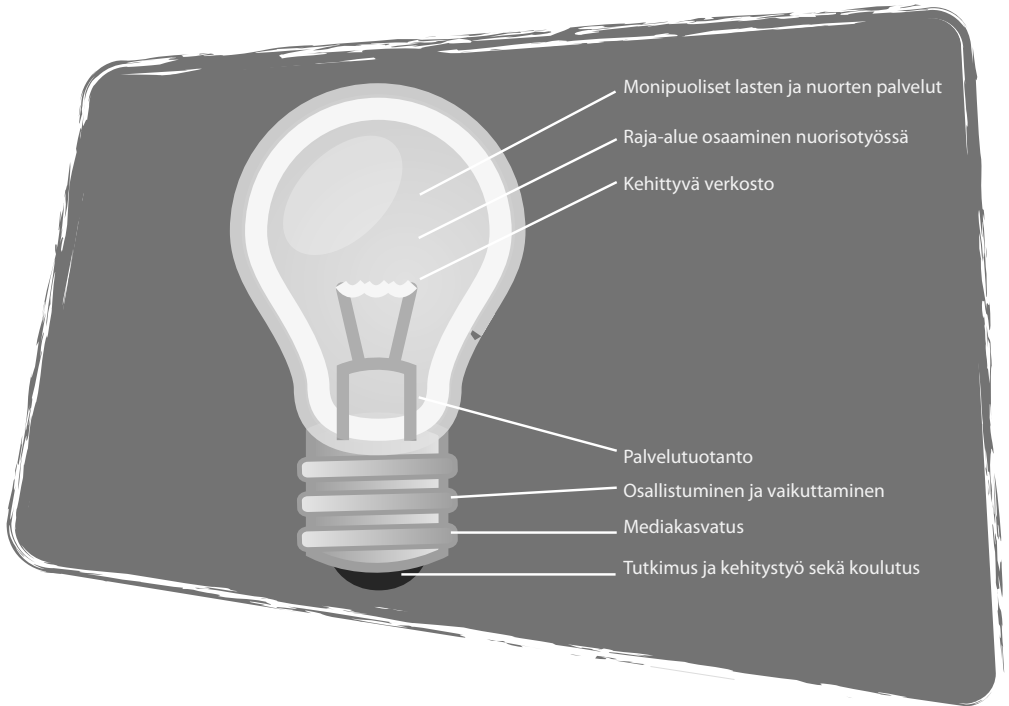
Hankekokonaisuuden toiminnallisesti laajempaan osaan haettiin rahoitusta Itä-Suomen lääninhallituksen koordinoimista ESR-varoista. Ra- hoittajan edellyttämien täsmennysten jälkeen hanke hyväksyttiin ja toi-

minta voitiin käynnistää syksyllä 2008. Käynnistetyn Vyöhyke – nuorisoalan osaamisyhteisö -hankkeen koordinoijana toimi Joensuun nuorisotoimi, ja sen keskeiset tavoitteet jaettiin kolmeen kokonaisuuteen.

1. Vahvan alueellisen osaamiskeskittymän luominen Pohjois-Karjalaan nuorisoalan palveluntuottajien toiminnan kehittämisen ja toimija-verkoston yhdistämisen avulla
2. Raja-alueella tapahtuvan nuorisotyön ja maahanmuuttajatyön osaamisen kehittäminen niin alueellisesti kuin valtakunnallisestikin koulutuksen, työelämän ja tutkimuksen yhteyksien kautta
3. Tiedotuksen ja mediaosaamisen sekä nuorten osallisuuden parantaminen

Vaikka tavoitteita oli hankesuunnitelmassa eritelty hiukan tarkemmin, oli suunnitelma silti hankkeen käynnistyessä varsin yleisellä tasolla ja hankkeen henkilöstön vastuulle jäi varsinaisten konkreettisten toimenpiteiden suunnittelu ja toteutus. Hankkeen alkuvaiheessa tämä vaatikin huomattavan paljon aikaa. Vähitellen oikeat askelmerkit hahmottuivat ja toiminta lähti rullaamaan.

Hankkeen toimijoiden roolien selkeyttämiseksi toimenpiteet oli jo suunnitteluvaiheessa jaettu tavoitteiden mukaisiin toimintalinjoihin hankkumppaneiden kesken. Verkostomaisessa, moninapaisessa ja laajassa hankkeessa tämä käytäntö osoittautui hyväksi. Vaikka yhdessä tekeminen on yksi Vyöhykkeen läpi leikkaava ajatus ja toiminnot risteilivät monissa kohdin, oli jokaisella oma kokonaisuutensa vastattavana. Toimintalinjoista palvelutuotannon kehittäminen tuli Joensuun nuorisotoimen vastuulle, kun taas HUMAK vastasi tutkimuksen, koulutuksen ja työelämän välisen yhteyksien kehittämisestä. Ammattiopisto Niittylahti ja Oi FM ottivat hoitaakseen kolmannen toimintalinjan, jossa keskityttiin erityisesti mediakasvatukseen ja virtuaaliseen nuorisotyöhön.

Käytännön toiminta Vyöhyke-hankkeessa

Vyöhyke-hankkeen toimintalinjojen operaationalisoinnista vastasi hankkeen henkilökunnasta koottu ”nyrkkiryhmä”. Tämä ydinjoukko kokoontui noin kuukauden välein päivittämään toistensa tiedot, suunnittelemaan tulevaa ja sopimaan toiminnasta. ”Nyrkin” kokoukset olivat foorumi, jolla käydyn keskustelun myötä varsin erilaiset toiminnot saatiin pidettyä edes jollain muotoa kasassa ja hankkeen osatoteuttajien punaiset langat vedettyä yhteen. Erityisen merkittäviä kokoukset olivat hanketyöntekijöille, jotka eivät työskennelleet Vyöhyke-talossa.

Hankkeen suunnittelu- ja alkuvaiheessa päätettiin, että siinä noudatetaan tiettyjä läpileikkaavia periaatteita. Keskeisenä teemana Vyöhykkeessä oli yhdessä tekeminen, joka korvasi helposti korulauseiden tasolle jäävän yhteistyön. Toimenpiteisiin pyrittiin järjestelmällisesti saamaan mukaan muita hankkeen toimijoita tai sen kohderyhmää. Hankkeen kehittämisto-

mien vahvana lähtökohtana pidettiin työelämän tarpeita, mikä näkyi myös sen toteutuksessa. Hankkeen työstämät kehittämiskysymykset nousivat lähes poikkeuksetta käytännön työelämästä. Vaikka Vyöhyke-hankkeen pääasiallinen kohderyhmä olivat alan organisaatiot, ammattilaiset ja opiskelijat, myös nuorten osallisuus otettiin yhdeksi peruseriaatteeksi. Osassa toimintaa tämä toteutuikin varsin hyvin (katso esim. Jantunen 2011).

Joensuun nuorisotoimen vetovastuulla olleen toimintalinjan Palveluntuotanto toimenpiteissä keskeisimmän roolin otti luonnollisesti Vyöhyketalon ja sen toimintojen organisointi. Kokonaan uuden toimintapaikan ja sen muotojen järjestäminen otti aikansa, ja varsinkin hankkeen alkupuolella tämä näkyi muiden toimintojen siirtymisenä myöhemmäksi. Resursoinnista johtuen hankkeen projektipäällikön tehtävät olivat talossa moninaisia ja välillä aikaa meni paljon myös varsinaisen kehittämistyön kannalta epäolennaisiin asioihin. Talon toimijajoukon vähitellen vakiinnuttua vuoden 2009 aikana, toimintamallien löydyttyä ja talon tapojen muotoututtua tilanne helpottui, ja myös muille toiminnoille jäi paremmin aikaa. Toisaalta Joensuun nuorisotoimi osallistui hankkeeseen merkittäväillä panoksilla myös vakituisen henkilöstönsä kautta, ja näiden rooli esimerkiksi hankkeen kehittämissä (Herranen & Pasanen 2011) oli usein keskeinen.

Vyöhyke-hankkeen toisen toimintalinjan toteutuksesta vastasi HUMAK Joensuun kampus. Tutkimuksen, koulutuksen ja työelämän välisen toimintamallin rakentajaksi palkattiin hankkeeseen kehittäjä. Toimintamallista ei hankkeen alkuvaiheessa ollut visiota olemassa, mutta tarve sille nähtiin selvästi niin työelämän, kuin koulutuksen puolelta. Syksyn 2008 suunnittelun ja taustatyön tuloksena syntyi idea nuorisualan kehittämissä (Herranen & Pasanen 2011). Mallia ryhdyttiin pilotoimaan keväällä 2009 ja sen edelleen kehittäminen, taltiointi sekä levitys ovat olleet hankkeen loppujakson keskeisiä toimenpiteitä.

Hankkeen kolmannen toimintalinjan Mediakasvatus, osallistuminen ja vaikuttaminen toteutus oli jaettu Ammattiopisto Niittylahden ja Oi fm:n harteille. Niittylahdessa keskeiseksi toimenpiteeksi muotoutui oppilaitoksen nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajakoulutuksen verkko- ja mediatyön opintokokonaisuuden rakentaminen. Hankkeen myöhemmässä vaiheessa tä-

män rinnalle tuotiin kokeiluun mediateemaan liittyvä valmennusryhmätyöskentely. Hankkeen aikana nuorisotyön yhdeksi keskeiseksi uudeksi haasteeksi ja mahdollisuudeksi nousseesta verkko- ja mediatyöstä tuotettiin myös täydennyskoulutusta alan ammattilaisille.

Oi fm:n osalla hankkeen toimenpiteet olivat ehkä selkeimmin etukäteen rajatut. Oi fm tuotti hankkeessa eritasoisia radiotyön koulutuksia (Partanen 2010), joita tarjottiin sekä nuorille että nuorisoalaa opiskeleville. Samalla etsittiin pysyvää toimintamallia arvokasta nuorisotyötä tekeväille radiolle, joka ei kuitenkaan pelkillä liiketoiminnan periaatteilla ollut taloudellisesti itseään kannattava.

Tulokset ja vaikuttavuus

Vyöhyke-hankkeen suunnitelmassa on mainittu pitkä lista tavoiteltuja tuloksia musiikki- ja videotaltioinneista aktiiviseen raja-alueyhteistyöhön (Vyöhyke – nuorisoalan osaamisyhteisö hankesuunnitelma, 2008). Näiden tavoiteltujen tulosten skaala vaihtelee laajoista rakenteellisista parannuksista konkreettisiin tuotoksiin ja kuvastaa osin hankkeelle asetettujen odotusten laajuutta ja moninaisuutta. Hanke on nähty alan sisällä hyvin merkittävänä ja sen toivottiin tarjoavan vastauksia osin myös sellaisiin kysymyksiin, jotka eivät olleet mahdollisia tai tarkoituksen mukaisia. Hankkeen alkuvaiheessa tavoitteita fokusoitiinkin, ja painopisteiksi valikoituivat toimintalinjojen kannalta keskeisimmät toimet.

Vyöhykkeen perimmäisinä tavoitteista voidaan hyvällä syyllä pitää monipuolisia ja laadukkaita nuorten palveluita sekä nuorisoalan uusia työpaikkoja Pohjois-Karjalassa. Näiden molempien ajateltiin toteutuvan välillisesti hankkeen vaikutuksesta. Vyöhyke onkin varmasti vaikuttanut erityisesti alan järjestöjen toimintaedellytyksiin Vyöhyke-talon palveluiden, koulutuksen kehittämisen ja verkostoitumisen sekä uusien toimintamallien kautta. Uusien työmahdollisuuksien tai suoraan hankkeen ansiosta syntyneiden palveluiden osoittaminen on vaikeaa. Vyöhykkeen rooli toimintaa tukevana sekä konsultatiivisesti sen kehitystä ohjaavana on kuitenkin varmasti edesauttanut toimijoiden edellytyksiä työllistää tai tarjota palveluita entistä laajemmin. Vyöhyke on siis omalta osaltaan mahdollistanut toimijoiden omaa kehittämistyötä.

Hanke teki paljon, mutta onnistuiko se tavoitteissaan? Aivan kuten kehittämistyössä yleensä, yhdestä näkökulmasta on vaikea arvioida kokonaisuutta. Tähän julkaisuun onkin koottu hankkeessa toimineiden tai sitä seuranneiden henkilöiden kuvauksia ja arviointeja siitä, miten Vyöhykkeellä meni ja mitä siitä seuraa. Vyöhykkeen todellisen merkityksen ja sen luomien mallien, toimintatapojen sekä verkoston arvioimisessa aika kirkastaa kuvaa. Vasta muutaman vuoden kuluttua voimme sanoa tarkemmin, miten Vyöhyke asettuu nuorisoalan kehittämistyön askeleisiin Pohjois-Karjalassa. Tämän kirjan tarkoituksena on paitsi taltioida ja levittää hankkeen kokemuksia, myös auttaa tuossa arvioinnissa.

Harri Laukkanen on työskennellyt Vyöhyke-hankkeen parissa hankesuunnittelijana ja projektipäällikkönä vuosina 2007 – 2011.

Lähteet

Sotkasiira, Tiina 2011. Vyöhyke-hanke verkostojen rakentajana. Teoksessa Harri Laukkanen, Tiina Sotkasiira & Piia Räsänen (toim.) Askeleita yhdessä tekemiseen, Vyöhyke – nuorisoalan osaamisyhteisön tuloksia. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Jantunen, Annu 2011. Nuorisotoimi verkossa – virtuaalinuorisotyön askelia Pohjois-Karjalassa. Teoksessa Harri Laukkanen, Tiina Sotkasiira & Piia Räsänen (toim.) Askeleita yhdessä tekemiseen, Vyöhyke – nuorisoalan osaamisyhteisön tuloksia. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Herranen, Jatta & Pasanen, Sanna 2011. Toiminnan kehittämistä ja yhdessä tekemisen iloa. Teoksessa Harri Laukkanen, Tiina Sotkasiira & Piia Räsänen (toim.) Askeleita yhdessä tekemiseen, Vyöhyke – nuorisoalan osaamisyhteisön tuloksia. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Partanen, Tuomas 2011. Radionuorisotyötä Vyöhyke-hankkeessa. Teoksessa Harri Laukkanen, Tiina Sotkasiira & Piia Räsänen (toim.) Askeleita yhdessä tekemiseen, Vyöhyke – nuorisoalan osaamisyhteisön tuloksia. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Petri Cederlöf

Aluekehittämisen linjat Vyöhykkeen tarkastelun taustana

Vyöhyke hankkeena ja toimintamuotona liittyy vahvasti alueellisuuden, osaamisen ja kehittämisen verkoston tai keskittymän ideoihin. Tässä ylikunnallisuuteen viittaava alueellisuus on kuitenkin erotettava suurimmille kaupungeille tyypillisestä alueellisen ja aluetyön käsitteistä. Toisaalta kuntaliitosten myötä yhä useammassa kaupungissa voi todeta keskustaajaman ja reuna-alueiden maaseudun yhteenliittymisestä hahmottuneen aluerakenteen, jossa ilmenee vyöhykkeitä. Osaamisyhteisön tai vastaavan nimityksen kannalta taas tulee erottaa toisistaan määräaikaisen hankkeen organisaatio ja toiminnat sekä hankkeen myötä tai tuloksena syntyvät sekä siihen muuten liittyvät pysyväluonteiset rakenteet ja toimet. Sekä hankkeet että rakenteet liittyvät kysymykseen nuorisotyön alueellisesta tukemisesta sekä aluekehittämisestä osana yleisempiä aluepolitiikan ideoita.

Alueellisuus valtakunnallisesti

Aluepolitiikalla tarkoitetaan toisaalta kuntien itsehallintoperustaisia ja niiden yhteisiä alueellisia kehityspyrkimyksiä, toisaalta valtionhallinnon alueellisen kehityksen ohjauspyrkimyksiä, sekä kumpiinkin kietoutuvia kansallisia ja EU-tason linjauksia. Nykyisen aluekehittämislain mukaan siitä vastaavat valtio (ministeriöt ja aluehallinto-organisaatiot), kunnat ja aluekehitysviranomaisina toimivat maakunnan liitot, jotka ovat itsehallinnollisten kuntien lakisääteisiä kuntayhtymiä.

Aluepolitiikka on jatkuvasti puhututtava käytännön aihe, johon liittyy usein poliittisia tai muita jännitteitä. Kunnallishallintoon ja -politiikkaan perustuva aluepolitiikka ilmenee selvimmin maakunnan liittojen suunnittelussa ja kehittämislinjauksissa, seutuorganisaatioiden tai vastaavien kun-

tien yhteistoimintaorganisaatioiden linjauksissa sekä esimerkiksi maaseudun kehittämisen yhteistyöryhmien pyrkimyksissä. Suomen kansallisen aluepolitiikan toteutuksesta neuvotellaan kausittain maakunnan liittojen ja valtionhallinnon välillä. Valtakunnallisella tasolla aluekehittämistä edistetään valtion asettamilla erityisohjelmilla ja politiikoilla.

Viime vuosien osaamiskeskusohjelman (OSKE) ja aluekeskusohjelman (AKO) on korvannut koheesio- ja kilpailukykyohjelma (KOKO), joka maantieteellisesti toteutuu useammassa ja myös väestöltään pienemmissä esimerkiksi seudullisissa kohteissa kuin em. ohjelmat. Sen rinnalla valtion aluepolitiikkaa edustavat alueellinen innovaatiopolitiikka, kaupunkipolitiikka, maaseutupolitiikka ja saaristopolitiikka, sekä erilliset tukitoimet valituilla alueilla.

Vaikka aluepolitiikka on moninainen ja osittain epämääräinen kokonaisuus, kertovat sitä koskevan valtakunnallisen keskustelun pääaiheet yleisistä kehityspyrkimyksistä. Näitä ovat ensinnäkin osaaminen, koheesio ja kilpailukyky ja toisaalta alueellisten kaupunkikeskittymien verkoston sekä sen lomaan jäävien maaseutu- ja reuna-alueiden elinvoimaisuuden kysymykset.

Nuorisotyö ei ole juurikaan näkynyt virallisen aluepolitiikan toimissa. Sen sijaan nuorisotyössä sekä yleisemmin vapaa-aikatoimialoilla, kuten liikunnan ja kulttuurin parissa, on Suomessa tehty perinteisesti spontaania kehittämistä ja kuntien välistä yhteistyötä, jota on myös tuettu toimialakohtaisilla rahoituksilla. Vastaava on ollut melko yleistä myös seurakuntien nuorisotyön sekä joidenkin nuorisoalan paikallisyhdistysten kesken. Tavallisinta yhteistyö on ollut kausittaisissa käytännön toimissa. 1990-luvulta 2000-luvulle tämä yhteistyö lisääntyi ja monipuolistui. Yhteistyön vaihtelu on kuitenkin edelleen suurta.

Nuorisotyön alueellisen kehittämisen ideoihin taustaa tarjoavat lähikuntien yhteistyö ja usean kunnan seudulliset yhteistoimintamuodot sekä seurakuntien ja niiden rovastikunnallisen yhteistyön perinne. Niiden rinnalla nuorisotyössä on kehittynyt joitakin laajempienkin alueiden yhteyksiä, noin maakunnallisesti, joidenkin etäällä toisistaan olevien kuntien ja kaupunkien yhteyksissä, sekä valtakunnallisesti. Erilaisten yhteistyöverkos-

tojen tai verkostoyhteyksien lisäksi useita nuorisotyön osa-alueita ja sisältöjä on edistetty ylikunnallisesti.

Nuorisotiedotuksen ja nuorten foorumi -tyyppiset verkkosivut on usein luotu seudullisesti. Joissakin tapauksissa ne on kehitetty tai ovat kehittyneet myös maakunnallisesti. Nuorten aloitekanavia on viime vuosina kehitetty verkkoon pääosin alueellisesti koordinoiden. Nuorisotyöntekijöiden sähköisiä keskustelufoorumit tai sosiaalisen median ryhmäkäyttö on yleistynyt alueellisten yhteistyöverkostojen piirissä. Verkkonuorisotyö (nuorisotyö Internetissä) on kehittynyt kohti valtakunnallista peittoa yhä useamman kunnan panoksella ja valtionhallinnon tuella osittain kokonaan riippumatta paikallisuudesta.

Seutuyhteistyö

Monen kunnan seutuyhteistyölle nuorisotyössä on perinteitä jo vuosikymmenten takaa; se taantui osittain 1980-90 -luvuilla, mutta 2000-luvun alussa se jälleen lisääntyi. Vähintään kausittaista käytännön seutuyhteistyötä nuorisotoimet ovat kuluneen vuosikymmenen aikana tehneet noin joka toisessa seutukunnassa. Yleisintä on ollut ajoittainen ja käytännönläheinen yhteistoiminta, jonka rinnalle on vuosituhannen vaihteen jälkeen perustettu työntekijöiden alueellisia foorumeja sekä työyhteisöllisiä ja kehittämiskeskustoja. Vahvan tavoitteellista nuorisotoimien yhteistyötä on viime vuosina tehty noin 20 seutukunnassa. Näissä tapauksissa yhteistyön veturina on yleensä toiminut yhteinen seudullinen hanketyöntekijä. Osa hankkeissa kehittyneistä yhteistoimista ja hyvistä käytännöistä on myös onnistuttu vakiinnuttamaan.

Useimmat seudulliset nuorisotyön toimet on toteutettu hankemuodossa ulkoisen rahoituksen turvin, sisällöltään kehittyneimmissä tapauksissa useiden vuosien hankerahoitusten ketjutus on varmistanut jatkuvuuden toistaiseksi. Varsinkin suuremmissa valtiorahoitteisissa hankkeissa osallistuvilta kunnilta vaadittu omarahoitus tai sitä vastaava työaikaosuus on tullut aiempaa tavallisemmaksi, mikä saattaa helpottaa toiminnan jatkumista myös erillishankkeen jälkeen.

Toisaalta nuorisotyön yhteistyön varmistaminen kuntien välisellä sopimuksella samoin kuin kuntien yhdistetyllä budjetilla rahoitettu seutukunnallinen nuorisotyö ovat harvinaisia ja niistä on viime vuosikymmeniltäkin vain yksittäisiä esimerkkitapauksia. Niihin kuuluu Loimaan seutukunta, jossa on vuosien ajan toiminut kuntien jyvitettyillä nuorisotoimen budjettiosuuksilla rahoitettu seutuyhteistyö: yhteinen seutukunnallinen koordinoiva työntekijä, yhteisesti suunniteltu ja budjetoitu käytännön yhteistoiminta, sekä yhteisiä erillisrahoitettuja kehittämishankkeita.

Vaikka nuorisotyö on usein ollut jopa edelläkävijä kunnan toimialojen seutuyhteistyössä, on se vain harvoin tullut vastaavassa määrin huomioiduksi kuntien yhteisissä seutuorganisaatioissa, maaseudun kehittämisen toimintaryhmissä tai valtion tukeman seutuhankkeen yhteydessä. Tosin vuosina 2008–2010 nuorisotyön huomiointi ja siihen liittyvien kehittämishankkeiden määrä seutuorganisaatiossa näytti jonkin verran kohentuvan.

Vaikutusta on varmasti ollut sillä, että lääninhallitusten (nyk. Elykeskusten) tuki ja ohjaus nuorisotyön kehittämistoimiin on 2000-luvulla usein painottanut seudullista yhteis- ja kehittämistyötä. Useimmissa tapauksissa on esitetty rakenteellisia yhteistoimintakäytäntöjä ja pyrkimyksiä kiinteään alueelliseen nuorisotyön organisaatioon, mutta siihen ei kuitenkaan ole saatu kuntien tukea. Selvä lisäarvo muutaman kunnan joukossa saavutettaisiin jo yhdellä pysyvällä koordinoivalla yhteistyöntekijällä, mutta kunnat yleensä eivät ole sitoutuneet yhteistyöntekijän edellyttämiin budjetoituihin kuntaosuuksiin.

Aiemmissa valtakunnallisessa aluekeskusohjelmassa tai seutuhankkeessa mukana olleista seuduista nuorisotyötä vahvimmin edistettiin Oulun, Raahen, Ylivieskan, Ylä-Savon, Joensuun, Pietarsaaren, Jyväskylän, Etelä-Pirkanmaan, Porin, Rauman, Turun, Loimaan, Turunmaan, Kouvolan, Hämeenlinnan, Lahden ja Keski-Uudenmaan seuduilla, sekä pääkaupunkiseudun yhteistyössä. Näistä osassa yhteistyön käytännöt ja rakenteet ovat säilyneet ja osassa vahvistuneetkin. Kehityskulut kuitenkin vaihtelevat paljon.

Esimerkiksi Joensuun seudulla vapaa-aikatoimien seutuhanke loi vahvaa tukea yhteistyölle ja varmasti helpotti osaltaan kuntien nuorisotoimen

yhdistymisprosessia, mutta yhdistymisen jälkeen ei ole helppoa todeta täsmälleen seudullisen kehittämisen ja yhdistymisen vaikutusten keskinäisiä suhteita. Vastaavan huomion voi tehdä esimerkiksi Hämeenlinnan, Jyväskylän ja Kouvolan seudun aiemman yhteistyön ja kuntien yhdistymisen suhteista. Toisaalta mielenkiintoista on nähdä, miten esimerkiksi Lahden seudulla pitkälle kehittynyt ja monissa toiminnoissa toistaiseksi vakiintunut nuorisotyön miltei maakunnan kattava yhteistyö kehittyi, kun kunnat kaatoivat yhdistymispyrkimyksen ja miten suhtaudutaan yhteistyökumppaneina voimavaroiltaan heikkoihin kuntiin, jotka ovat torjuneet tiiviimmän yhteistyön.

Kuntien rakennemuutos

Suhteessa viime vuosien valtakunnallisiin kehittämispainotuksiin nuorisotyön kunta- ja seutuyhteistyön tilanne näytti vuoteen 2010 mennessä kehittyneen kahtalaisesti. Aiempi SEUTU -hanke lakkautettiin sen tavoitteiden ja toimien sulautuessa Kunta- ja palvelurakennemuutostukseen (PARAS -hanke), jonka keskeisiä toimenpiteitä ovat kuntien yhteistyön tiivistäminen ja kuntien yhdistäminen.

Toisaalta joukossa seutukuntia aiempi nuorisotoimien yhteistoiminta on luonut ainakin nuorisotyön itsensä kannalta hyvän perustan sopeutua yleisesti vahvistuvaan seutuyhteistyöhön tai kuntien yhdistymiseen. Osassa näistä tapauksista nuorisotyön asema on selvästi parantunut, osassa ei. Syyt palautuvat siihen, miten nuorisotyötä oli siihen asti kunnissa huomioitu ja arvostettu.

Toisaalta rakennemuutustrendi on myös kärjistänyt joidenkin kuntien välejä ja vaikeuttanut tai jopa tyrehtyttänyt aiempaa yhteistyötä kuntien yleisesti suuntautuessa yhteistoimintaan uusien kumppanivalintojen myötä tai yhdistyessä eri rakenteella kuin aiempi nuorisotoimien yhteistyö. Monien nuorisotoimien viime vuosina esittämiä yhteisiä seudullisia organisointimalleja ei ole huomioitu kuntien neuvotteluissa ja yhteistoiminta-alueiden valmistelussa. Kuntauudistuksen puitelain velvoite sosiaali- ja terveydenhoitoalan yhteistoiminta-alueisiin on myös jakanut kuntajoukkoa uudelleen ja toisinaan perinteisistä yhteistyösuhteista poikkeaval-

la tavalla; se ei ole myöskään johtanut yleistyvään nuorisotyön vastaavaan organisointiin.

Yhdistymisten myötä syntyvien uusien alueeltaan laajojen kaupunkien palvelujen kannalta kiinnostavia vertailunäkökulmia tarjoavat jotkut seurakuntien rakenneratkaisut. Esimerkiksi seurakuntaliitoksien yhteydessä muodostetut alue seurakuntien, seurakuntapiirien, kappeliseurakuntien sekä joidenkin seurakuntayhtymien yhteisen seurakuntatyön järjestelyt voisivat tarjota hyödyllisiä toimintaesimerkkejä myös kuntapalveluiden järjestelyyn.

Nuorisotyön ja sen kehityksen tuki alueittain

Seutukuntien kehittämisorganisaatioiden piirissä sekä maaseudun kehittämisen toimintaryhmissä on ollut vain harvoin nuorisotyön työryhmiä tai edustajia. Joidenkin niistä kautta on rahoitettu myös nuorisotyötä ja yksittäisinä tapauksina voidaan todeta pitkäkestoisemminkin jatkunutta nuorisotalan hanketyön koordinoitua. Myös maaseudun kehittämisen toimintaryhmien kautta on rahoitettu ja koordinoitu nuorten toimintaa ja osallistumista tukevia pienimuotoisia hankkeita, joiden toimet ovat olleet lähellä nuorten arkipäivää.

Maakunnan liittojen kanavoimissa rahoituksissa nuorten tai nuorisotyön selvä rooli on harvoin, vaikka myönteisiäkin esimerkkejä on todettavissa. Kokonaisuudessaan EU-osarahoitteisten ja kansallisten kehittämishankkeiden piirissä nuorisotalan rooli on ollut vähäinen. Rahoitusten edistäminen ja aiheen esillä pitäminen edes liittojen kehittämisasiakirjoissa on usein ollut valtion keskus- ja aluehallinnon vastuulla. Kuitenkin noin kolmannes liitoista on suunnannut kehittämisrahaa nuorisotalan hankkeisiin, tosin useammin nuorisohankkeisiin kuin nuorisotyön kehittämis-hankkeisiin. Nuorisotyön kannalta vaikeuksina ovat olleet kunnilta edellytetyt omarahoitusosuuden järjestäminen sekä rahoituksenhaun työläys ja aikataulut suhteessa toimintaan. Osassa liittoja tarjolla olevia rahoituksen-hakua kunnat eivät ole edes yrittäneet hyödyntää.

Muutamana maakunnan liiton tuella tai toimesta on tuotettu alueellinen nuorisotalan kehittämisasiakirja. Useimmissa tapauksissa sillä ei kui-

tenkaan ole ollut vaikutusta sen enempää kuntien toimintaan kuin liittojen omien kehittämislinjausten mukaisiin rahoituksiin. Useimmat toteutuneet kehittämisshankkeet tai kehittämislinjaukset eivät ole johtaneet pysyviin toimien vakiintumiseen saati rakenteellistumiseen kunnissa tai niiden yhteistyössä.

Nuorisotyön aluekehittämisestä ovat vastanneet paikallisten nuorisotyön toimijat yksin ja yhdessä. Toisaalta vastuu on kuulunut myös valtiolle. Valtion aluehallinnon (nuorisotoimen työntekijöiden) vastuulla ollut seuranta, arviointi, ja aluekehitysrahoitus ovat viime vuosina olleet merkittäviä monien kuntien ja järjestöjen sekä yhteistyöverkostojen nuorisotyöllisessä kehittämisessä. Myös EU:n rakennerahastovarojen kanavoinnissa valtion aluehallinnon nuorisotoimi on ollut merkittävä verrattuna maakunnan liittoihin.

Viime vuosina valtion aluehallinnon nuorisotoimen kautta nuorisotyön kehittämiseen ohjaama rahoitus on kasvanut. Vuonna 2010 nuorisotyön valtionrahoitusta myönnettiin alueittain jaettavaksi noin 12,4 miljoonaa euroa. Kasvua edellisvuoteen alueellisessa rahoituksessa tuli 25 %. Valtion nuorisotoimialan rahoituksesta merkittävä osa suuntautuu myös alan järjestöjen toimintaan ja osa siitä kanavoituu epäsuoraan tai suoraan myös seurakuntien toimintaan. Alueittain jaetulla rahoituksella on erityinen tasapainottava merkitys alueellisten ja paikallisten haasteiden ja ponnostusten vaihdellessa huomattavasti. Toki summa on pieni ja moniin nuorisotyön kehittämishaasteisiin myös riittämätön. Se kaipaisi tuekseen muun muassa nuorisotyön huomiointia myös muissa, esimerkiksi kasvat- ja sosiaalialan rahoituksissa.

Valtion aluehallinnon rinnalla hiippakunnat tukevat seurakuntatyön ja siten myös nuorisotyön kehittämistä muun muassa hiippakuntasiihteerin työpanoksella, koulutuksin ja neuvoen, mutta eivät yleensä kanavoiv suoraan rahoitusta paikalliseen toimintaan. Vastaavasti piirijärjestöt tukevat paikallisyhdistysten toimintaa eri tavoin; yleensä ne eivät kanavoiv erillisiä varoja paikalliseen kehittämiseen, mutta tällainen alueittainen rahoitusten jakaminen jäsenyhdistyksille on nykyään myös mahdollista ja saattaa lisääntyä.

Vuoteen 2010 mennessä toteutettu valtion aluehallinnon uudistus ei vielä (2011) antanut lupaavaa kuvaa uuden toimintajärjestelmän mielek-

kyydestä. Suhteessa moniin toimialoihin pienen nuorisotoimen aseman profiloituminen on herättänyt myös huolta, etenkin kun yleiset pyrkimykset henkilöstön vähentämiseen ja voimavarojen yhdistämiseen jatkuvat. Kuten yleisesti, myös nuorisotyön aluerakenteen kehityksessä onkin nähtävissä sekä epävarmuutta että kiinnostavia kehityksen skenaarioita.

Petri Cederlöf, FM (s. 1966) toimii opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamana nuorisotyön tutkijana Humanistisessa ammattikorkeakoulussa (HUMAK). Hankkeessa Nuorisotyön asema ja merkitys Suomessa hän seuraa nuorisotyötä muutoskehityksen virrassa, toisaalta virallisten muutostiljojen ja toisaalta nuorisotyöntekijöiden kohtaamisissa tavoittamiensa kokemusten ja näkemysten kautta. Hankkeesta ks. <http://nam.humak.fi/>

Jouni Erola

Ulkoapäin tulevasta ohjauksesta nuorisotyön reflektiivisiin ammattikäytäntöihin

Kunnallisen nuorisotyön uusvanhat suuntaukset

Jokainen hanke tarvitsee syntyhistoriansa ja taustansa, sillä jo pelkkä hankkeen valmisteluprosessi kehittää siihen osallistuvien keskinäisiä suhteita ja yhteistä ajattelua. Suunnittelun aikana on kysyttävä, tarvitsemmeko todella tämän hankkeen vai olisiko tämä kaikki tehtävissä muutenkin? Itse näen hankkeet liikkeelle panevana voimana, joka pakottaa prosesseihin, joihin ei aikaisemmin ollut aikaa tai joihin ryhtyminen tuntuu muuten vain vaikealta. Vyöhyke-hankkeessa liikettä aiheuttavat energiavirrat olivat ohjaus, prosessointi ja koordinointi. Yhteinen päämäärä meillä oli jo valmiina, mutta hanke antoi voimaa tavoitella sitä.

Nuorisotyön kehityksen historia on täynnä muutoksia, kuin kasipallon tötäisyjä biljardipöydällä. Pussitusta ei vain kaikilla näillä muutoksilla ole saatu aikaan. Monen muutoksen takana on raha ja tarve resursoida toimintaa aiempaa tehokkaammin. Valtionavustusten painopisteet ovat tuettaneet kunnallistakin nuorisotyötä järjestölähtöisestä perustyöstä vahvasti tuettuun tilamassapainotteisuuteen sekä myöhemmin valtionapujen avulla toteutettuun henkilöstömäärän kasvattamiseen. Tämän jälkeen siirryttiin eurojakoon, jonka perusteena oli jokainen kunnan alle 30 -vuotias nuori. Samalla avustushanat avautuivat myös hanke pohjaiselle valtionavustukselle ja kuljimme kohti projektien hallintaa. Vähenevien resurssien alla katset kohdistuivat taas myös odotuksiin järjestöjen mahdollisuudesta pelastaa nuorisotyön eetos ja paatos.

Ajoittain pohdin, loiko aiempi resurssiohjaus vahvempaa ja pitkäjänteisempää nuorisotyötä, kuin nykyinen hanke pohjainen, joskus niin poukkoilevakin toimintatapa. Moni kunta on viime vuosina resurssiohjauksen myötä purkanut aikanaan kasvatetut laajat tilaverkostot sekä puristanut

henkilöstöohjelmien kautta ulos valtionapujen houkutuksessa perustetut nuorisotyöntekijöiden virat ja toimet.

Mitä on jäänyt jäljelle? Nuorisotyötä ohjaa edelleen nuorisolain kunnille suunnattu velvoite huolehtia nuorisotyön järjestämisestä. Kun tavoitetta tarkastellaan kuntien tuottavuusohjelmien läpi, on monessa kunnassa varmaankin herännyt kysymys ”miten tämä on mahdollista?” Veroker Tymän liuetessa lakisäätöisiin peruspalveluihin on kompassineula nuorisotyön osalta alkanut osoittaa uudelleen sen vanhoille juurille eli perinteiseen järjestöjen tuottamaan palveluverkostoon, jossa kunnan tehtäväksi jää tuen ja osittaisen sisältöohjauksen tarjoaminen.

Vyöhyke-hankkeen tavoitteet

Tässä hornankattilassa syntyivät myös Vyöhyke-hankkeen ensimmäiset pintakuplat. Peruskysymyksenä tuolloin oli se, miten voidaan huolehtia tulevaisuudessa nuorille tarjottavista ajassa ja elämässä kiinni olevista palveluista niillä resursseilla ja rahoituspohjilla, jotka 1990-luvun puolivälin laman jälkeen olivat käteen jääneet. Kunnallisen nuorisotyön haaste on se, että ilman hyviä ja vahvoja kumppaneita työn ja palveluiden kehittäminen on mahdotonta. Selkeiksi kumppaneiksi olivat jo tulleet perinteiset järjestötoimijat, mutta kehittämisen näkökulmasta jotain tuntui puuttuvan. Puuttuvan palapelin palan muodostavat nuorisotyön kehittämisen ytimessä olevat koulutusorganisaatiot, jotka toisaalta kipuilevat työelämäkontaktien heikkouden ja ylläpitämisen kanssa.

Tämä kolminaisuus, työelämä – järjestöt – koulutus, loi sopivan ytimen työntämään liikkeelle Vyöhyke-hankkeen suunnittelun. Keskeisin tavoite näytti selkeältä nuorisotyön haasteiden näkökulmasta: nuorisotyöhön tulee Joensuun ja Pohjois-Karjalan alueelle luoda kehittämissyhteisö, joka pohjautuu edellä mainittujen kolmen toimijan yhteisiin päämääriin. Tavoite oli olemassa jo vuonna 2007, vaikka hankkeen rahoituspäätökset saatiin vasta vuonna 2008.

Hankkeen konkreettisiksi tavoitteiksi muotoutuivat

1. Vahvan alueellisen osaamiskeskittymän luominen Pohjois-Karjalaan nuorisualan palveluntuottajien toiminnan kehittämisen ja toimijaverkoston yhdistämisen avulla

2. Raja-alueella tapahtuvan nuorisotyön ja maahanmuuttajatyön osaamisen kehittäminen niin alueellisesti kuin valtakunnallisestikin koulutuksen, työelämän ja tutkimuksen yhteyksien kautta
3. Tiedotuksen ja mediaosaamisen sekä nuorten osallisuuden parantaminen

Hanke jakautui toimijoiden näkökulmista katsoen kolmeen toimintasektoriin:

1. Palvelutuotanto (Joensuun nuorisotoimi)
2. Tutkimus ja kehitystyö sekä koulutus (HUMAK)
3. Mediakasvatus, osallistuminen ja vaikuttaminen (Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä/Niittylahti, Najaros Oy/Oi fm)

Kaikille osatoteuttajille ja muille hankkeessa mukana oleville yhteisen näköalan luominen on haasteellista, mutta palkitsevaa.

Moniammattillisen ja käytännönläheisen kehittämistyön tarve

Nuorisotyössä, kuten myös sosiaalialan palvelukriisissä, on painotettu monialaisen yhteistyön merkityksellisyyttä. Nuorisotyön kehittäminen on usein ulkoapäin ja ylhäältä ohjattua. Kehittämistyön jalkauttaminen sinne, missä töitä varsinaisesti tehdään, on kuitenkin vaikeaa. Kokonaisuutena nykytilanne muistuttaa Robert Arnkilin (1988, 15) kuvaamaa tilaa, jossa ammattiala on moniulotteisessa kriisissä ja jossa ongelmat eivät olekaan selkeitä, yhden ammattiryhmän menetelmällisellä osaamisella hoidettavissa olevia kokonaisuuksia, vaan ongelman ratkaisuun tarvitaan moniammattillista osaamista. Vastaukseksi ongelmiin Arnkil (1988, 12) tarjoaa kehittämisosuudessaan ”sellaista työtä kehittämismetodiikkaa, joka yhdistäisi työntekijöiden omakohtaisen, omasta työkokemuksesta lähtevän kehittämistyön sellaiseen lähestymistapaan, joka tarjoaisi työvälineet historiallisten ja paikallisten rajojen ylittämiseen ja työprosessien laajempien kokonaisuuksien tarkasteluun”.

Kehittämistyön työelämälähtöisyyden merkitys koulutusorganisaatioille on suuri. Opiskelijoiden kehittämisprojektien ja opinnäytteiden vieminen mahdollisimman lähelle työelämän arkea on merkittävää molemmin puolin. Koulutuksen ja työelämän yhteistyön kehittämistä kritisoidaan siitä, että ammattialasta riippumatta sitä pyritään toteuttamaan erilaisilla erillisillä kehittämissankkeilla, joiden arkivaikutukset saattavat jäädä hyvinkin löyhiksi. Kehittäminen ei nuorisotyössä, eikä muillakaan sektoreilla voi olla erillinen saareke, joka kohtaa työelämän tarpeiden kanssa vain satunnaisesti. Julkaisussa esiteltävät Vyöhyke-hankkeessa luodut kehittämisryhmät kertovat positiivista kieltä yhteisistä oppimisprosesseista. Kehittämisprosessien tulee mielestäni lähtökohtaisesti perustua tasavertaisuuteen. Siten haetaan ratkaisua yhteiseen ongelmaan ilman, että prosessin alkumetreillä joku toimijoista jo kertoisi tietävänsä lopputuloksen.

Kunnallisen nuorisotyön näkökulmasta työelämälähtöiset kehittämisprosessit ovat ainoa keino ohjata palvelujen nykymuotoja ja vaikuttaa siihen, että ne elävät ja liikkuvat tässä ajassa. Kaupallisten nuorisokulttuurien ja kasvatuksellisten tavoitteiden puristuksessa oikeiden toimintaympäristöjen löytäminen ei ole helppoa. Kehittämisen karikoissa on mahdollista päätyä tuottamaan palveluita viihdeteollisuuden arkisen apatian lähdekohdista ja unohtaa nuorisotyön perustehtävät. Nuorisotyön osaamiselle on kuitenkin olemassa vahva olemisen perusta, joka kirkastuu kun pidämme mielessämme nuorisotyön perustehtävän. Meille on annettu koulua vapaammat kädet tuottaa nuorille tavoitteellisia ja kasvatuksellisia oppimiskokemuksia erilaisissa toimintaympäristöissä.

Jouni Erola on Joensuun kaupungin nuorisajohtaja ja pitkän linjan nuorisotyön ammattilainen. Vyöhyke-hankkeessa Erola on ollut tiiviisti mukana sen alkumetreiltä lähtien.

Lähteet

Arnkil, Robert 1988. Kehittämisryhmien koulutusohjelma. Valtionhallinnon kehittämiskeskuksen julkaisu. Helsinki: Valtion painatuskeskus

Jukka Määttä

Vyöhyke koulutuksen ja työelämän yhteyksien kehittäjänä järjestö- ja nuorisotyöalalla Pohjois-Karjalassa

Ammattikorkeakoulukentän ja laajemmin koko ammatillisen koulutuksen suuri haaste on kehittää autenttisia työelämälähtöisiä oppimisympäristöjä, jotka mallintavat mahdollisimman aidolla tavalla opiskelijoiden tulevaa työkenttää. Tämä tarkoittaa sellaisten osaamisperusteisten oppimisympäristöjen kehittämistä, joissa teoreettinen ja käytännönläheinen opiskelu kohtaavat. Humanistisen ammattikorkeakoulun (HUMAK) näkökulmasta osallistuminen Vyöhyke-hankkeeseen tarjosi mahdollisuuden luoda uudenlaisia oppimisympäristöjä yhteistyössä muiden nuorisoalan toimijoiden kanssa.

Artikkelissa tarkastelen Vyöhyke-hankkeen merkitystä Humanistisen ammattikorkeakoulun järjestö- ja nuorisotyön yksikön, erityisesti Jonsuun kampuksen näkökulmasta. HUMAKin osahankeen päätavoite oli kehittää koulutuksen työelämäyhteyksiä järjestö- ja nuorisotyöalalla. Tavoitteen toteutuminen konkretisoitui kehittämisryhmätoiminnan käynnistymisenä. Ryhmissä työelämän toimijat, opiskelijat ja opettajat kohtasivat uudenaikaisessa oppimisympäristössä toimialan ajankohtaisten kehittämisteemojen ympärillä.

Ammattikorkeakoulun kaksi tehtävää

Ammattikorkeakoululla on koulutus- ja opetustehtävän lisäksi työelämää ja aluekehitystä palveleva tutkimus- ja kehitystehtävä (Ammattikorkeakoululaki 351/2003, 4§). Parhaimmillaan nämä kaksi tehtävää yhdistyvä ja opiskelu on luonteva osa toimialaa palvelevaa tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa.

Tällä hetkellä ammattikorkeakoulujen uudet opetussuunnitelmat ja niiden oppimisympäristöt suunnitellaan ja rakennetaan näistä lähtökohdista. Esimerkiksi juonneopetussuunnitelmassa opiskelu tapahtuu tulevaisuuden työelämän ennakoitujen osaamisalueiden (=juonteiden) alla, jotka on työstetty opetussuunnitelmiin laajemmiksi teema-alueiksi (ks. Osaa-misperusteinen opetussuunnitelma Laureassa 2007). Tavoitteena on tukea opiskelijan oppimisprosessia mahdollisimman yksilöllisellä tavalla samalla kun eri oppiaineet integroituvat toisiinsa. Juonteiden sisälle tai niiden tueksi rakennetaan projekteja, jotka tehdään yhdessä työelämän toimijoiden kanssa. Niissä syntyy uusia tutkimuksen, työelämän ja ammatillisten koulutuksen kohtaamisen mahdollistavia työskentelytiloja ja oppimisympäristöjä.

Humanistisen ammattikorkeakoulun oma tutkimus-, kehitys- ja innovaatiokonsepti (TKI) on kehitetty palvelemaan työelämää (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2011). Toiminta tapahtuu kumppanuusperiaatteella, jossa työelämätoimijoiden kanssa yhteistyössä etsitään ratkaisuja alan ajankohtaisiin haasteisiin ja ongelmiin (ks. Herranen 2009 ja Määttä 2009). Konsepti tarjoaa kehyksen, mutta systemaattisempi malli opetuksen integroinnista TKI-toimintaan vaatii vielä kehitystyötä. Järjestö- ja nuorisotyön yksikössä on vuosien mittaan kokeiltu erilaisia koulutuksen ja työelämän kohtaamisen malleja. Muun muassa Keski-Suomen Kannuste-hankkeessa on kehitelty alueellista nuorisoalan kehittämisverkostoa (ks. Soanjärvi 2008).

Uusien työskentelytilojen, oppilaitoksella työelämälähtöisten oppimisympäristöjen, luominen edellyttää toimivia kumppanuuksia (ks. Kotila ja Peisa 2008). Kirjoittajat kuvaavat kolme erilaista työelämäyhteistyön toteuttamisen strategiaa. Ensimmäinen näistä muodostuu ammattikorkeakoulun omista intresseistä (opetuksen saamasta hyödystä), toinen jollekin spesifille toimialueelle kohdistuvasta polusta tai opinto-ohjelmasta (vrt. erikoistumisopinnot) ja kolmas työelämän haasteiden ja ongelmien ratkaisusta. Tässä yhteydessä kiinnostavin on viimeisin, jossa oppilaitos haastetaan aitojen työelämälähtöisten ongelmien ratkaisuun. Tätä työtä voidaan tehdä yhteistoiminnallisissa kehittämishankkeissa työelämän toimijoiden kanssa. Joensuun kampuksen työelämäyhteydet ovat kehittyneet vuosien

mittaan toimiviksi ja kattavat kaikki keskeiset toimialan työpaikat maakunnan alueella. Vyöhyke-hanke tarjosi mahdollisuuden näiden kumppanuuksien syvällisempään hyödyntämiseen ja TKI-toiminnan integroinnin systematisointiin.

Opintojen integrointi TKI-toimintaan

Ammattikorkeakoulun näkökulmasta opintojen integroinnin keskeinen väline on voimassa oleva opetussuunnitelma. Opetussuunnitelma antaa mahdollisuudet ja rajat, missä laajuudessa ja millä tavoin opintojen integrointia voidaan tehdä. Hankkeen aikana järjestö- ja nuorisotyön yksikön opetussuunnitelma (210 op) oli kurssimuotoinen ja opinnot koostuivat 5 ja 10 opintopisteen jaksoista ja lukuvuosi rakentui kuudesta noin kuuden viikon jaksosta. Opiskelijan tavoitteena on suorittaa jokaisessa opintojaksossa noin 10 opintopistettä pystyäkseen suorittamaan tutkinnon tavoiteajassa eli kolmessa ja puolessa vuodessa. Opetussuunnitelma mahdollistaa kontaktit työelämään jo ensimmäisenä syksynä erilaisten oppimistehtävien muodossa ja myös harjoittelut on mahdollista aloittaa jo ensimmäisen opiskeluvuoden keväällä. Tutkimus- ja kehitystoimintaan liittyvät harjoittelut, projektit ja opinnäytteet tehdään yleensä toisen vuoden keväästä lähtien opintojen loppuun saakka.

Perinteisesti opiskelijat ovat saaneet hyvin itsenäisesti valita ne paikat, joissa suuntautumisopintojen harjoittelu ja projekti sekä opinnäytetyö tehdään. Vyöhyke-hankkeen yksi päätavoitteista oli kehittää järjestelmää niin, että opiskelijoita ohjataan systemaattisemmin laajempien teemojen ja kehittämisalueiden pariin. Opetussuunnitelma siis mahdollisti opintojen yhdistämisen, mutta siitä puuttui systemaattinen malli, jonka avulla opiskelijoiden työpanosta voitaisiin tarkoituksenmukaisemmin ohjata palvelemaan toimialan alueellista kehittämistä.

Opiskelijoiden ohjaamisessa harjoitteluun sekä projekti- ja opinnäyteopintoihin on monia haasteita. Tarvitaan laadukkaita harjoittelu-, projekti- ja opinnäytepaikkoja, joissa opiskelijat voivat tutustua toimialaan ja myöhemmissä opinnoissaan olla mukana tekemässä ja myös kehittämässä ammattikäytäntöjä. Tämä asettaa ohjaushaasteen sekä oppilaitokselle että

työpaikoille. On myös olennaisen tärkeää ja yhteisöpedagogin ammattio-rientaation mukaista että työskentely tapahtuu yhteisöllisesti muun muassa vertaisoppimisen kautta. Tämä toteutuu parhaiten olosuhteissa, joissa opiskelijat, opettajat ja työelämän toimijat työskentelevät yhdessä. Kun opiskelijoita voidaan ohjata samoihin paikkoihin määrällisesti useita, säästyy sekä oppilaitoksen että työpaikan ohjausresursseja. Ryhmässä toimies- saan opiskelijat voivat toimia myös toistensa vertaistukena. Näistä haas- teista ja ajatuksista syntyi ajatus opintojen ja työelämän integroinnin uu- denlaisesta mallintamisesta, joka jalostui hankkeen aikana kehittämisryh- mätoiminnaksi (ks. Herranen ja Pasanen 2011).

Kehittämisryhmät osahankkeen päätuloksena

Kehittämisryhmä-konseptin luominen oli HUMAKin osahankkeen pää- tulos, koska se systematisoi opintojen integroimisen TKI-toimintaan ja työelämän ajankohtaisiin haasteisiin. Se oli myös suora vastaus osahank- keen päätavoitteen toteutumiseen. Pilottiryhmiä syntyi hankkeen aikana neljä: Matkalla monikulttuurisuuteen, Kasvatuksellinen ohjaus, Soveltava taide ja Erityiskasvatus. Kaikkien ryhmien teemat nousivat työelämän tar- peista ja liittyivät kiinteäsi myös yhteisöpedagogin opetussuunnitelman sis- äältöihin.

Ryhmien jatkon kannalta keskeinen kysymys on se, millä tavoin ryh- mien toiminta organisoidaan. Ammattikorkeakoulun näkökulmasta toi- minnalle on selvää tarvetta ja se mahdollistaa monia uusia asioita ja on vastaus opetuksen ja TKI-toiminnan integroinnin haasteisiin. Projektin aikana ryhmien hallinnoinnin hoiti palkattu projektityöntekijä. Tilausta saattaisi olla jopa hanketoimijoiden yhteiselle kehittäjän pestille, joka voisi integroida koulutustoimijoiden ja työelämän yhteyksiä kehittämisryhmä- konseptilla myös tulevaisuudessa. Tästä hyötyisivät työelämän toimijat ja myös oppilaitokset. Opiskelijat saataisiin systemaattisemmin mukaan oh- jattua harjoitteluun, projekti- ja opinnäytetöihin kentälle ja tämä helpot- taisi sekä oppilaitoksen että työelämäohjaajien työtä. Näin saataisiin op- pilaitosten opiskelijoiden työpanos hyödynnettyä suunnitelmallisemmin. Samalla opiskelijat saataisiin oppimaan autenttisissa ympäristöissä sekä

luomaan jo kontakteja tuleviin työnantajiin. Kehittämisyhmissä työskentely on opiskelijoille myös toiminnallista uraohjausta, kun he tutustuvat tuleviin työnantajiin.

Ammattikorkeakoulun näkökulmasta kehittämissyhmien toiminnan kokemukset antavat aineksia opetussuunnitelmauudistukseen, jossa arvioidaan uudelleen opetussisältöjä, niiden laajuuksia ja myös jaksojärjestelmää kokonaisuutena. Nykyinen opetussuunnitelma antaa mahdollisuuden opetuksen integrointiin. Kuitenkin hieman joustavammat rakenteet, joissa opiskelijoiden työskentelyaikaa voidaan ketjuttaa pidemmälle ajalle, antaisi vielä paremman mahdollisuuden opiskelijoiden integroitumiseen TKI-toimintaan. Palaute on tullut suoraan työelämätoimijoilta, jotka suosivat pidempiaikaista harjoittelua ja pidempiaikaista oleskelua työpaikoilla.

Vyöhykkeen merkitys Humanistiselle ammattikorkeakoululle

Vyöhyke-hankkeen kokonaistavoite oli rakentaa alueellinen nuorisoalan osaamiskeskittymä Joensuuhun. Vyöhyke-talo mahdollisti toimijoiden luontevan kohtaamisen myös epävirallisissa tilanteissa. Myös HUMAKin palkkaama kehittäjä työskenteli talossa ja opiskelijoille oli varattu oma tietokoneilla varustettu työhuone hankkeen liittyviä töitä varten. Projektin aikana Vyöhykkeessä työskennelleet opiskelijat saivat käyttää ja käyttivät tilaa ahkerasti ja siellä pidettiin paljon kokouksia sekä ohjaustilanteita. Keskeinen paikka kaupungissa lähellä nykyaikaista järjestö- ja nuorisoalan toimintaympäristöä oli oppilaitokselle tärkeä, koska Joensuun kampus sijaitsee 14 kilometrin päässä kaupungista. Myös suurin osa opiskelijoista asuu kaupungissa, joten Vyöhykkeen tiloissa toimiminen ja sinne tuleminen oli helppoa.

Hankkeen suurimpana tuloksena voidaan mielestäni pitää sitä, että Vyöhyke-talo syntyi fyysisesti, mikä mahdollisti ja mahdollistaa toimijoille työskentely- ja kohtaamispaikan myös tulevaisuudessa. Hankkeen aikana syntyi eri osa-alueilla myös uusia innovaatioita, joita voidaan jatkossa viedä eteenpäin. Projektikokonaisuus oli hallinnollisesti vaativa, koska hankkeumppanit toimivat hyvin itsenäisesti tahoillaan, myös taloudessa. Ase-

telma hankaloitti jonkin verran yhteisen sävelen löytymistä hankekokonaisuudessa, koska osahankkeiden toiminta, muun muassa esimiestyö tapahtui eri organisaatioiden kautta. Tämä hajanaisuus näkyi myös hankkeen julkikuvassa ja tuloksissa. Tulevaisuudessa tämä seikka kannattaa huomioida vastaavissa projekteissa.

Hankkeen toiminta keskittyi Joensuun keskustan alueelle. Maakunnan muiden toimijoiden, kuten Hyvärilän nuorisokeskuksen rooli ei merkittävästi näkynyt hankkeessa. Myöskään hankkeen osatavoitteissa mainittuun raja-alueosaamisen kehittämiseen ei kunnolla päästy. Pääsääntöisesti toimijat pitivät yllä jo olemassa olevia yhteyksiään rajan taakse. Positiivista oli, että projektin aikana kartoitettiin raja-aluekontaktien määrää ja laatua ja tulosten perusteella mahdollisuudet yhteistyöhön ovat tulevaisuudessa olemassa toimijoiden kesken.

Humanistiselle ammattikorkeakoululle hankkeessa mukana oleminen oli ammattikorkeakoulun toisen päätehtävän mukaista toimintaa eli osallistumista alueen ja toimialan tutkimus-, kehitys- ja innovaatio toimintaan. Hanke syvensi jo olemassa olevia kumppanuuksia ja toi mukanaan myös uusia. Suurin tulos oli kehittämisryhmä-toimintamallin luominen, mikä auttaa oppilaitosta jatkossa kehittämään mallia eteenpäin. Saatuja kokemuksia voidaan hyödyntää opetussuunnitelman kehittämisessä ja kampuksen opintojen systemaattisemmassa integroinnissa työelämään. HUMAK on valmis jatkamaan kehittämisryhmätoimintaa Vyöhyke-hankkeen päättymisen jälkeen siten, että nyt saavutetut tulokset voidaan juurruttaa osaksi oppilaitoksen ja kampuksen toimintaa.

Jukka Määttä (KT) työskentelee yliopettajana HUMAK:in Joensuun kampuksella. Hän on ollut mukana suunnittelemassa Vyöhyke-hanketta ja seurannut läheltä sen toteutusta.

Lähteet

Ammattikorkeakoululaki 351/2003.

Herranen, Jatta 2009. Työelämälähtöisyyden, kumppanuuden ja tutkimuksellisuuden kehittämisen lähtökohtia. Teoksessa Jatta Herranen (toim.). Kohti kumppanuuksia. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan askeleita Humanistisessa ammattikorkeakoulussa. Sarja B. Projektiraportit ja selvitykset 13. 2009. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Vaajakoski: Gummerus, 6-14.

Herranen, Jatta & Pasanen, Sanna 2011. HÄMMENNYKSESTÄ INNOSTUKSEEN – Kehittämisyhmätoimintaa Pohjois-Karjalassa. Teoksessa Katja Komonen (toim.) Nuorisotyötä kehittämässä (painossa).

Määttä, Jukka 2009. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan kumppanuuksia rakentamassa. Teoksessa Jatta Herranen (toim.). Kohti kumppanuuksia. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan askeleita Humanistisessa ammattikorkeakoulussa. Sarja B. Projektiraportit ja selvitykset 13. 2009. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Vaajakoski: Gummerus, 46 - 55.

Soanjärvi, Katariina 2008. Kannusteen tarina. Nuorisotyön kehittämisestä kehittämiskonseptiksi. Teoksessa Katariina Soanjärvi (toim.). KANNUSTE- Keski-Suomessa tehty. Gummerus: Vaajakoski, 14 – 51.

Osaamisperusteinen opetussuunnitelma Laureassa. 2007. Kallioinen Outi (toim.) Laurea ammattikorkeakoulun julkaisusarja B 22. Laurea: Vantaa.

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2011. Viitattu 2.2.2011. www.hu-mak.fi.

Kotila, Hannu & Peisa, Seppo 2008. Toteutuuko oppimista ja työelämää kehittävä kumppanuus? Retoriikkaa ja orastavia ratkaisuja. Teoksessa Hannu Kotila, Arto Mutanen & Marja-Leena Kakkonen (toim.) Opetuksen ja tutkimuksen kiasma. Helsinki: Edita, 55 - 70.

Jatta Herranen & Sanna Pasanen

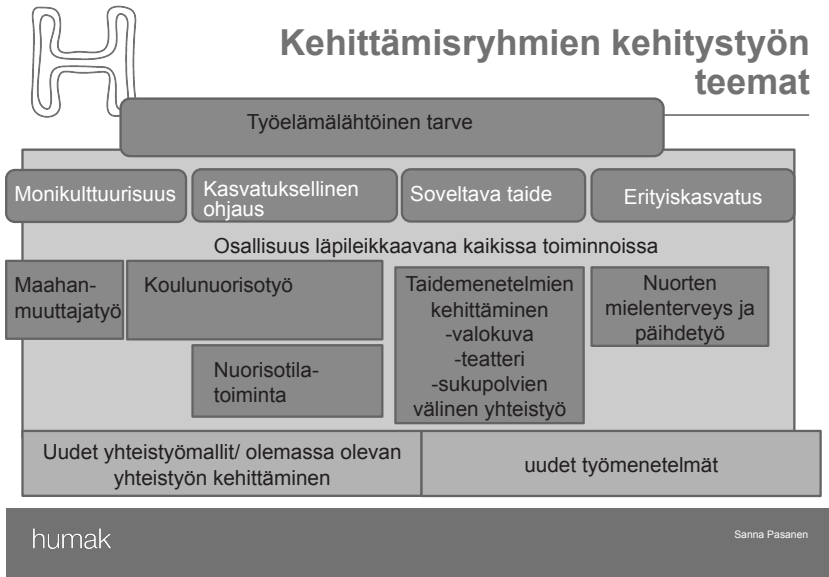
Toiminnan kehittämistä ja yhdessä tekemisen iloa

Katsaus kehittämisryhmätöihin

Humanistinen ammattikorkeakoulu on Vyöhyke-hankkeen osatoteuttajana vastannut hankkeelle asetettuihin tavoitteisiin ideoimalla ja perustamalla kehittämisryhmiä. Ryhmien tarkoituksena on ollut työelämän ja koulutuksen välisen yhteistyön tiivistäminen sekä perinteistä poikkeavan, uudenlaisen oppimisympäristön tarjoaminen opiskelijoille ja muille toiminnassa mukana oleville alan ammattilaisille. Kehittämisryhmissä on autettu nuoriso- ja järjestöalan opiskelijoita hahmottamaan alan tulevaisuuden näkymiä. Samalla opiskelijoille on tarjottu mahdollisuus yhteistyössä alan toimijoiden kanssa ideoida, suunnitella, toteuttaa ja arvioida nuorisolan kehittämistä pureutumalla toimialan ajankohtaisiin ja paikallisiin haasteisiin.

Kehittämisryhmätöiden suunnittelun yhteydessä syksyllä 2008 hahmoteltiin kehittämisryhmien toiminnan sisältöjä kuvassa 1 esitettyjen teemojen mukaisesti ottamalla huomioon valtakunnalliset alan kehittämisen painopistealueet (ks. esim. Kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämisverkoston kehittämishankkeet 2009 - 2010).

Keväällä 2009 käynnistimme kaksi kehittämisryhmäpilottia ja syksyllä 2009 perustettiin yksi ryhmä. Pilottiryhmit olivat nimeltään *Matkalla monikulttuuriseen yhteisöllisyyteen* ja *Kasvatuksellisen ohjauksen kehittämisryhmä*. Kolmas pilottiryhmiä oli Soveltavan taiteen ryhmä. Pilottiryhmien vetäjiä olivat monikulttuurisessa ryhmässä HUMAKin yliopettaja Jatta Herranen ja kehittäjä Sanna Pasanen. Myöhemmin syksyllä 2010 ryhmän vetäjäksi tuli lehtori ja aluekoordinaattori Kristiina Hämäläinen. Kasvatuksellisessa ohjauksessa vetovastuun kantoivat Joensuun kaupungin nuori-

Kuva 1. Kehittämisryhmien toiminnan hahmottaminen osana järjestö- ja nuorisotyötä

risotoimenjohtaja Jouni Erola ja kehittäjä Sanna Pasanen. Tässäkin ryhmässä tapahtui henkilövaihdoksia HUMAKin osalta syksyllä 2010 ja mukaan tuli uutena lehtorina Katja Munter. Soveltavan taiteen pilottiryhmä muotoutui omanlaisekseen toimintatavoiltaan ja rakenteeltaan. Sen tavoitteena oli kahden taiteellisen ohjausmenetelmän yhdistäminen ja kokeilu sekä sukupolvien välisen yhteistyön lisääminen yhteisen tuotannon avulla. Tässä ryhmässä vetäjinä toimivat HUMAKin lehtori Erja Anttonen ja Teatterisataman ohjaaja Ulla Lehmusoksa. Muita työelämäntoimijoita ryhmässä ei ollut. Syksyllä 2010 aloitti aivan uutena ryhmänä Erityiskasvatuksen kehittämisryhmä, jonka vetäjinä toimivat HUMAKin lehtori Piia Mylly ja Joensuun seudun nuorisotasoyhdistyksen työntekijä Ilpo Simonen.

Kehittämisryhmäpilottien ydin oli opiskelijoiden kouluttaminen nuorisualan ammattilaisiksi ja toiminnan kehittäjiksi yhteistyössä työelämän-

toimijoiden kanssa. Olennaista oli myös työelämäntoimijoiden oppimisen ja oman työn kehittämisen mahdollistaminen sekä lehtoreiden osaamisen päivittäminen. Kehittämisryhmiin saimme mukaan eri organisaatioissa työskenteleviä työelämän osaajia, joten moniammatillisuus ja erilaiset näkemykset olivat olennainen ja luonteva osa toimintaa. Ryhmissä oli opiskelijoita myös eri oppilaitoksista: HUMAKin yhteisöpedagogiksi valmistuvien opiskelijoiden lisäksi sosionomiopiskelijoita Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulusta ja nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajiksi opiskelevia nuoria Ammattiopisto Niittyahdesta Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymästä.¹

Kehittämisryhmissä toiminta oli työelämäläheistä. Työelämäläheisyydellä tarkoitetaan tässä yhteydessä kehittämisryhmien työelämäntoimijoiden nimeämiä alan tarpeita ja niiden yhteistä jalostamista. Ryhmissä laadittiin yhteinen näkemys kehitettävästä aiheesta ja asiasta sekä asetettiin tavoitteet, joiden eteen ryhmät päämäärätietoisesti työskentelivät. Opiskelijoiden kehittämistyö tapahtui lähtökohtaisesti vuoden sykleissä, mutta HUMAK oppilaitoksena sitoutui tavoitteisiin useammaksi vuodeksi kerrallaan toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi. Työelämäntoimijat ja muut oppilaitokset sitoutuivat toimintaan vähintään vuodeksi kerrallaan. Yhdessä asetetut ja tarkennetut tavoitteet antoivat opiskelijoiden, työelämätoimijoiden ja opettajien yhteistyössä tekemälle kehittämiselle toimintaa ohjaavat raamit. Keväällä yhteiset tavoitteet tarkistettiin väliarvioinnissa seuraavaa vuotta varten ja tarvittaessa niitä myös päivitettiin.

Kehittämisryhmien toimintaa voi Toikkoon ja Rantaseen (2009, 14 – 19) viitaten luonnehtia toimijalähtöiseksi kehittämiseksi. Tämä tarkoittaa sitä, että toimijat itse määrittelevät kehittämisen päämäärät ja ohjaavat myös kehittämisprosessia yhdessä eteenpäin. Avoimen kehittämisen ideologian mukaisesti kenelläkään meistä kehittämisryhmän toimintaan osallistuneilla ei ollut toiminnan alkuvaiheessa selkeää käsitystä siitä, mihin suuntaan toiminta etenee tai minkälaisiksi kehittämisryhmät ylipäänsä

1 Matkalla monikulttuuriseen yhteisöllisyyteen -kehittämisryhmässä oli mukana Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman lehtori Miia Pasanen opiskelijoineen. Kasvatuksellisen ohjauksen kehittämisryhmässä olivat mukana Ammattiopisto Niittyahden Nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen lehtorit Eeva Saarelma-Laakkonen ja Pekka Parviainen opiskelijoineen.

muotoutuvat. Alussa määrittelimme yhteisiä linjauksia ja loimme yhteistä säännöstöä päättämällä esimerkiksi sen, mikä on toiminnan kohderyhmä ja pohtimalla sitä, olemmeko valmiita prosessinomaiseen työskentelytapaan ja rakentavaan kriittisyyteen. Tarvekartoituksen ja yhteisten pohdintojen myötä hahmottuivat ryhmän toiminnan alustavat ja tarpeen mukaan muuttuvat ja tarkentuvat tavoitteet. Koska kyse oli muuttuvasta prosessista, keväällä 2010 arvioimme uudelleen asettamiamme tavoitteita. Kehittämisryhmien toiminnan yleinen idea on kuvattu tarkemmin kuvassa 2.

Kuva 2. Kehittämisryhmäpilottien toiminnan idea

Tulevaisuuden näkymiä

Kehittämisryhmiä itsessään voidaan kuvata koulutuksen ja työelämän yhteistyöryhmiiksi, jotka asettavat yhteiset kehittämistavoitteet tietyllä aikavälillä. Kaikkien ryhmien laajoina toimintalinjauksina ovat olleet yhtääl-

tä koulutuksen ja työelämän sekä työelämäntoimijoiden keskinäisen yhteistyön kehittäminen ja toisaalta alan opiskelijoiden ja myös alan ammattilaisten ammatillisen osaamisen kehittyminen osana moniammatillista kehittämistyötä. Samalla on kysymys alalle soveltuvasta toimintamallista, jonka avulla voidaan vastata nuorten parissa tehtävän työn ajankohtaisiin haasteisiin ja hyötyä yhteisestä työskentelystä sekä järjestöissä että kunnallisella puolella. Toimintamallin lähtökohdat ja periaatteet ovat sellaisia, että ne ohjaavat myös alalla toimimista. Nuorisokasvatusthan rakentuu nuorisolähtöisyyden, osallisuuden ja sukupolvirajat ylittävän dialogin rakentamisen periaatteille, jolloin on väistämättä kysymys muusta kuin yksilöiden (nuorten) yksisuuntaisesta sosiaalistamisesta valmiisiin ajatus- ja toimintamalleihin. Tänä päivänä nuorisokasvatuksessa on entistä olennaisempaa osallisuuden mahdollistaminen, eriarvoisuuksien tunnistaminen ja antirasistinen ote sekä nuorten tilanteiden ymmärtäminen ja yhteyksien luominen henkilökohtaisen, sosiaalisen ja poliittisen välille. (Kivijärvi & Herranen 2010, 62.)

Vaikka ensimmäisten vuosien kokemukset kehittämisryhmien toiminnasta ovat olleet rohkaisevia, täytyy kehittämisryhmätoimintaa tarkastella myös kriittisesti. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä yhteisiin tavoitteisiin, yksilöiden sitouttamiseen, toiminnan joustavuuteen ja toimintaa ohjaavien resurssien riittävyyteen, jotta päästäisiin tavoiteltuun osaamis-yhteisön malliin. Erityisesti monia kehittämisryhmäläisiä on askarruttanut oman työajan riittävyys olla mukana toiminnassa mielekkäällä tavalla. Vaikka kehittämisryhmän yhtenä tarkoituksena on ollut lisätä ja kehittää opiskelijoiden ryhmäohjausta, toiminnassa mukana oleminen vaatii ryhmän kokoontumisaikojen lisäksi opiskelijan yksilöllistä ohjaamista ja myös yhteiseen kehittämistyöhön paneutumista. Sekä työelämäntoimijoiden että oppilaitosten osalta ryhmässä toimiminen edellyttää myös oman taustaorganisaation tukea. Esimerkiksi oppilaitoksissa tämä tarkoittaa opinto-suunnitelmien ja lehtoreiden työaika-suunnitelmien muokkaamista yhä paremmin kehittämisryhmätoimintaa tukevaksi ja sen vaatimuksia vastaavaksi. Kuten yksi toiminnassa mukana oleva opettaja toteaa, ilman yhteistä uskoa, halua, tahtoa ja rohkeutta kehittävä toiminta ei ole mahdollista.

”Kehittämisyhmä ei voi toimia, elleivät toimijat (hanketyöntekijät, oppilaitos, työelämä, opiskelijat)usko ryhmän toimintaan. (...) Kyse on siitä, onko ryhmän kaksoistavoite jotenkin tiedostettu. Onko se puhuttu auki? Ovatko ”vetojuhdat” sitoutuneet hommaan? (...)Kehittämisyhmätoiminta edellyttää myös toimijoilta avointa mieltä, rohkeutta, uskallusta, innovatiivisuutta, halua ja tahtoa kokeilla jotain uutta (...) Aina ei näin ole” (Opettaja)

Kehittämisyhmätoiminnassa erilaisten organisaatioiden toimintajärjestelmät ja -kulttuurit kohtaavat. Tällöin voi syntyä parhaimmillaan ns. rajavyöhykkeitä, jossa yhteistoiminta sekä teorian ja käytännön kohtaaminen voi synnyttää uudenlaisia ja muuttuneita käytäntöjä ja toimintamenetelmiä (vrt. Tuomi-Gröhn 2001, 60 - 62.) Niin osaamisyhteisön käytännön yhteisönä kuin aidon kumppanuudenkin syntyminen edellyttää pitkäaikaisuutta, yhdenvertaisuutta ja toisiaan täydentävyyttä, yhteisen strategisen haasteen tunnistamista, rajojen ylittämistä, yhteistä kehittämisvastuuta, yhteisiä tiedonhallinnan ja neuvottelun välineitä sekä uudenlaisia ennakoituja sopimuksia (Engeström 2006; Wenger 1998). Tähän meillä on vielä kehittämisyhmätoiminnassa matkaa, mutta alku näyttää lupaavalta.

Jatta Herranen (FT) on työskennellyt aiemmin Humanistisen ammattikorkeakoulun järjestö- ja nuorisotyön yksikössä yliopettajana ja siirtynyt 1.6.2010 alkaen hoitamaan kehitysjohtajan tehtäviä Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymään.

Sanna Pasanen (yhteisöpedagogi amk, aikuiskasvatustieteen KD) on toiminut kehittäjänä Vyöhyke-nuorisoalan osaamisyhteisö -hankkeen Humanistisen ammattikorkeakoulun osiossa. Sitä ennen hän on tehnyt nuorisotyötä sekä kunnallisen nuorisotyön että järjestötoiminnan piirissä.

Lähteet

Engeström, Yrjö 2006. Kaksikätkäinen asiantuntijaorganisaatio. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B02/2006. Helsinki: Edita.

Kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämisverkoston kehittämishankkeet 2010. Viitattu 4.2.2011. <http://www.nuorisokanuuna.fi/>

Kivijärvi, Antti & Herranen, Jatta 2010. Monikulttuuriset nuoret ja osallisuuden ohuus. Nuorisotutkimus 28 (3), 57–66.

Toikko, Timo & Rantanen, Teemu 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampere University Press.

Tuomi-Gröhn, Terttu 2001. Kehittävä siirtovaikutus koulun ja työpaikan yhteistyön tavoitteena - tapaustutkimus lähihoitajien lisäkoulutuksesta. Teoksessa Terttu Tuomi-Gröhn & Yrjö Engeström (toim.) *Koulun ja työn rajavyöhykkeellä Uusia työssäoppimisen mahdollisuuksia*: Helsinki: Yliopistopaino.

Wenger, Étienne 1998. *Communities of Practice: Learning, Meaning and Identity*. Cambridge: Cambridge University Press.

Jatta Herranen & Sanna Pasanen

Monikulttuurisuuteen ja kasvatukselliseen ohjaukseen ankkuroitua kehittämisryhmätoiminta

Monikulttuurisen työn mielekkyys ja tarve

Humanistisen ammattikorkeakoulun (HUMAK) kehittämisryhmätoiminnassa korostui nuorisotalon valtakunnallisista ja alueellisista kehittämissaasteisiin vastaava kehittävä työote. Näin ollen tässä artikkelissa kuvattavien monikulttuurisuuteen ja kasvatukselliseen ohjaukseen sitoutuneiden pilottiryhmien selkeiksi kehittämistavoitteiksi ja tahtotiloiksi määrittyivät alan toimintatapojen ja -rakenteiden kehittäminen.¹ Artikkelissa keskitymme näiden kehittämisryhmien toimintaan ja tuloksiin sekä pohdimme toiminnan onnistumista osana Vyöhyke-hanketta ja HUMAKin Joensuun kampuksen toimintaa.

Monikulttuurisuuteen ankkuroitua kehittämisryhmä kokoontui ensimmäisen kerran toukokuussa 2009. Ensimmäisessä kokoontumisessa tunnusteltiin työelämän toimijoiden kiinnostusta kehittämisryhmätoimintaa kohtaan ja ideoitiin yhteistä toimintaa. Työelämätoimijoiden kanssa toteutettu tapaaminen vahvisti oletuksemme monikulttuurisuusteeman tärkeydestä ja yhteistyön tarpeesta, joten päätimme jatkaa kehittämisryhmätoiminnan suunnittelua ja valmistelua. Olennainen osa valmistautumista oli opiskelijoiden rekrytointi toiminnan piiriin. Seuraava yhteinen tapaaminen oli elokuussa 2009, jolloin tapaamisessa oli mukana jo opis-

1 Tässä artikkelissa emme käsittele Soveltavan taiteen kehittämisryhmää, koska sitä on esitelty toisaalla tässä kirjassa ja myös muissa julkaisuissa (Anttonen 2011 ja Anttonen & Lehmusokska 2010). Emme myöskään pureudu tarkemmin erityiskasvatuksen kehittämisryhmään, sillä sen toimintasykli on ollut muita ryhmiä selvästi lyhyempi, ja toisekseen me emme ole olleet henkilökohtaisesti mukana toiminnassa lukuun ottamatta ryhmän suunnittelua ja alkukäynnistystä.

kelijoita. Tällöin kartoitimme monikulttuuriseen työhön liittyviä tarpeita avainhenkilöhaastatteluiden avulla siten, että ryhmässä mukana olevat opiskelijat haastattelivat työelämän toimijoita. Kolmiotyöskentelyllä toteutetuissa haastatteluissa opiskelijat pääsivät kyselemään monikulttuurisuustyöhön liittyvistä asioista ja kartoittamaan paikallisia toimintaan liittyviä haasteita, jotka näkyvät taulukossa 1.

KYSYMYS RASISMISTA	asenteet ja rasisimi → kansasuomalaiset	ammattilaisten rasistiset asenteet	kantasuomalaisten ja maahanmuuttajien kohtaaminen toiminnassa, joka on pitkäjänteistä
	eriytyminen – omat porukat ja jengiytyminen		
MIELEKÄS VAPAA-AIKA	mielekkään ja ohjatun vapaa-ajan toiminnan puute	vapaa-ajan toimintaan ei resursseja, innostuneisuus, mutta sitoutuminen on ongelma (osallistaminen?)	nuorten sitoutuminen toimintaan maahanmuuttajanuorten mahdollisuudet osallistua toimintaan (kulkuyhteydet problemaattisia)
KYSYMYS YHTEISTYÖSTÄ	maahanmuuttajatyötä tekevien tahojen välinen yhteistyö	maahanmuuttajien erilainen elämäntapa, esim. vuorokausirytmit	vuorovaikutus ja yhteistyö eri toimijoiden välillä – mahdollistaminen ja yhteinen tavoite
			oman toiminnan rahoitus – jatkuvuuden turvaaminen

Taulukko 1. Monikulttuurisuustyön haasteita avainhenkilöhaastatteluiden pohjalta

Yhdessä nimettyjen haasteiden perusteella muotoilimme ryhmää yhdistävät toimintalinjat tavoitteineen, joita tarkistettiin keväällä 2010.

Toimintalinja 1. *Asenteet kuntoon ja erilaisuuden kohtaamisen luontevaksi*

Muodostetaan vuoden mittainen mielekäs jatkumo jo olemassa olevista toiminnoista ja uusista avauksista eri toimijoiden yhteistyönä. Rasisminvastainen työ integroidaan osaksi normaalia työtä, jota kehitetään.

Toimintalinja 2. *Kohdi mielekästä vapaa-ajan toimintaa*

Organisoidaan matalankynnyksen pienryhmätoimintaa. Lisäksi mietitään keinoja oman, paikallisen kulttuurin ja maahanmuuttajien omien kulttuurien esille tuontiin ja näkyväksi tekemiseen. Menetelmissä suositaan liikunta-, taide- ja kulttuurikasvatusta unohtamatta muitakaan toiminnallisia menetelmiä. Kehittämisryhmän tuotoksina syntyneiden toimintojen lisäksi tuetaan ja kehitetään jo olemassa olevia toimintoja. Pyrkimyksenä on, että integrointi (maahanmuuttajat ja kantasuomalaiset) toiminnan periaatteena synnyttää luontevaa yhteistoimintaa ja myös yhteistä kulttuuria pidemmällä aikavälillä.

Toimintalinja 3. *Suuntaamme yhdessä eteenpäin*

Järjestämme toimintaa, jota kehittämisryhmä tukee ja jota toteutetaan yhdessä toimimalla. Kehittämisryhmä tarjoaa kaikille ryhmän jäsenille tiedonvaihtoa ja vertaistukea. Ryhmässä jokainen saa jotakin vastavuoroisuuden periaatteen mukaisesti.

Käytännössä kokoonnuimme ryhmänä joka toinen kuukausi, yhteensä kuusi kertaa lukuvuoden 2009 - 2010 aikana. Kehittämisryhmien vetäjät suunnittelivat aina seuraavan tapaamisen ennen ryhmän kokoontumista, kutsuivat ryhmän koolle ja huolehtivat tapaamiseen liittyvistä järjestelyistä, muistioiden kirjaamisesta, ryhmäläisten palautteiden keräämisestä ja niiden koonnista ja tiedotuksesta. Oppilaitoksen lehtori toimi ryhmässä opiskelijoiden näkemyksen mukaan ennen muuta ”*tärkeänä linkkinä opis-*

kelijoiden ja kehittämisryhmän ja sitä kautta myös työelämän toimijoiden välillä”. Työelämän ammattilaisten roolia kehittämisryhmissä mukana olevat opiskelijat pitivät erittäin keskeisenä.

”Työelämä on uusien mahdollisuuksien mahdollistaja. Toivottavasti työelämä on ollut myös oppija ja toivottavasti he olisivat saaneet uusia ideoita ja uusia tuulia työhön.” (Opiskelija 1)

”Työelämä on tuonut käytännön konkretiaa. Alan ammattilaisilta on tullut ideoita, ajatuksia, uusia ajatuksia jne. Olisi ollut aika köyhä paketti, jos heitä ei olisi ollut. Hyvä juttu.” (Opiskelija 2)

Pyrkimyksemme oli alusta asti luoda monikulttuurisuuteen omistautuneen kehittämisryhmän toiminnasta käytännön yhteistyötä tukevaa, osallistavaa ja yhteistoiminnallista, mikä tarkoitti käytännössä vapaamuotoisten keskustelujen ohella erilaista yhteistoiminnallisen oppimisen työskentelymenetelmien hyödyntämistä ja osallisuuden huomioimista. Kokoonnuimme yleensä aina eri paikoissa siten, että pääsimme tutustumaan jokaisen mukana olevan työelämän ammattilaisten toimintaan paikan päällä. Toimintalinjojen määrittelyn yhteydessä sovimme myös toimintaamme ohjaavista periaatteista, joihin olimme kaikki valmiita sitoutumaan:

Periaate 1. Pitkäkestoinen toimijalähtöinen kehittäminen on toimintamme keskiössä, mikä tarkoittaa tilannesidonnaisuuden, avoimuuden ja yhteistoiminnallisuuden huomioimista sekä valmiutta kyseenalaistaa myös vanhoja rakenteita ja käytänteitä ja kehittää niitä.

Periaate 2. Ryhmässä eri näkökulmat vievät asioita eteenpäin. Kaikki toimivat sekä oppijoina että ohjaajina. Yhdessä tekemiseen ohien sijoitetaan mahdollisuuksia perehtyä myös uuteen (teoreettiseen) tietoon.

Periaate 3. Toiminnan linjaukset (kenen ehdoilla mennään) ja moninäkökulmaisuus muodostuvat sekä maahanmuuttajien että kantasuomalaisen nuorten ja kehittämisryhmän jäsenten omien taustojen (organisaatioiden) rajapinnoilta.

Yhteisten linjausten, tavoitteiden ja periaatteiden jälkeen laadimme toiminnallemme yhteisissä tapaamisissa aikakehyksen, ideoimme opiskelijoiden kanssa heidän kehittämishankkeitaan ja opinnäytetöitään, pohdimme monikulttuurisuutta ja monikulttuurista yhteisöllisyyttä, kävimme keskustelua läpi vuoden meneillään olevista kehittämishankkeista ja toiminnan muodoista ja kuulimme toteutuneen toiminnan raportointeja. Ryhmän selkeä etu on ollut siinä, että aihe ja tehtäväkenttä ovat olleet suhteellisen helposti rajattavissa. Ryhmässä on ollut mukana alussa viisi ja myöhemmin yhdeksän työelämän ammattilaista, muutama opettaja ja useampia opiskelijoita, joten *”kehittämisryhmä on ollut hyvän kokoinen eli ei liian suuri ja tunnelma ryhmässä on ollut positiivisen avoin ja innovatiivinen”*.

Pilottivuoden kokemusten perusteella opiskelijoiden yhteistyöprojektit, opinnäytetyöt ja harjoittelut ovat olleet paitsi käytännön kehittämistyötä myös ryhmän jäsenten keskinäistä yhteistyötä edistävää toimintaa. Opiskelijoiden roolia kyseisessä kehittämisryhmässä yksi toiminnassa mukana ollut opiskelija luonnehti seuraavasti: Opiskelijat ovat *”oppijoita, tekijöitä eri kehittämishankkeissa. Heillä on merkittävä rooli ryhmän toiminnalle, sillä he ovat uusien ideoiden tarjoajia ja työelämäntoimijoiden organisaatioiden kehittäjiä”*. Käytännön kehittämistyö itsessään ja sen ohjaus tapahtui kentällä työelämäntoimijoiden, opiskelijoiden ja lehtoreiden yhteistyönä. Kehittämisryhmän tapaamisissa pyrimme ohjaamaan monikulttuurista kehittämistyötä ja tukemaan sitä sekä nuorisotyön että järjestötyön kentällä.

Kehittämisryhmässämme alan ammattilaiset toteuttivat monikulttuurista työtä osana omaa arkista työtään toimintalinjojemme mukaisesti. Sen sijaan opiskelijat askartelivat pääosin Kontioniemen vastaanottokeskukseen integroituvien aiheiden parissa lukuvuonna 2009 - 2010. Vuoden aikana toteutettiin Sillan puolella välissä -niminen valokuvanäyttely, joka syntyi Kontioniemen vastaanottokeskuksen asukkaiden ja Kontiolahden yläkoululaisten yhteisen työskentelyn tuloksena. Näyttelystä ja sitä edeltä-

västä prosessista vastasivat Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun opiskelijat, jotka suorittivat sosionomiopintoihin liittyvän harjoittelun Kontiolahden kulttuuritoimessa syksyllä 2009. Lisäksi samana syksynä HUMAKin toisen vuoden opiskelijat selvittivät osana tutkimusmenetelmäopintojaan Kontioniemen alakoululaisten vanhempien näkemyksiä Kontioniemen vastaanottokeskuksen perustamisesta ja siihen liittyvistä mielikuvista, mielipiteistä ja kokemuksista. Keväällä 2010 HUMAKin opiskelijat järjestivät osana projektiopintojaan Kontioniemen vastaanottokeskuksen naisille TAIKU (Taide- ja kulttuuri monikulttuurisessa arjessa) -pajan, jossa pajaan osallistuvat naiset pääsivät työskentelemään yhdessä ja harjoittamaan kädentaitojaan. Samana keväänä HUMAKin opiskelija teki opinnäytetyön, jossa hän kartoitti Kontioniemen vastaanottokeskuksen asukkaiden vapaa-ajanviettoiveita. Lisäksi Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat osana harjoitteluaan Suomen Punaisen Ristin Savo-Karjalan piirissä mallinsivat maahanmuuttajien kotoutumista edistävän asumisaputoiminnan soveltumista ystävyysspalvelutoiminnaksi.

Syksyllä 2010 kartoitettiin venäläistäustaisen vanhempien näkemyksiä lapsille suunnatusta toiminnasta Suomen Punaisen Ristin ylläpitämässä monikulttuurisessa toimintakeskus Vatakassa. Kyse oli HUMAKin opiskelijan tekemästä opinnäytetyöstä. Työn alla on myös humanitaarisen oikeuden ja rasisminvastaisen työn kehittäminen Suomen Punaisen Ristin Savo-Karjalan piirissä ja osana tätä kehittämistyötä HUMAKin opiskelija muiden yhteistyötoimijoiden kanssa on toteuttamassa rasisminvastaista teemaviikkoa keväällä 2011. Lisäksi työn alla on maahanmuuttajataustaisten nuorten vapaa-ajanviettoa Rantakylän alueella koskeva selvitys, josta vastaavat HUMAKin opiskelijat. Selvityksen tulosten perusteella on tarkoitus kehittää tarkoituksenmukaisella tavalla nuorille suunnattua vapaa-ajantoimintaa.

Moniäänistä osallisuutta

Yhteistä kaikille edellä kuvatuille harjoitteluina, projekteina ja opinnäytetyönä toteutetuille hankkeille on ollut edistää monikulttuurisen yhteisöllisyyden syntymistä siten, että toiminnallamme edesautamme siirtymistä yksisuuntaisesta eettis-kulttuurisesta sopeuttamisesta kaksisuuntaiseen ja

aidon vastavuoroisuuden mahdollistavaan ajatteluun ja toimintaan. Tällöin muun muassa maahanmuuttajaksi nimetyt nähdään aktiivisina toimijoina ja oman ympäristönsä muokkaajina, ei vain passiivisina erilaisen toimenpiteiden kohteina. Kuten Herranen ja Kivijärvi (2009) toteavat, solidaarisuuden ja yhteisöllisyyden kokemisen ei tarvitse tänä päivänä perustua kulttuuriselle samuudelle vaan se voi pohjautua monenlaisiin vastavuoroisuuksiin, sosiaalisiin verkostoihin, pieniin yhteisiin intresseihin ja ihmisten, ei ainoastaan kulttuurien kohtaamiseen (ks. myös Kivijärvi & Herranen 2010). Nuorisokasvattajilla niin järjestöissä kuin kunnallisessa nuorisotyössäkin on mahdollisuus toimia monikulttuurisen yhteisöllisyyden mahdollistajina ja suunnannäyttäjinä. Toisekseen yhteisten hankkeiden päämääränä on ollut myös vallitsevan yksinäisyyden rikkominen, mikä tarkoittaa käytännössä tilan antamista monikulttuurisista taustoista tulevien yksilöiden äänen voimistamiselle ja osallisuuden vahvistamiselle (vrt. Herranen & Kivijärvi 2010). Tutkimukset ovat kiistatta osittaneet, että yksilöiden osallisuus paikallisissa yhteisöissä on usein monenlaisten ulossulkemisten vuoksi rajattua ja se edellyttää jonkinasteista sulautumista enemmistön asettamiin ehtoihin. Kuten Kivijärvi ja Herranen (2010, 61) huomauttavat, tällainen tilanne synnyttää kahdenlaista osallisuutta: yhtäältä kulttuurista, erityisesti suomalaiskansallisuutta edellyttävää osallisuutta ja toisaalta erilaisten keskinäiselle solidaarisuudelle rakentuvaa osallisuutta, johon osalliseksi pääseminen näyttäisi olevan monikulttuurisista taustoista tuleville yksilöille, ainakin nuorille helpompaa.

Kun tarkastellaan monikulttuurisuuteen omistautuneen ryhmän toiminnan merkitystä yksilöille, on helppo todeta, että toiminnassa mukana olleet ihmiset ovat olleet innostuneita ja löytäneet itselleen merkityksellisen viiteryhmän. Ryhmä haluaa tehdä aidosti työtä monikulttuurisen Pohjois-Karjalan puolesta ja sen puolesta, että ihmisten kohtaaminen ihmisinä, ilman vääristä ennakkoluuloja olisi mahdollista (vrt. Sotkasiira, Harinen & Ronkainen 2010, 7). Näin asiasta kertoo toiminnassa mukana oleva opettaja: *”Ryhmässä olevat ihmiset (niin työelämän toimijat, opiskelijat kuin allekirjoittanutkin) ovat olleet motivoituneita ja innostuneita. On syntynyt tunne, että ryhmälle on tarvetta monella tapaa. Joensuun seudulla monikulttuurista työtä tekevät ovat usein yksinpuurtajia, joten kehittämisryhmäl-*

lä on ollut jopa työnohjauksellistakin merkitystä. Kehittämisryhmän tapaamisessa työelämän toimijat vaihtavat kuulumisia, kertovat vaikeistakin asioista ja hehkuttavat, kun on tapahtunut jotain merkityksellistä. Vaikka sähköposteja liikkuu paljon ja tietoa löytyy netistä, silti kasvokkain kohtaaminen on erittäin tärkeää. Usein ajankohtaisten asioiden tiedottaminen kasvokkain on myös tehokasta (...) Lisäksi ryhmällä tuntuu olevan sekä pitkän että lyhyen tähtäimen tavoitteita, joista osa on sanottu ääneen ja osan voi päätellä ryhmässä käydyistä keskusteluista.”

Kehittämisryhmän toiminta on ollut merkityksellistä myös opettajille ja opiskelijoille: *”Opiskelijat ovat antaneet kehittämisryhmästä hyvää palautetta. Tapaamisissa opiskelijat kohtaavat samalla kertaa eri toimijoita. (...) Lisäksi he saavat kokemusta kokoustyöskentelystä, mielipiteiden ja näkökulmien ilmaimisesta ja tietysti myös esiintymisestä esitellessään projektejaan ja opinnäytetöitään muille kehittämisryhmän jäsenille. Lehtorille, kuten minulle, kehittämisryhmä tarjoaa hyvän yhteistyön areenan. Ryhmän hyöty on suuri, sillä opiskelijoiden projekteja ja opinnäytetöitä voidaan edistää samanaikaisesti. Lisäksi ryhmässä kuulen ajankohtaiset kuulumiset monikulttuurisen työn rintamalta: Missä mennään? Kuka toimii missäkin? Mikä hanke on päättymässä? Mikä hanke on alkamassa? (...) Itse olen innostunut työryhmästä, sillä olen saanut vinkkejä, tietoa, materiaaleja ja ennen kaikkea tutustunut paremmin alan toimijoihin ja saanut suoraan palautetta yhteistyöstä.”* (Opettaja)

Parhaimmillaan monikulttuurista työtä tekevien ammattilaisten joukko saa opiskelijat innostumaan usein jossain määrin vieraaksi ja vaikeakikkin koetusta monikulttuurisuustyöstä. Ehkä tämän vuoksi myös opiskelijoiden houkuttelevuus mukaan toimintaan on ollut haastavaa. Monikulttuurisuuden parissa työskentelyä pidetään Suomessa jollain tavoin erityisenä, vaikka esimerkiksi monikulttuurisista taustoista tulevien nuorten toiveet vesittävät kuvan työn erityisyydestä ja kyseenalaistavat esimerkiksi kulttuuritietouden merkityksen (ks. esim. Kivijärvi 2010).

Kasvatuksellisen ohjauksen äärellä

Kasvatuksellisen ohjauksen kehittämisryhmä kokoontui ensimmäisen kerran kesäkuussa 2009. Ryhmäläiset sitoutuivat niihin toimintaperiaattei-

siin, jotka kehittämisryhmätoiminnalle oli luotu. Nämä periaatteet olivat yhteistoiminnallisuuden ja tasavertaisuuden eetoksen mukaisia ja samalla niissä korostui käytännön työn tukeminen. Ensimmäisellä kerralla pyrimme löytämään yhteisen nimittäjän kehitystyölle. Yhteiseksi sateenvarjonimittäjäksi muotoutui kasvatuksellinen ohjaus, joka on nuorisotyön peruskulmakiviä ja joka on myös yksi koulumaailman kehittämistä sivuavista teemoista. Yhteiseksi toimimisen kentiksi valikoitui nuorisotilatoiminnan ja koulunuorisotyön kehittäminen. Ensimmäisellä kerralla valitsimme kehittämisryhmänvetäjiksi nuorisotoimenjohtaja Jouni Erolan ja kehittäjä Sanna Pasasen. Samalla päätimme, että ryhmän vetäjät vaihtuivat aina vuosittain. Yhteinen kokoontumispaikka oli Vyöhyke-talo lähinnä sen keskeisen sijainnin vuoksi. Kesäkuun aloituskokoontumisen jälkeen mukana ollut toimijajoukko sitoutui toimintaan seuraavan vuoden ajaksi.

Syksyn 2009 tapaamisessa jatkoimme kasvatuksellisen ohjauksen työstämistä tarvekartoituksen merkeissä. Mietimme koulu yhteistyön ja nuorisotalotoiminnan hyviä käytänteitä ja tulevaisuuden haasteita, joihin meidän tulisi tarttua. Syksyllä ryhmässä käytiin läpi myös toiminnan periaatteet, jotka muotoutuivat samantyyllisiksi kuin Matkalla monikulttuuriseen yhteisöllisyyteen -kehittämisryhmässä. Syksyn keskeisiä asioita oli myös opiskelijoiden ja työelämäntoimijoiden kohtaaminen ja yhteinen projektien, hankkeiden ja toiminnan suunnittelu. Varsinaisesti itse projektit ja opinnäytetyöt todentuivat käytännön toiminnaksi keväällä 2010.

Kasvatuksellisen ohjauksen kehittämisryhmän alkutaival oli joiltakin osin erilainen kuin monikulttuurisen kehittämisryhmän. Opiskelijajoukko oli paljon suurempi verrattuna toiseen ryhmäämme. HUMAKin opiskelijoita mukana oli 4 - 6 ja ammattiopisto Niittylahden opiskelijoita oli mukana 4 - 15. Työelämäntoimijoidenkin joukko kasvoi kerta kerralta isommaksi. Ryhmämme siis toimi syksyllä 2009 tilanteessa, jossa toiminnassa oli jatkuvasti mukana uusia henkilöitä. Tällöin jo pelkästään ihmisiin tutustuminen vei oman aikansa, ja toisekseen kasvatuksellisen ohjauksen laajaan tematiikkaan sisälle pääseminen oli monelle uudelle osallistujalle aluksi hankalaa. Keväällä 2010 tehtyjen haastattelujen mukaan osa ryhmäläisistä olikin kokenut paljon hämmennystä ja epä tietoisuutta työskentelymme alkuvaiheessa. Osalle opiskelijoista oli tuottanut vaikeut-

ta hahmottaa, kuinka kasvatuksellisen ohjauksen pohdiskelu ja keskeisten määritelmien löytäminen liittyi heidän projekteihinsa ja opinnäytetöihin. Yhteisellä pohdinnalla luotiin pohjaa työskentelylle ja ryhmän toiminnalle, sillä kasvatuksellisen ohjauksen ja toiminnallisen osallisuuden määritellyt eivät ole yksiselitteisiä ja toisekseen tarvitsimme yhteisen näkemyksen kehittämistyön tueksi.

Kasvatuksellisen ohjauksen kehittämisryhmän suosio oli odotettua suurempi. Tämän vuoksi sovimme yhdessä tammikuussa 2010 kehittämisryhmämallin muutoksesta, jotta ison ryhmän toiminta olisi tarkoituksenmukaisempaa. Ohjausryhmä jaettiin kahteen toimintaryhmään. Perustimme *nuorisotilatoimintaryhmän* ja *koulutoimintaryhmän*, joissa vetäjinä ovat olleet Päivi Liinamo Joensuun nuorisotoimesta ja Riikka Laapotti Kalake ry:stä. Koulutoimintaryhmän vetäjät vaihtuivat syksyllä 2010, kun vetovastuun ottivat Maikki Rouvinen Joensuun nuorisotoimesta ja Johanna Tahvanainen Nepenmäen koululta. Kasvatuksellisen ohjauksen ryhmässä on ollut mukana useiden työelämäedustajien lisäksi HUMAKin ja Ammattiopisto Niittylahden opiskelijoita sekä heidän lehtorinsa.

Kasvatuksellisen ohjauksen kehittämisryhmän syksyllä 2009 muodostetut ja keväällä 2010 tarkastetut tavoitteet liittyvät nuorten osallisuuden ja moniammatillisen työskentelyn edistämiseen (ks. taulukko 2).

Yhteisten tavoitteiden tiimoilta kehittämisryhmässä syntyi 2009 - 2010 lukuvuoden aikana opiskelijoiden tekemänä yhdeksän eri projektia ja hanketta sekä neljä opinnäytetyötä nuorisotalotoiminnan kehittämiseksi ja kouluyhteistyön kehittämisestä nuorisotyössä. Kaikissa töissä osallisuus on ollut toimintaa ohjaava punainen lanka. Koulunuorisotyössä toimintaympäristöinä olivat erityisesti Juhanalan koulu ja Niinivaaran lukio sekä Juhanalan koulun yhteyteen perustettu nuorisotila Juhis. Kehittämisryhmässä oli mukana myös Nepenmäen koulun edustaja, mutta ensimmäisen vuoden aikana sinne ei vielä tehty opiskelijatöitä. Koulunuorisotyön ryhmässä kehitettiin ja tutkittiin HUMAKin opiskelijaprojekteina ja opinnäytetöinä vuoden 2009 - 2010 aikana seuraavia asioita:

1. Niinivaaran lukion tutortoimintaa ja samalla selvitettiin opiskelijoiden tuki- ja ohjaustoimintaa,
2. pienryhmän toimintamallien kehittämistä ja sen jatkumona tehtiin opinnäytetyö pienryhmätoiminnasta,
3. mediakasvatuksen lisäämistä Juhanalan koulun oppilaiden vanhemmille ja lisäksi kartoitettiin vanhempien tietämystä nuorten netti-käyttötymisestä.

<p>1. Osallistuva ja osallistava nuori, vanhempi ja yhteisö</p>	<p>Jokaisella on vastuu toiminnan ja nuoren hyvinvoinnin kehittämisestä: nuorella, hänen vanhemmillaan, vapaa-ajan toimijoilla, koulutoimijoilla, ympäröivällä yhteisöllä (koko kylä kasvattaa).</p>
<p>2. Kasvatuksellisen ohjauksen ammatillisten rajapintojen määrittely nuorisotalotoiminnassa ja koulu yhteistyössä</p>	
<p>3. Yhdessä eteenpäin</p>	<p>Toimimme yhdessä nuorten hyvinvoinnin lisäämiseksi. Pyrimme löytämään yhteistyössä uuden tyyppisen yhteisökulttuurin eri toimijoiden välille ja juurruttamaan sen toimintaympäristöihin.</p> <p>Kehittämisryhmien opiskelijatyöt tukevat yhteisten tavoitteiden saavuttamista.</p> <p>Mahdollistamme uusien näkökulmien, toimintamenetelmien ja asenteiden tuomisen yhteiseen keskusteluun. Uskallamme ottaa opiskelijoilta näkökulmia ja ideoita oman työmme kehittämiseen. Uskomme opiskelijoiden tuomaan positiiviseen energiaan.</p>
<p>4. Nuorista ja nuorten tekemästä toiminnasta ja tapahtumista ulospäin tiedottaminen</p>	

Taulukko 2. Kasvatuksellisen ohjauksen kehittämisryhmän asettamat tavoitteet

Niittylahden ammattiopiston opiskelijat toimivat monissa paikoissa teke­mällä koulunuorisotyötä, esimerkiksi järjestämällä välituntitoimintaa ja pyörittämällä välituntiradiota. Nuorisotilatoiminnassa tehtiin myös monenlaisia opiskelijatöitä sekä projekteina ja hankkeina että opinnäytetöinä. HUMAKin opiskelija toteutti Karsikon nuorisotilalla tyttöryhmätöimintaa ja teki siihen liittyen myös opinnäytetyönsä. Opinnäytetyönä tutkittiin myös pelejä nuorisotyön välineenä. Ammattiopisto Niittylahden opiskelijat kehittivät muun muassa interaktiivista diskotoimintaa, joka toimi yhtä aikaa neljällä Joensuun seudun nuorisotilalla. Lisäksi syksyllä 2009 nuorisotilatoiminnan kehittämistä varten HUMAKin toisen vuoden opiskelijat kartoittivat nuorten näkemyksiä nuorisotilatoiminnasta osana tutkimusmenetelmäopintojaan. Kyselyssä selvitettiin muun muassa sitä, miksi tilatoiminta ei houkuttele kaikkia nuoria, mikä nuorisotilatoiminnassa on nuorille olennaista ja kiinnostavaa, miten osallisuus näyttäytyy nuorisotilatoiminnassa ja kuinka tilatoimintaa olisi kehitettävä.

Kasvatuksellisen ohjauksen kehittämisryhmässä kehittämistyö yhteistyössä koulutuksen ja työelämän kanssa jatkuu. Tällä hetkellä HUMAKin opiskelijat ovat suunnitelleet ja kehitelleet tytöille tarkoitettua pienryhmätöimintää Rantakylässä, Ponunet-verkkopalvelua ja pienryhmätöimintää sosiaalista vahvistamista tarvitseville lukioikäisille. Ammattiopisto Niitty­lahden opiskelijoiden keskuudessa on myös monenlaisia hankkeita menossa, kuten nuorisotilatoiminnan ja kerhotoiminnan kehittäminen Niitty­lahden alueella, yökahvilatoiminnan kehittäminen nuorisotalolla, nuorisotalojen markkinointi uusille käyttäjäryhmille ja tiedotuksen laajentaminen sekä eläinten, erityisesti kissan hyödyntäminen kerhotoiminnassa.²

Kasvatuksellisen ohjauksen kehittämisryhmän kokoontumiskerrat perustuivat toimintasykliin, joka on kuvattu kuvassa 1, joten toiminta oli pitkälti samanlaista kuin Matkalla monikulttuuriseen yhteisöllisyyteen -kehittämisryhmässä. Toiminnan ideoiden ja osin myös käytänteiden sa-

2 HUMAKin opiskelijoiden ja Ammattiopisto Niittylahden opiskelijoiden välistä yhteistyötä syntyi jonkin verran. Vielä ensimmäisenä vuotena yhteistyö oli kuitenkin aika vähäistä. Opiskelijayhteistyön vähyteen vaikuttivat koulutusalojen erilaiset aikataulut, opintojen erilaiset tavoitteet, yhteistyön perinteiden vähentyminen ajan saatossa sekä kehittämisryhmätöiminnan alkuvaihe.

Kuva 1. Kehittämisryhmäpilottien toiminnan idea

mankaltaisuudesta huolimatta nämä kaksi ensimmäistä pilottiryhmää myös poikkesivat toisistaan. Niiden suurimmat eroavaisuudet olivat ryhmien koossa sekä tematiikassa. Matkalla monikulttuuriseen yhteisöllisyyteen -kehittämisryhmän taustalla oli rajatumpi näkemys siitä, mitä haluamme yhdessä kehittää. Vastaavasti kasvatuksellisen ohjauksen kehittämisryhmän teema oli lähtökohtaisesti laajempi ja monitasoisempi, joten ryhmässä ei ollut niin selkeää yhtenäistä visiota yhteisestä päämäärästä. Kasvatuksellinen ohjaushan on sekä nuorisotyötä että koulumaailmaa säätelevä velvollisuus (Nuorisolaki 72/2006, Perusopetuslaki 628/1998, Peruskoulun opetus suunnitelman perusteet 2004). Lain velvoitteista huolimatta kasvatukselliselle ohjaukselle ei ole olemassa yhteistä ja jaettua viitekehystä siitä, mitä sillä tarkoitetaan ja miten sitä toteutetaan. Tästä syystä jopa nuorisotyöntekijöillä voi olla monenlaisia näkemyksiä siitä, mitä se on ja kuinka sitä tulee kehittää. Yhteisen näkemyksen löytäminen vaatii, varsinkin koulutoimijoiden ja nuorisotoimen välillä, pitkäaikaista yhteistyötä ja

toimintaa. Kehittämisryhmässä tähdättiin myös siihen, että neuvottelemme (nuoriso- ja koulutoimi) yhdessä siitä, mikä on nuorisotyön rooli koulussa ja miten voimme olla yhdessä rakentamassa yhteisöllistä ja osallistavaa oppimis- ja toimintakulttuuria (vrt. Kiilakoski, Kivijärvi & Honkasalo 2011).

Opiskelijat tekemässä oikeita asioita

Kasvatuksellisen ohjauksen kehittämisryhmän kantava voima oli alusta asti vahva tahto ja halu nuorten hyvinvoinnin edistämiseen. Samalla kun ryhmämme kehitti kehittämisryhmätoimintaa, se kehitti alueellista nuorisotyötä koulussa ja nuorisotiloilla. Alku aiheutti monille hämmennystä, mutta keväällä ryhmäläisiä haastateltaessa, he kertoivat kokeneensa ryhmän monella tavoin positiivisena. Ryhmä oli tarjonnut erilaisia mielipiteitä ja näkemyksiä omaan työhön. Se oli mahdollistanut työelämäntoimijoiden, opiskelijoiden ja lehtoreiden kohtaamisen. Se oli vahvistanut oman työn näkyvyyttä. Jollekin kehittämisryhmä oli antanut myös virkeitä oman henkilökohtaisen työtavan kehittämiseen. Kaikki mukana olleet työelämäntoimijat halusivat myös jatkaa vuonna 2010 - 2011. Joensuun nuorisotoimi sitoutui toimintaan mukaan monen työntekijän voimin ja heidän halunsa kehittämistyöhön on ollut vahva. Syksyllä 2010 haluttiinkin laajentaa nuorisotoimen henkilöstön pääsyä kehittämisryhmätoimintaan siten, että kaikilla nuorisotoimen työntekijöillä olisi mahdollisuus olla mukana toimintaryhmien kokoontumisissa, erityisesti silloin kun heillä on ohjattavanaan kehittämisryhmien opiskelijoita. Tällä tavoin pyrimme saamaan kehittämistyöhön mukaan mahdollisimman suuren joukon nuorisotyöntekijöitä. Samalla systematisoimme projekti- ja opinnäytetyömahdollisuuksien markkinointia opiskelijoille.

Kehittämistyö on pitkäjänteistä ja laajalti näkyviä tuloksia ei saavuteta vuodessa. Myöskään kasvatuksellisen ohjauksen kehittämisryhmä ei saavuttanut ensimmäisen toimintavuotensa aikana laajoja alueellisia vaikutuksia. Vuoden mittainen yhteinen taival loi kuitenkin pohjan ajankohtaisen nuorisopoliittisen teeman kehittämiseksi: Kuinka kehittää yhteistyössä koulunuorisotyötä ja nuorisotilatoimintaa yhä paremmin lapsia ja

nuoria palvelevaksi? Vuoden mittainen yhteinen kehittämistäival alkoi hyvin ja siellä saatiin monenlaisia asioita eteenpäin. Havaitimme myös matkan varrella, että kehittämisryhmän tavoitteet olivat jääneet joillakin opiskelijoilla oman työn suunnittelussa unholaan. Tästä huolimatta kun opiskelijat esittelivät omia töitään keväällä 2010, he kertoivat sujuvasti, kuinka heidän työnsä linkittyivät isompaan nuorisoalan kehittämisen kokonaisuuteen.

Tätä kehittämisen kohteena ollutta kokonaisuutta toiminnassa mukana oleva opettaja kuvailee seuraavasti: *”Kasvatuksellisen ohjauksen kehittämisryhmä on kehittämisryhmistä laajin kokonaisuus, joka kokoaa yhteen niin järjestöjen, nuorisotyön kuin koulujenkin toimijoita. Taustalla näillä kaikilla tekijöillä on kuitenkin sama ajatus: pyrkiä kasvatuksen avulla tekemään lasten ja nuorten maailmaa paremmaksi. Mielestäni toimivaa on ollut se, että erilaiset toimijat ovat löytäneet toisensa ja yhdistäneet voimavaransa, esimerkiksi koulu- ja nuorisotyömaailma voivat parhaimmillaan saada aikaan merkittäviä tuloksia sosiaalisen vahvistamisen kentällä. Opiskelijoiden kannalta on hienoa, että he pystyvät läheltä seuraamaan tätä yhteistyötä, ja projekteillaan ja opinnäytetöillään kokemaan sen, että heidän työpanoksellaan on merkitystä eri alojen ammattilaisille. Opiskelijoille (kuten toki työntekijöillekin) on erityisen tärkeää tehdä työtä, jolla on merkitys. Kehittämisryhmissä opiskelijat saavat myös työstään aivan erilaista palautetta kuin vain yhdelle ohjaajalle työskennellessään. En tiedä, ovatko opiskelijat täysin oivaltaneet vielä tätä mahdollisuutta.”*

Kehittämisryhmässä ”oikeiden” asioiden äärellä työskentelevä opiskelija voi tulevana alan ammattilaisena hahmottaa sen, että pienistäkin asioista voi tulla merkittäviä, etenkin kun ajatellaan yksilöiden ja yhteisöiden hyvinvointia ja osallisuutta. Toimiminen työelämän ammattilaisten kanssa motivoi, sillä usein opiskelija haluaa näyttää osaamistaan. Opiskelijoiden kannalta toimiminen kehittämisryhmässä on hyödyllistä. Ryhmän avulla he voivat tehdä itseään tutummaksi alan toimijoille ja vaikuttaa omalla toiminnallaan myös alalle työllistymiseen.

Jatta Herranen (FT) on työskennellyt aiemmin Humanistisen ammattikorkeakoulun järjestö- ja nuorisotyön yksikössä yliopettajana ja siirtynyt

1.6.2010 alkaen hoitamaan kehitysjohtajan tehtäviä Pohjois-Karjalan kouluskuntayhtymään.

Sanna Pasanen (yhteisöpedagogi amk, aikuiskasvatustieteen KD) on toiminut kehittäjänä Vyöhyke-nuorisolan osaamisyhteisö -hankkeen Humanistisen ammattikorkeakoulun osiossa. Sitä ennen hän on tehnyt nuorisotyötä sekä kunnallisen nuorisotyön että järjestötoiminnan piirissä.

Lähteet

Anttonen, Erja & Lehmusoksa, Ulla 2010. Kun kokemus tulee näkyväksi: ”Löytäjä saa pitää”. Nuorisotutkimus 28 (4). Painossa.

Anttonen, Erja 2011. Yhteisötaide eri-ikäisten kohtaamisessa: Löytäjä saa pitää. Teoksessa Jatta Herranen & Pia Lundbom (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Painossa.

Herranen, Jatta & Kivijärvi, Antti 2009. Monikulttuurinen yhteisöllisyys. Yhteyden ehdot ja tilat. Teoksessa Karin Filander & Marjatta Vanhalakka-Ruoho (toim.) Yhteisöllisyys liikkeessä. Aikuiskasvatuksen 48. vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura, 159–187.

Herranen, Jatta & Kivijärvi, Antti 2010. Yksinäisyyden ongelmat. Teoksessa Tiina Sotkasiira, Päivi Harinen & Jussi Ronkainen (toim.) MEILLE SAA TULLA. Suomen Akatemian tutkimushanke *Muuttuva kansalaisyhteiskunta - monikulttuurisuus, nuoret ja kulttuurinen kansalaisuus Suomessa*. Itä-Suomen yliopisto, Joensuu. Tampere: Juvenes Print, 31–33. Viitattu 4.2.2011. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0284-9/urn_isbn_978-952-61-0284-9.pdf

Kiilakoski, Tomi, Kivijärvi, Antti & Honkasalo, Veronika 2011. Nuorisotyö ja koulutyö – yhteiset ja eroavat polut. ”Meidän asiakas alkaa olla enempi se tavallaan koko alueen lapsi ja nuori.” Kanuuna / Kokkolan se-

minaari 26.1.2011. Viitattu 4.2.2011. http://www.nuorisokanuuna.fi/tiedostot/Kiilakoski_Kivijarvi_Honkasalo_260111_jakoon.pdf

Kivijärvi, Antti & Herranen, Jatta 2010. Monikulttuuriset nuoret ja osallisuuden ohuus. Nuorisotutkimus 28 (3), 57–66.

Kivijärvi, Antti 2010. Lahden nuorisopalveluiden suunnittelupäivän nuorten paneeli 24.5.2010. Viitattu 4.2.2011. http://www.nuorisokanuuna.fi/tiedostot/nuorten%20paneeli_240510_julkinen.pdf

Nuorisolaki 72/2006. Viitattu 4.2.2011. www.finlex.fi
Perusopetuslaki 628/1998. Viitattu 4.2.2011. www.finlex.fi

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Opetushallitus. Viitattu 4.2.2011. http://www02.oph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf

Sotkasiira, Tiina, Harinen, Päivi & Ronkainen, Jussi 2010. Johdanto. Teoksessa Tiina Sotkasiira, Päivi Harinen & Jussi Ronkainen (toim.) MEILLE SAA TULLA. Suomen Akatemian tutkimushanke *Muuttuva kansalaisyhteiskunta - monikulttuurisuus, nuoret ja kulttuurinen kansalaisuus Suomessa*. Itä-Suomen yliopisto, Joensuu. Tampere: Juvenes Print, 6 - 7. Viitattu 4.2.2011. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0284-9/urn_isbn_978-952-61-0284-9.pdf

Ulla Lehmusoksa & Erja Anttonen

”Löytäjä saa pitää” – yhteisöllinen taideprojekti

Löytäjä saa pitää -prosessi liittyi pohjoiskarjalaiseen Vyöhyke – nuorisotalon osaamisoyhteisö -hankkeeseen, jossa sekä Humanistinen ammattikorkeakoulu että Teatteriyhdistys Satama ry¹ ovat mukana (Vyöhyke-hankkeen kotisivut 2011). Hanketta hallinnoi Joensuun nuorisotoimi. Vyöhyke-hankkeessa HUMAK keskittyi nuorisotoimialan työelämän ja koulutuksen yhteyksien kehittämiseen ja uusien yhteistyömuotojen etsimiseen.

Vyöhyke-hankkeessa työelämän edustajat, opiskelijat ja oppilaitokset työskentelivät kehittämissä. Soveltavan taiteen pilottiryhmässä kohetasivat Teatteri Satama, HUMAK sekä joukko eri-ikäisiä ihmisiä: nuoria koululaisia ja opiskelijoita, työssäkäyviä ja eläkeläisiä. Tavoitteena oli kahden taiteellisen ohjausmenetelmän yhdistäminen ja kokeilu sekä sukupolvien välisen yhteistyön lisääminen yhteisen tuotannon avulla. (Ks. Herranen & Pasanen 2011.)

Löytäjä saa pitää -prosessissa pyrittiin luomaan uusia toimintatapoja nuorten ja vanhempien ikäluokkien kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen. Menetelminä käytettiin voimauttavaa valokuvaa ja draamamenetelmistä devising-tekniikkaa. Syyskuusta 2009 huhtikuuhun 2010 työskenteleeseen osallistui neljä iältään 14-23 -vuotiasta nuorta ja kuusi iältään 44-72 -vuotiasta aikuista. Osallistujista kaksi oli HUMAKin Joensuun kampuksen yhteisöpedagogiopiskelijaa, jotka osallistuivat prosessiin osana ryhmää.

Osallistajat löytyivät loppukeväästä ja kesällä 2009 Teatteri Sataman, Joensuun yliopiston Ikäihmisten yliopiston sekä maakunnallisten taiteilijajärjestöjen kautta. Ohjaajat Ulla Lehmusoksa (draamamenetelmät)

¹ Teatteriyhdistys Satama ry on vuonna 2008 perustettu kulttuurista nuorisotyötä toteuttava joensuulainen yhdistys. Se saa rahoitusta mm. Suomen Kulttuurirahaston Myrskyhankkeesta.

Teatteri Satamasta ja Erja Anttonen (voimauttava valokuva) HUMAKista osallistuivat myös kaikkeen lähtökohtinaan ammattitaidon kehittäminen ja uuden oppiminen. Joulukuusta 2009 alkaen prosessiin mukaan tuli tanssija Iina Ahola. Alkuvuodesta 2010 joukkoa täydensivät muusikot Jenni Hanikka ja Konsta Laakso, jotka olivat mukana myös esityksissä. Prosessiin kuului yhteensä 32 harjoituskertaa ja huhtikuussa 2010 ”Löytäjä saa pitää” esitettiin Joensuun Laulutalolla täysille saleille viisi kertaa: sen näki arviolta 220 eri-ikäistä katsojaa.

Artikkelin kirjoittaja yhdisti kiinnostus saattaa eri-ikäisiä yhteen ja osallistujat tekemään taiteen keinoin näkyväksi itselleen merkityksellisiä asioita sekä rakentamaan dialogia yli eri ikäkausien. Innostuimme myös mahdollisuudesta työskennellä työparina sekä osallistua prosessiin ja oppia yhteisestä tekemisestä. Vyöhyke-hanke tarjosi tähän oivan mahdollisuuden. Prosessia olemme tarkastelleet myös Nuorisotutkimus 4/2010 -lehden katsauksessa (Anttonen & Lehmusoksa 2010).

Kuvien kautta kohti itseä ja muita

Voimauttavan valokuvan menetelmän on kehittänyt valokuvaaja, sosiaalikasvattaja Miina Savolainen. Savolaisen (2009) mukaan voimautuminen on paras käsite kuvaamaan voimautumisprosessin luonnetta ihmisestä itsestään lähtevänä tapahtumana. Se vapauttaa ihmisen voimavaroja ja synnyttää yhteisöllisesti vastuullista luovuutta. (Ema.) Menetelmässä keskeistä ovat dialogisen näkemisen tapa, katse ja katsominen sekä vuorovaikutus. Työskentelyssä oli: 1) lupa keskittyä itseän, katsoa itseään ja nähdä itsensä toisin – arvokkaana, kunnioitettavana, ”katsoa kyllin ja armollisesti” ja 2) rakennettiin vuorovaikutusta ja siltaa kohtaamisiin ja erilaisten elämäkokemusten kuulemiseen, jakamiseen ja arvostamiseen (vrt. Kiilakoski 2007).

Löytäjä saa pitää -prosessissa oli pyrkimys rakentaa edellytyksiä siihen, että ihmisellä olisi parempi yhteys omiin voimavaroihinsa (vrt. Savolainen 2008). Voimautumista ei voi kukaan toinen tarjota tai tuoda ulkopäin, vaan se on ihmisestä itsestään lähtevä sisäisen voimantunteen kasvamisen prosessi (emt.). Voimautumiseen vaikuttavat kuitenkin toiset ihmi-

set, olosuhteet ja sosiaaliset rakenteet. Kun nämä eivät uhkaa ihmisen tavertaisuutta tai itsemäärättyä oikeutta, on voimaautuminenkin mahdollista. Voimauttavan valokuvan menetelmässä luodaan tila näiden ehtojen toteutumiselle yksilön vuorovaikutussuhteissa, jolloin hän voi kokea tulevansa nähdyksi kokonaisuutena ihmisenä, erilaisine puolineen ja tarpeineen. (Savolainen 2009.)

Uusien omakuvien ottamisessa olennaisia ovat dialogisuus, vuorovaikutus ja kuuntelu. Kuvan päähenkilön itsemäärätty oikeus haastaa kuvaajan kuuntelemaan ja kuulemaan aidosti, mitä päähenkilöllä on sanottavanaan. Kuvaajan tehtävänä on viestiä sitä, mikä päähenkilössä on kaunista ja ainutlaatuisista sekä tukea ja rohkaista siinä, että päähenkilö voisi nähdä itsensä hyvänä. Kuvan päähenkilö tarvitsee kuvaajan peilikseen kuvaustilanteessa. Päähenkilöllä on lupa keskittyä siihen, millaisia asioita hän haluaa tehdä itselleen – ja halutessaan myös muille – näkyväksi.

Löytäjä saa pitää -prosessin voimauttavan valokuvan osuudessa jokainen toi nuoruuskuvansa, voimakuvansa ja toimi sekä kuvaajana että kuvan päähenkilönä uusien omakuvien ottamisessa. Omakuvia kuvatessa opeteltiin myös arvostavan palautteen antoa. Nuoruuskuvia katsottaessa ja niistä keskustellessa syntyi pohdintoja siitä, mitä yhteistä ja erilaista nuoruudessa oli ennen ja nyt. Millaiset normit raamittivat nuoruutta eri aikoina: mitä nuorelle sallittiin, mikä kiellettiin? Miten nuoret käyttivät vapaa-aikaansa, mitä mahdollisuuksia oli kouluttautua, entä käydä töissä? Millaisista tilanteista nuoruudessa otettiin kuvia: liittyikö kuvaaminen useimmiten juhlaan kuin arkeen? Oliko nuoruudessa tiettyä ajanjaksoa, jolloin tuntui erityisen vaikealta asettua kuvattavaksi – ja jos oli, miksi? Mikä ajateltiin kuvaamisen, muistamisen ja dokumentoinnin arvoiseksi – mitä kuvattiin? Millaista oli nuoria puhutteleva kulttuuri, mitä musiikkia kuunneltiin, mitä tanssittiin? Millaisista asioista nuori saattoi päättää itse, millaisiin asioihin vaikuttaa? Keskusteluissa ryhmän jäsenet antoivat nuoruudelle erilaisia merkityksiä ja tulkintoja.

Jokainen osallistuja sai tilaa jakaa omat tulkintansa nuoruudestaan ja nykyisyydestään, ja näitä kunkin omia tulkintoja työstettiin yhteiseen esitykseen liikkeen, puheen, äänen, tarinoiden, musiikin ja runojen keinoin. Ryhmän yhteisellä työskentelyllä sekä ohjaajien avustuksella teos sai lo-

pullisen muotonsa. Jokaisen osaaminen ja panos olivat merkityksellisiä. Toisaalta jokainen osallistuja ideoi oman soolonsa sisältöä ja toteutustapaan. Sooloissa lähdettiin hakemaan vastauksia muun muassa kysymyksiin: Kuinka puhuisin nuoruuskuvan minälle? Mitä haluaisin sille sanoa tässä ajassa? Millaisin silmin nuoruusminääni katselisin? Millaisia tulkintoja annan nuoruudelleni ja nykyisyydelleni? Mikä on muuttunut, mikä on pysynyt samana? Keskeiseksi kysymykseksi nousi ”Mitä minussa on, mitä minusta löytyy?”; vähemmän tärkeältä tuntui kysymys ”Kuka minä olen?”.

Yhteisöllisen oppimisen tukemiseksi työskentelyssä haluttiin antaa tilaa ja mahdollisuus hyödyntää osallistujien välistä erilaisuutta ja osaamista. Ryhmäläisiltä löytyi osaamista muun muassa runonlausunnasta; musiikista, rytmikasta ja laulamisesta; teatterityöskentelystä; capoeirasta; erilaisista puheenparsista, sutkauksista ja sananlaskuista, jotka kirvoittivat muun muassa keskusteluja sekä nuoruuden että ikääntymisen moniarvoisemmasta tarkastelusta; luovasta kirjoittamisesta sekä työskentelystä eri-ikäisten parissa. Miten eri-ikäiset kohtaavat surun, menetyksen ja luopumisen? Kun käsitelimme jokaisen osallistujan voimakuvaa (kuva, joka osallistujalle merkityksellinen, voimaa antava), tuli näkyväksi, miten iästä huolimatta jokaisella on inhimillinen tarve saa lohtua, tukea ja turvaa. Turvaa, lohtua ja tukea ryhmäläiset osasivat myös toisilleen tarjota tilanteissa, joissa sitä matkan varrella tarvittiin.

Valokuvatyöskentelyssä ryhmäläiset olivat kuvien kautta muistelleet asioita, tarinoita ja kertoneet itsestään ja elämästään. Kuvien herättämissä keskusteluissa ryhmäläiset pohtivat ihmisen elämänkaareen kertyneitä kokemukseroksia hyvin luottavaisesti ja avoimesti. Olennaista oli, että viiپیiltiin tärkeiden asioiden äärellä. Valokuvatyöskentelyn aikana ryhmäläiset tutustuivat toisiinsa ja kehittyneet luottamus ja jakamisen kulttuuri siirtyivät työskentelyyn myös kunnioittavan, välittävän ja hyväksyvän ilmapiirin muodossa.

Valokuvista valmiiksi esitykseksi

Devising on soveltavan teatterin työtapana, jossa esitys työstetään niin, että ennalta laadittua käsikirjoitusta ei ole (Koskenniemi 2007). Käsikirjoitus

syntyy prosessissa ryhmän synnyttämänä. Työtapa on vahvasti ryhmälähtöinen ja prosessin merkitystä painottava. Käsikirjoitus muotoutuu esitykseksi harjoitusprosessissa, jossa kaikki ryhmässä mukana olevat tuottavat ja muokkaavat materiaalia aktiivisesti. Näiden ehtojen tulee täytyä, jotta voidaan puhua devising-työtavasta: a) taiteellisen matkan yhdessä jakaminen eli prosessin painotus, b) työskentely tasavertaisena muiden kanssa eli yhteistoiminnallisuus sekä c) ”moninäkökulmaisuus” tai ”moninäköisyys” eli ”multi-visio”. (Koskenniemi 2007.) Työtavan luonteeseen kuuluu jatkuva keskeneräisyys ja matkalla olo.

Voimauttavan valokuvan prosessi viritti draamatyöskentelyn ja valokuvat kulkivat mukana koko prosessin ajan. Valokuvien työstö synnytti idean henkilökohtaisten kuvien pohjalta kehiteltävistä sooloista. Esityksen muoto oli kollaasi sooloja. Prosessissa jokainen sai olla oman soolonsa käsikirjoittaja ja pääkoreografi. Ohjaajan ja ryhmän tehtävä oli auttaa kääntämään soolon tekijän visiot teatterin kielelle. Työtapa vaati ja salli jokaiselle aktiivisen ja luovan roolin prosessissa. Olennaista oli soolon merkityksellisyys tekijälleen sekä ryhmän tuki. Esimerkki nuoren naisen soolosta: koko ryhmä äänteli sooloa tanssivalle tytölle yhteisen äänimaailman ja kannatteli soolon tekijää aaltojen lailla. Soolon päätteeksi tanssija mietti sitä, miten itseään voi oppia hyväksymään: turvallisessa tilassa sekin on helpompaa.

Esitys oli luonteeltaan assosioiva. Se oli kuin valokuva-albumi, jossa kuvien maailmat heräsivät eloon. Esityksessä mukana olleet esiintyjien nuoruusvalokuvat tekivät näkyviksi jo poissa olevaa; esityksessä katsoja näki esiintyjän ennen (valokuvassa) ja nyt (esityksessä), mikä tarjosi esityksen katsojalle mahdollisuuden ottaa kanssatutkijan ja kanssamuistelijan roolin. Poissaoleva, mennyt minuus asteli rinta rinnan tässä hetkessä olevan minän kanssa. Esitys oli ryhmälle itselleen vaikuttavien ja merkityksellisten asioiden muistamista ja tutkimista.

Esitys herätteli katsojissa itselle tunnistettavaa: ”Vaikka siinä oli sen perheen tarina, niin minä ajattelin omia kuolleita sukulaisia...”, ”Minä muistan niin tuon ajan...”, ”Minä muistin oman nuoruuden..” Esiintyjien omilla tarinoilla rakennettu soolokollaasi välittyi katsojille esiintymisen vilpittömyytenä ja konstailemattomuutena, ja katsojien palautteissa vihahtelivat sanat ”ryhmän näköisyys” ja ”aitous”. Katsojapalautteissa toistui

myös ajatus arjen merkittävydestä ja ”voimauttavuudesta” sekä siitä, että arki on nähty juhlavasti. Esitykseen syntyi paljaan ihmisyyden kosketuspinta, keskeneräisyys ja muistot tulivat näkyväksi hyväksyvän ja lempeän tunnelman kautta. Palautteissa myös toivottiin esityksen viemistä yläkou-lukoulukiertueelle.

Esityksessä nähdyt valokuvat avasivat tarinoille monia aikakerrostumia. Lavalla omaelämäkerrallista runoa esittävä nainen heijastui seinälle 40 vuotta nuorempana naisena ja äitinä pojalle. Kuvassa nainen-äiti nauraa, siitä välittyi arjen suvantovaihe, hetki aikaa elämän kepeydelle muuten ras-kaassa elämänvaiheessa. Lavalla runossaan sama nainen katsoi elämää taak-sepäin. Kuvassa ja lavalla – ennen ja nyt – naisen elämäntunto (vrt. Leh-tonen 2010) olivat hetkessä vahvasti läsnä. Tämä oli soolon esittäjälle tär-keää.

Tilaa luovuudelle

Mirja Hiltusen (2007) mukaan taide voi tehdä asioita näkyväksi tai antaa äänen ryhmille, jotka eivät muuten ehkä sitä saisi kuuluville, kuten ikäih-miset ja lapset. Löytäjä saa pitää -prosessin ryhmä koostui nuorista, keski-ikäisistä ja vanhoista ihmisistä, jotka tässä ajassa harvakseltaan toimivat vapaa-ajalla yhdessä. Tuntui olennaiselta antaa tilaa tällaiselle yhteisölliselle työskentelylle sekä tarjota mahdollisuus eri-ikäisten kohtaamisille ja äänen kuuluviin saamiselle.

Prosessin osanottajat edustivat erilaisia ”valokuvaussukupolia” ja visu-aalisten järjestysten sukupolia (vrt. Seppänen 2002). Vanhimpien osallis-tujien lapsuudessa ja nuoruudessa kamera ja kuvaaminen eivät olleet itses-täänselvyyksiä. Nuorimmat osallistujat ovat puolestaan syntyneet kuvallisten esitysten tulvaan, valokuvaamisen arkipäiväistymiseen ja kuvaamisen (näennäiseen) helppouteen. Teimme havaintoja siitä, miten prosessin ai-kana osallistujien suhde omiin kuviin muuttui ja miten valokuvaamiseen ja kameroiden käyttöön liittyvää osaamista jaettiin.

Me tämän artikkelin kirjoittajat uskomme, että taiteellinen toiminta tarjoaa mahdollisuuden hakea yhteyttä omiin tunteisiin ja kokemuksiin. Inkeri Savan (2001, ref. Liikanen 2010) mukaan taiteellisessa työskente-

lyssä tunteet ovat keskeisellä sijalla ja omien tunteiden käsittely edistää liittymistä toisiin ja yhteisöön. Löytäjä saa pitää -prosessissa teimme havain- toja siitä, miten kokonaisvaltaisesti esimerkiksi valokuvan ja valokuvaami- sen voi aistia ja miten voimallisesti ne voivat herättää tunteita.

Sekä devising- että voimauttavaa valokuvan menetelmää yhdistää se, ettei kumpikaan ole taiteilijan taidetta, vaan niissä molemmissa korostuu yhteisöllinen prosessi. Tilaa on kaikkien luovuudelle, ei vain esimerkiksi kuvaajan tai ohjaajan. Molemmat menetelmät ovat tapoja tavoittaa tunne- tasolla ja moniaistisesti sellaista, jota voi olla vaikea ilmaista sanoin ja joka voi verbaalisesti ilmaistuna jäädä kömpelöksi (ks. Savolainen 2010).

Draamassa ihmisenä olemisen kokemus on jaettavissa tunteen ja ke- hollisuuden tasolla. Eläytymisen kautta voi sukeltaa hetkien sisään ja ja- kaa tunne, joka on vaikea sanoin ilmaistavaksi. Muistojen jakaminen ja draamatyöskentelyn kehollisuus avasi ryhmälle vuorovaikutuksellisen ta- son, jolla kohtaaminen ei enää tapahtunut vain pintarooleilla vaan työskentelyssä menttiin syvemmälle. Ryhmän työskentely tuotti myös kehol- lista tietoa (ks. Anttila 2009). Jatkossa meitä kiehtoo perehtyä syvemmin Eeva Anttilan tutkimuksiin ja ajatuksiin kehollisesta tiedosta. Hän (2009) muun muassa kuvaa tajunnan ei-kielellisiä sisältöjä, kuten aistimuksia, tuntemuksia, havaintoja ja mielikuvia. Kehollisen läsnäolon kautta kehol- liset tuntemukset on mahdollista nostaa tajunnan piiriin, sen ei-kielelliseksi sisällöksi. Kun ei-kielellinen kokemus tulee tajuntamme sisällöksi, se voi myös muuntua kielelliseen muotoon. (Emt. 2009.)

Näyttelijä Jussi Lehtonen (2010) pohtii taiteen merkitystä hyvinvoin- nille ja terveydelle muun muassa itsetunnon ja elämänhalun lähtökoh- dista: ”Taide voi tarjota vaihtoehtoisia maailmankuvia ja minäkuvia, että ikään kuin tulee se mahdollisuus kuin katsoisi itseään ulkopuolelta... että tulee etäisyyttä siihen, minkä kanssa on ihan vankina.”² Ryhmämme yksi eläkkeellä olevista osallistujista ei ollut jäänyt ikänsä tai vanhuksena olemi- sen vangiksi: hänen mottonsa koko prosessin ajan oli, että ikääntyminen laventaa, ei kavenna ihmisen mahdollisuuksia.

2 Jussi Lehtonen on tehnyt yli 200 vierailuesitystä suljettuihin laitoksiin, vienyt taidetta päätavanomaisiin paikkoihin ja yleisöille (2010).

"Löytäjä saa pitää" oli vahvasti myös yhteisöllisen oppimisen prosessi. Kyseessä oli sekä jokaisen osallistujan sisäinen prosessi että ryhmäprosessi. Prosessin lopputuloksena syntyi ryhmän työstämä produktio, jossa sekä valokuva- että draamatyöskentely kohtasivat. Ryhmäläisiltä kokosimme palautetta muun muassa kirjallisesti. Palautteissa korostui ryhmän merkitys ja osallistajat kommentoivat sitä näin:

"Ikäerot hävisivät, ja puhalsimme yhteen hiileen."

"Yhdessä myö kasvettiin, ja yhdessä myö tämä tehtiin."

"Ihanan avoin ryhmä."

Suullisen ja kirjallisen palautteen perusteella hyväksyminen, yhdessä tekeminen ja yhdessä kasvaminen näyttäytyivät merkityksellisinä. Rohkenemme myös varovasti arvioida, että osallistajat kokivat voimautumista. Yhteisöllinen oppiminen auttoi sukupolvien välisessä dialogissa.

Ryhmän laaja ikähaitari tuotti yhteisöllisyyttä ja vahvaa subjektiutta, joka parhaimmillaan avasi tilan toisen ihmisen syvemmälle ymmärtämiselle. Toisen kautta myös itsestä löytyi uusia puolia, oma elämä näyttäytyi uudesta kulmasta. Esityksessä nuori lauloi kysymyksen: "Mitäpä jos sä pelkää turhaan?"³, ja jo eläkkeellä oleva ihminen jatkoi: "... ja elämä tapahtuu sinä aikana?"

Osallistujilleen tämä lähes lukuvuoden mittainen työskentely merkitsi esimerkiksi identiteetin vahvistumista, myönteistä kokemusta ryhmän kanssa työskentelystä ja sosiaalisen pääoman lisääntymistä.

"Opin uskaltamaan, uskallan olla ihmisten edessä omana itsenäni. Kauhean paljon omaa henkistä kasvua."

"Arvokkuus."

"Että kaikki on mahdollista, kun toimeen tartutaan osaavien ohjaajien kanssa. Uusia tuttavuuksia, joita muuten ei olisi ta-

3 "Mitäpä jos" on Samuli Putron sanoittama, säveltämä ja sovittama laulu Elämä on juhla-levyllä (2009).

vannut. Jälleen vahvistus sille, että kannattaa mennä ennakkoluulottomasti uusiin juttuihin."

"Korjaava kokemus. Tämän ryhmän toiminta onnistui. Hyvä energia kantaa."

Erja Anttonen (YTM) toimii lehtorina HUMAK :in Joensuun kampuksella. Hän on suorittanut sekä voimauttavan valokuvan perusteet että erikoistumisopinnot Aalto-yliopiston Taideteollisessa korkeakoulussa.

Teatteri-ilmaisun ohjaaja ja sosiaalikasvattaja Ulla Lehmusoksa on nuorisoteatteri Teatteri Sataman perustaja ja vakituinen ohjaaja.

Lähteet

Anttila, Eeva 2009. Mitä tanssija tietää? Kehollinen tieto ajattelun ja oppimisen perustana. Aikuiskasvatus (29) 2/2009, 84 - 92.

Anttonen, Erja & Lehmusoksa, Ulla 2010. Kun kokemus tulee näkyväksi: "Löytäjä saa pitää". Katsaus Nuorisotutkimus 4/2010. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 57 - 62.

Herranen, Jatta & Pasanen, Sanna 2011. Toiminnan kehittämistä ja yhdessä tekemisen iloa. Katsaus kehittämisryhmien tuloksiin. Teoksessa Harri Laukkanen, Tiina Sotkasiira & Piia Räsänen (toim.) Askeleita yhdessä tekemiseen, Vyöhyke – nuorisotalon osaamisyhteisön tuloksia. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Hiltunen, Mirja (2007): Yhteisöllinen taidekasvatus toimijana ja toiminnan tilana. Synnyt/ Origins 2:2007. Viitattu 4.6.2010. http://arted.uiah.fi/synnyt/2_2007/hiltunen.pdf

Kiilakoski, Tomi (2007): Johdanto: lapset ja nuoret kansalaisina. Teoksessa Anu Gretchel & Tomi Kiilakoski (toim.). Lasten ja nuorten kunta.

Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto: Nuorisotutkimusseura. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 77, 8 - 20.

Koskenniemi, Pieta (2007): Osallistava teatteri Devising ja muita merkillisyyksiä. Opintokeskus Kansalaisfoorumi: Helsinki.

Lehtonen, Jussi (2010): Maarit Tastulan haastattelu näyttelijä Jussi Lehtosta Seitsemäs taivas –ohjelmassa. Lähetetty 2.5.2010, YLE TV2. Katsottu 2.5.10 sekä 1.6.10.

Liikanen, Hanna-Liisa (2010): Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – ehdotus toimintaohjelmaksi 2010-2014. Opetusministeriön julkaisuja 2010:1.

Savolainen, Miina (2008): Maailman ihanin tyttö. Helsinki: Blink Entertainment.

Savolainen, Miina (2009): Voimauttavan valokuvan menetelmä. Teoksessa Ulla Haikola, Lauri Mannermaa, Tarja Koffert & Leena Kolu (toim.): Valokuvan terapeutin voima. Helsinki: Duodecim, 210–227.

Savolainen, Miina (2010): Katsoa toisin. Julkaisematon esitelmä TEDx-Helsinki-tapahtumassa, Helsinki 12.5.2010. Viitattu 27.2.2011. http://www.tedxhelsinki.fi/?page_id=117

Seppänen, Janne 2002. Katseen voima. Kohti visuaalista lukutaitoa. Tampere: Vastapaino.

Vyöhyke-hankkeen kotisivut. Viitattu 28.2.2011. <http://www.vyohyke.net>

Sanni Soininen

Kokemuksia projektiopinnoista ja kehittämisyhmän toiminnasta Punaisen Ristin monikulttuurisuus-työssä

Opiskelen Humanistisessa ammattikorkeakoulussa ja suoritan projektiopintoni, eli tietyn teeman ympärille keskittyvää projektiluontoista harjoittelua, Suomen Punaisen Ristille. Olen suorittanut suuntautumisopintoni kansainvälisen ja monikulttuurisen työn alueella ja nämä aiheet ovatkin toistuneet sekä opinnoissani että harjoittelupaikkojeni valinnoissa. Projektiopinnot ovat viimeinen vaihe ennen oppinäytetyötä.

Osallistuin ensimmäisen kerran Matkalla monikulttuuriseen yhteisöllisyyteen -kehittämisyhmän kokoukseen loppusyksystä 2010. Tuolloin tarkoitukseni oli tunnustella maaperää ja pohtia, että missä voisin tehdä opintojeni loppuvaiheeseen kuuluvat projektiopinnot. Tässä artikkelissa kuvaan opiskelijan näkökulmasta projektiopintojani eli harjoittelua ja monikulttuurisuusteemaan liittyvää projektiani sekä pohdin, millaista tukea koen saaneeni siitä tiedosta, että Vyöhyke-hankkeen kehittämissyhmä toimii projektini taustalla.

Kehittämissyhmässä opiskelijat ja työelämän edustajat etsivät kullekin sopivia mahdollisuuksia yhdistää opiskelijoiden opintoja käytännön toimijoiden työhön. Näin ollen kehittämissyhmän tapaaminen oli minulle hyvä tilaisuus esitellä itseni ja toiveeni projektin luonteesta työelämän toimijoille. Kokouksessa kuulin, että Suomen Punainen Risti (SPR) levittää tietoa humanitaarisesta oikeudesta ja etsii opiskelijaa, joka voisi tulla harjoittelijana mukaan tekemään tätä työtä. Ryhmän kokouksessa tapasin ensin työvalmentajani, minkä jälkeen syksyn kuluessa teimme suunnitelman projektiopintojen yhdistämisestä SPR:n toimintaan. Siitä lähdimme muotoilemaan projektiopintojeni sisältöä. Projektini idea on lähtöisin

SPR:n toiminnasta ja tarpeesta edistää kulttuurien kohtaamista paikallisesti. Tartuin tilaisuuteen tulla mukaan toimintaan, sillä olen erityisen innostunut kansainvälisestä ja monikulttuurisesta toiminnasta.

Työhöni kuuluu Rasisminvastaisen viikon ohjelman suunnittelu ja valmistelu. Viikko huipentuu tapahtumiin eri puolilla Joensuuta 21.3.–27.3.2011. Tapahtumia järjestetään monikulttuurisessa toimintakeskus Vatakassa, paikallisessa kauppakeskuksessa sekä kaupungin keskustan alueella ja kouluilla. Viikko pitää sisällään SPR:n omia toimintamuotoja, kuten tiedottamista viikon tarkoituksesta sekä vapaaehtoisvoimin järjestettyjä tilaisuuksia, joissa ohikulkijoilla on mahdollisuus luopua omista ennakkoluuloistaan. Olemme myös mukana järjestämässä ohjelmaa kansanedustajاهدokkaille tarkoitettuun maahanmuuttoa käsittelevään vaalipaneeliin.

Toivomme, että saamme paljon erilaisia ihmisiä mukaan ohjelmaan ja että siihen osallistuminen herättää ajatuksia ja saa aikaan uusia tuttavuuksia eri kulttuureista tulevien ihmisten välille. Ohjelmassa maahanmuuttajat ja suomalaiset pyritään osallistamaan yhdessä lyhytkestoiseen kansalaisjärjestötoimintaan. Tavoitteena on, että he haluaisivat jatkaa toiminnassa myöhemminkin.

Osana projektityöskentelyäni olen myös mukana lanseeraamassa vasta suomennettua henkilötiedustelupeliä Joensuussa ja lähialueilla. Henkilötiedustelupeli on roolipeli, jossa kaikki osallistujat saavat kokea, millaista olisi olla epätietoisessa asemassa, etsiä kadonneita omaisiaan ja toivoa vastausta sukulaisilta. Pelin kautta voimme ymmärtää syvemmin monien maahan tulleiden kokemuksia. Henkilötiedustelupelin kautta tarjoamme lisää tietoa humanitaarisesta oikeudesta. Projektini yhtenä perusideana on järjestää ”tietoiskutapaamisia”, joissa henkilötiedustelupelin avulla lisään yleisön tietoa ja keskustelua aiheesta. Toivomme tavoittavamme esimerkiksi opiskelijoita, maahanmuuttajia ja Punaisen Ristin sekä yhteistyöorganisaatioiden henkilöstöä. Tarjoamme tilaisuutta pelin pelaamiseen myös kehittämisryhmässä mukana oleville halukkaille toimijoille, kuten HUMAKille.

Keskustellessamme eri ryhmien kanssa tiedotamme siitä, miten humanitaariset oikeudet toteutuvat eri puolilla maailmaa ja lisäämme tietoisuutta henkilötiedusteluprosessin aloittamisesta ja kulusta Suomessa. Näin

osallistujat hahmottavat paremmin sen, kuinka henkilötiedustelu on todellisuutta monille Savo-Karjalan alueelle saapuneille ihmisille.

Tarve tämänkaltaiselle toiminnalle ja uusien menetelmien käyttöönotolle nousee SPR:n monikulttuurisuustyössä havaitsemasta tarpeesta tuoda suomalaista ja maahanmuuttajaväestöä lähemmäksi toisiaan ja avata keskustelua ryhmien välillä. Lisäksi SPR:llä pidetään tärkeänä levittää tietoa yhdistyksen toiminnasta, kuten mahdollisuudesta toimia maahanmuuttajan ystävänä ja tukena. Tarvetta yleisesti monikulttuuriseen toimintaan luovat maakunnan alueelle muuttaneet maahanmuuttajat.

Uusia ideoita toiminnan sisältöön liittyen on syntynyt myös Matkalla monikulttuuriseen yhteisöllisyyteen -kehittämisryhmässä. Niihin lukeutuvat mahdollisesti paikkakunnan monikulttuurisen työn esittelemisen Rasisminvastaisen viikon kanssa yhtä aikaa järjestettävillä markkinamessuilla sekä kansanedustajaehdoille järjestettävän maahanmuuttoa koskevan vaalipaneelin tarkempi ohjelma.

Kehittämisryhmä ja sen kokoukset ovat auttaneet löytämään ja jakamaan uusia ideoita ja ne ovat vaikuttaneet siten oman työni suunnitteluun. Kehittämisryhmän toimijat työskentelevät samojen tavoitteiden saavuttamiseksi ja monikulttuurisuuden mahdollisuuksiin liittyen. Kaikkien toimintaan kuuluu muun muassa keskustelun herättäminen ja suvaitsevaisuuden lisääminen. Kehittämisryhmän kautta tiedän saavani yhteyden toimijoihin, joilla on kokemusta työskentelystä niiden asioiden parissa. Heidän joukostaan onkin löytynyt yhteistyökumppaneita, kun olemme etsineet vapaaehtoisia mukaan Punaisen Ristin tempauksiin. Omien projektiopintojeni sisältö käsittelee rasisminvastaisen työn kehittämistä Punaisen Ristin toiminnassa, kun taas kehittämisryhmä tekee tätä työtä alueellisesti. Näiden tavoitteiden yhdistäminen tukee toinen toistaan.

Sanni Soininen opiskelee Humanistisessa ammattikorkeakoulussa kolmatta vuotta. Hän tekee projektiopintoja rasisminvastaisen ja monikulttuurisen työn parissa Suomen Punaiseen Ristin Savo-Karjalan piirin toimistolla Joensuussa.

Ilpo Simonen

Vyöhykkeen ytimessä - yhteisöllisyyttä etsimässä

Joensuun seudun nuorisoasuntoyhdistys ry (Josna) on toiminut nuorten asumisen asialla vuodesta 2003 lähtien. Teemme paljon töitä nuorten asumisen olojen, tukitoiminnan ja pienasuntojen tuottamisen parissa. Haasteita riittää, eikä haasteisiin ja tarpeisiin voida aina vastata nopeasti. Keskeinen ajatuksemme kuitenkin on ratkoa omalta osaltamme näitä haasteita ja parantaa nuorten asumistilannetta Joensuun seudulla.

Yksi haaste Josnan työssä on lisätä yhteisöllisyyttä asumiskohteissa. Yhteisöllisyys ei rakennu väkisin, vaan se vaatii monenlaisia edellytyksiä, mahdollisuuksia ja taitoja. Tarvitaan muun muassa sosiaalista ja aktiivista kiinnostusta sekä asukkailta että asumisohjaajilta. Joskus toimintaan vaikuttaa asukkaiden vaihtuvuus tai elämäntilainten muutokset. Siksi yhteisöllisyys asumisessa näyttäytyy monesti ulkopuolelle erilaisena kuin itse asukkaille.

Josnan työn yksi osa on siis yhteisöllisyyden rakentamista tai mahdollistamista asumiskohteissa. Tästä syystä lähestyn Vyöhykkeen toimintaa talon toimijoiden välisen yhteisöllisyyden näkökulmasta ja pohdin onko yhteisöllisyyttä olemassa. Samat huomiot ja periaatteet voivat hyvin koskettaa myös muita työpaikkoja tai vaikkapa asuinyhteisöjä.

Olen onnekkaisesti saanut olla mukana Vyöhykkeessä sen toiminnan alkumetreistä lähtien. Josna on toiminut Joensuussa vuodesta 2003 lähtien ja Joensuun kaupungin tilapalveluiden tiloissa vuodesta 2006. Vyöhyketalon tiloihin Suvantokatu 1:ssä siirryimme sen perustamisen yhteydessä vuonna 2008.

Toimitilojen saaminen on pienille yhdistyksille erittäin tärkeää. Varsinkin jos toimitilat ovat toimintaan sopivat ja sijoittuvat alueen muiden palveluiden läheisyyteen. Josnalle sopivat toimintatilat ovat ehdoton edellytys

toiminnan pyörittämisen kannalta. Vuoden 2010 lopussa yhdistyksellä oli kolme toimistohuonetta. Näistä kaksi on Vyöhykkeellä, josta käsin yhdistyksen työntekijät pääosin toimivat.

Mietiskelin tätä kirjoittaessani että, mitä tarkoittaa nuorisotalon osaa-misyhteisö ja yhteisöllisyys? Vyöhyke-talossa on ja on parin toimintavuoden aikana ollut monta erilaista toimijaa. Vaihtuvuutta ja toimintamuotoja on ollut hyvinkin paljon. Lähes kaikkien kohdalla voidaan sanoa, että toiminta on keskittynyt nuoriin ja nuorisotyöhön. On ollut mielenkiintoista huomata, kuinka monella eri tavalla nuoria tuetaan ja autetaan. Toimijoiden vaihtuvuus talossa kuvaa hyvin omalta osaltaan kuinka muuttuvaa on nuorisotyö ja kuinka nopeasti tapahtuvat toiminnan suunnanmuutokset.

Yhteisöllisyyden rakentumista Vyöhykkeellä ohjaavat pitkälti toimijat ja talon muut käyttäjät eli nuoret. Yhden tärkeän joukon muodostavat opiskelijat, joille oppimisympäristönä on pystytty tarjoamaan harjoittelupaikkoja ja työelämään tutustumista sekä opinnäytetöiden aiheita. Opiskelijat tuovat omalta osaltaan ajankohtaista nuorisotalon tietoa meille arjen toimijoille. Nuorisotalon tietoa talosta löytyy paljon. Vyöhykkeelle on onnistuttu löytämään toimijoita, jotka ovat sitoutuneet oman alaansa ja valmiita panostamaan nuorten asioihin. Vaikka taloa ei ole onneksi tarvinnut fyysisesti vallata, on varmasti hallinnollisesti jouduttu käyttämään jonkin asteista valtaamista ja kyynänpäätaktiikka, jotta tilat ovat nykyisessä käytössä ja niihin on saatu nuorille suunnattua toimintaa.

Osaamista talossa siis riittää, ja Vyöhyke on mahdollistanut monille paremmat olosuhteet keskittyä varsinaiseen toimintaansa. Monelle yhdistykselle ja järjestölle on tärkeää, että niiltä löytyy sekä postiosoite että toimistotila. Nämä Vyöhyke on pystynyt tarjoamaan. Tärkeitä ovat myös muut talon tarjoamat palvelut, kuten kokoustilat ja kopiointimahdollisuus. Välillä unohtuu miten hyviä palveluita itse asiassa ovat Vyöhykkeellä, varsinkin jos yrittää löytää vapaita kokoustiloja Joensuun keskustasta.

Toimitilat vanhassa talossa on monesti haluttuja, eivätkä pelkästään hintansa takia. Vanhoissa taloissa on oma henki ja hajunsa. Se millainen haju on Vyöhyke-talossa, riippuu pitkälti päivästä, ja siitä onko korkea- tai matalapaine ulkona. Sisäilman ongelmista puhutaan yleisesti kaupungin

vanhoissa taloissa, eikä Vyöhyke-talo ole poikkeus tässäkin asiassa. Ongelmia tuottaa toimistoissa huono ilman vaihtuvuus. Vanhojen talojen ilmanvaihto ei pelaa, koska aikoinaan luodut järjestelmät eivät toimi; esimerkiksi merkittävä osa vanhaa ilmanvaihtojärjestelmää olevat puulämmitteiset uunit on poistettu käytöstä ja muurattu umpeen. Välillä tuntee olonsa toimistolla kuin ”kala kuivalla maalla”.

Kun mietitään Vyöhykkeen yhteisöllisyyden henkeä, niin siitä voimme jokainen olla eri mieltä ja se herättää monenlaisia ajatuksia. Voidaan sanoa että Vyöhykkeellä on olemassa toimintamallit, jotka eivät ole liian tiukat eivätkä liian löysät, jotta talo pystyisi toimimaan joustavasti. Hanke on pystynyt vaikuttamaan talon olosuhteisiin, mutta prosessi on hidas. asiat ovat kuitenkin menneet koko ajan eteenpäin. Päätöksiä talon jatkuvuudesta tulee pieni pala kerrallaan. Välillä kaupungin päätökset ja prosessien toteutus saattavat kestää pitkään, jolloin talon tilanne ja käyttötarve on kerinnyt jo muuttua.

Yhteisöllisyys on mielenkiintoinen sana. Yhteisöllisyys ja sen jäsenten välinen vuorovaikutus synnyttävät sosiaalista pääomaa, joka voidaan ymmärtää sellaisina yhteisöllisinä piirteinä, jotka vahvistavat yhteisön toimintaa edistävää luottamusta, vastavuoroisuutta ja verkostoitumista (Tampereen yliopisto 2011). Vyöhykkeestä puhutaan ja se nähdään yhteisöllisyyden paikkana tai sijana. Voiko yhteisöllisyyttä rakentaa tai kasata? Voiko yhteisöllisyydellä tuoda toiminnalle jatkuvuutta? Vyöhykkeen ideana on saada talo pelaamaan toimijoidensa kautta, jolloin talolla ei varsinaisesti ole johtajaa. Toimijoiden rooli korostuu sisältöjen tuottajana ja toiminnan järjestäjänä. Toiminta perustuu siis yhteisöllisyyteen ja sen voimavaroihin. Vyöhyke on toiminut kaksi vuotta, ja nyt pitäisi alkaa tuloksia näkymään. Tulokset Vyöhykkeestä tulevat esiin toimijoiden tuottamina sisältöinä.

Vyöhykkeen kaltaisen hankkeen tuloksien mittaaminen on vaikeaa. Meillä on tapana oppia hyvälle, ja saaduista palveluista on vaikea luopua. Ajatellaan vaikka Vyöhykkeen projektipäällikön roolia talolle. Monelle toimijalle projektipäällikön rooli on enemmän talonmies, tiedottaja tai linkki kaupungin teknisiin palveluihin. Tämä palvelu on ollut tärkeää, vaikkakaan ei ainoa. Kukapa haluaisi luopua tällaisesta palvelusta? Hankkeen päättyessä herää kysymys, kuka silloin hoitaa näitä asioita? Yhteisöllisyyden voima

voi silloin nostaa päätänsä. Haasteena on kuitenkin toimijoiden vaihtuvuus tai oikeastaan toiminnassa mukana olevien henkilöiden vaihtuvuus. Kuinka saadaan väki toimimaan talon eduksi? Missä menee raja, jolloin puututaan vaikkapa rikkoutuneeseen laitteeseen tai kalustoon? Luotetaanko että jos minä en nyt asiasta ilmoita, niin joku sen joskus varmasti tekee?

Yhteisöllisyydessä on joskus omat haasteensa, jotka edesauttavat yhteisöllisyyden vääristymiseen tai väsyttävät yhteisön toimijoita. Esimerkiksi yhteiset tilat; ovien lukkoon laittaminen tai paikkojen järjestely oman toiminnan jälkeen voivat tuottaa eripuraa toimijoiden kesken. Varmasti jokainen työyhteisö on joutunut käymään keskusteluja kahvitilasta. Kuka muistaa raivata astiat astianpesukoneeseen, laittaa koneen päälle tai laittaa puhtaat astiat kaappeihin? Kyllä kieltämättä joskus risoo vietävästi, kun tulet aamulla laittamaan kokousta varten tiloja valmiiksi, ja kaikki on sekaisin! Yhteisöllisyyden nimissä voi sanoa, että ei siinä tilanteessa ole kenellekään yksittäiselle ihmiselle harmistunut, vaan enemmän yhteisön toimimattomuuteen. Toisaalta joku toinen voi samassa tilanteessa käydä huuhtelemassa pari kuppia ja kattaa pöydän välittämättä sen enempää tilanteesta. Se on yhteisössä rikkaus, että voimme nähdä asian monella eri tavalla ja ratkaista haasteita.

Vyöhykkeen jäsenenä toimiminen on ollut hyvä paikka havainnoida ja oppia toimimaan yhteisössä. Vyöhykkeellä ei ole tiukkoja sääntöjä tai rajoja, vaan enemmän ohjeita tukemassa toimintaa. Yhteisön jäsenet ovat muokanneet omia toimintamallejaan, jotka tukevat talon toimintaa. Talossa ei toimijoiden takia tai toiminnan kautta ole tullut vahingontekoja tai ilkivaltaa. Toisaalta miksi olisi? Ei ole sosiaalisia tai asennekynnyksiä, joiden yli ei voisi mennä ja kysyä apua. Verkostoituminen tapahtuu toiminnassa tulevien tarpeiden kautta. Olemme huomanneet, ettei verkottumista voi rakentaa pelkästään laittamalla kaikki toimijat samaan tilaan. Nuorten kanssa työskennellessä yhteistyö tulee yleensä nuoren asioiden kautta. Joissakin toiminnan muodoissa talossa on tapahtunut voimavarojen yhdistämistä ja toiminnan laajentamista. Esimerkkinä voidaan puhua Josnan ja Joensuun nuorisoversaan yhteistyöstä nuoren asumiseen ja yleisesti elämään liittyvissä haasteissa. Olemme pystyneet työskentelemään parityöskentelyn avulla tehokkaam-

min ja moniammatillisemmin nuoren asioissa. Tämä auttaa havainnoimaan ja reagoimaan nopeammin nuoren asioissa.

Vieläkö Vyöhykettä voidaan kehittää? Varmasti voidaan. Ensimmäinen tavoite voisi olla pitää talo jatkossakin nuorten ja nuorisotalon toimijoiden käytössä. Nuorille suunnattujen palveluiden osittainen keskittäminen on järkevää, varsinkin kun palveluissa on mukana Joensuun kaupungin kanssa myös kolmas sektori ja yritysmaailma. Toisena tavoitteena voisi olla palveluiden ja toimijoiden vahvistaminen. Se, että voidaan auttaa kokonaisvaltaisesti nuorta, vaatii pitkäjänteisiä suunnitelmia ja sitoutumista. Monesti se tarkoittaa tiloja ja taloudellista tukea. Kolmanneksi talossa täytyy tehdä fyysisiä parannuksia, jotta talolla olisi elinikä. Näitä asioita Vyöhyke-hanke on aloittanut toteuttamaan, mutta ne ovat vielä kesken ja vaativat työtä sekä päätöksiä talon tulevaisuudesta.

Toivoisin että Vyöhyke-talon kohdalla tehdään pitkäkestoiset suunnitelmat nuorisotoiminnasta, ja vielä niin että niihin sekä sitoudutaan, että ne myös toteutetaan. Vyöhykkeen toivoisin olevan pysyvä ilmiö tai toimintamuoto, joka rakentaisi pohjaa nuorisotyölle sekä kaupungin toimijoiden että kolmannen sektorin välillä. Tällöin olisi mahdollisuus rakentaa yhteisöllisyyttä ja toimivuutta pysyvämmälle pohjalle.

Vyöhyke on moninainen nuorisotalon toimintatalo, jonne on helppo tulla. Toimijoissa tapahtuu varmasti muutoksia jatkossakin, mutta nuorten auttaminen ja toiminnan rakentaminen ei lopu. Vyöhykkeen haasteet kuuluvat työelämän arkipäivään, mutta nehan ovat tehty ratkaistaviksi ja ratkaisut ovat yleensä yksinkertaisia. Tärkeintä on, että toiminta jatkuu ja elämä rullaa. Niin ne pienetkin murheet katoavat.

Ilpo Simonen on Joensuun seudun nuorisoyhdistyksen asuminenohjaaja, ja toiminut Vyöhyke-talossa sen käynnistämisestä lähtien.

Lähteet

Tampereen yliopisto 2011. Työhyvinvointiopas. Viitattu 10.1.2011. <http://www.uta.fi/laitokset/kkk/synergos/projektit/tyhy/yhteisollisyys1.php>

Helmi Korhonen

Vyöhykkeeltä toiselle - opiskelijasta työntekijäksi

Vyöhyke on ominaisuuksien, käyttötarkoituksen tai hallinnon mukaan määritelty rajallinen alue, seutu tai sektori (Wikisanakirja 2010). Näillä sanoilla Wikisanakirja kuvailee vyöhykkeen merkitystä ja näillä sanoilla voidaan kuvailla Joensuun nuorisoalan osaamisyhteisöäkin; ominaisuuksiensa eli osaamisensa mukaan määritelty rajallinen alue. Joiltakin Vyöhyke-hankkeessa mukana olijoilta kysyttäessä tämä rajausta olisi fyysinen keskittymä Joensuun Rantakadulla sijaitsevassa puutalokortteleissa, kun taas toisilta kysyttäessä henkinen ja asiantuntijoiden osaamisen rajallinen, ei-fyysinen nuorisoalan ammattilaisuus.

Ensimmäisen kerran kuulin tulevasta nuorisoalan hankkeesta silloiselta lehtoriltani Jukka Määttäältä opiskellessani yhteisöpedagogiksi HUMAKin Joensuun kampuksella. Ajatus fyysisestä nuorisoalan osaajien keskittymästä kuulosti mielestäni hyvältä idealta, sillä yhteiset tilat ja spontaanit kohtaamiset työn lomassa synnyttävät verkostoja ja aitoja yhteyksiä nuorisoalan työntekijöiden välille. Myös yksittäisen nuoren kannalta voi olla mielekästä, kun kaikki hänen tarvitsemansa palvelut ja häntä koskettavat toimet löytyvät helposti ja keskitetysti yhdestä paikasta.

Toisen kerran törmäsin Vyöhyke-hankkeeseen tehdessäni opinnäytetyötäni Henri Lappalaisen kanssa aiheenamme Karjalan tasavallassa tehtävä ertsivä nuorisotyö. Vyöhykkeen yksi tavoitteista on kehittää raja-alueella tapahtuvaa nuorisotyön osaamista koulutuksen, työelämän ja tutkimuksen yhteistyöllä, minkä vuoksi opinnäytetyömme voidaan nähdä osana Vyöhykkeen tavoitteita. Opinnäytetyöni ei kuitenkaan loppujen lopuksi ollut se seikka, jonka vuoksi päädyin töihin hankkeeseen.

Valmistuttuani Humanistisesta ammattikorkeakoulusta huomasin työvoimatoimiston nettisivuilla ilmoituksen avoimesta nuorisoalan hanketyöpaikasta. Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymän ammattiopisto Niitty-

lahti haki osa-aikaista hanketyöntekijää kehittämään media- ja verkko-ohjauksen opintokokonaisuutta sekä lisäämään hankkeen toiminta-alueen nuorisotyöntekijöiden osaamista media- ja verkkotyön osa-alueilla. Päätin hakea paikkaa ja sen saatuani sain ensimmäisen kunnan otteen Vyöhykkeestä.

Opintojeni aikana en ollut opiskellut mediaa tai verkkotyötä nuorisotyön menetelmänä, mutta äkkiä huomasin, että oma kiinnostukseni ja osaamiseni asiasta olivat tarpeeksi vahvat kouluttamaan ja kehittämään näitä opintojen osia ammattikoulussa. Mahtavaa, muistan ajatelleeni saatuani työpaikan. Vihdoinkin työelämässä, kiinnostavassa työssä, jossa aidoisti pääsen kehittämään ja kehittymään.

Aloitin työni helmikuun 2010 lopulla ja sain työhuoneen Vyöhyke-talosta. Hanketyöhöni kuului vuoden 2010 aikana mm. ideoida työparini Tomi Kervisen kanssa hankkeen loppuvaiheita ammattiopisto Niittylahden kannalta sekä kouluttaa nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajaopiskelijoita media- ja verkko-ohjauksessa. Ensimmäinen koulutusjakso oli oppisopimusopiskelijoille. Sitä seurasivat muutaman viikon jaksot toisen vuoden opiskelijoille toukokuussa ja jatko elokuussa.

Alussa haastavinta hankkeessa työskentelyssä oli hahmottaa oman organisaationi kannalta hankkeen ydin ja olennaisimmat tavoitteet, sillä jokaisella neljällä osatoteuttajalla tavoitteet sekä menetelmät tavoitteisiin pääsemiseksi olivat erilaiset. Lisähaastetta hankekokonaisuuteen toivat Vyöhyke-talon muiden toimijoiden tavoitteet, menetelmät ja kohderyhmät, jotka poikkesivat toisistaan

Suuntasimme Tomin kanssa keskeiset työpanoksemme media- ja verkko-ohjauksen opintokokonaisuuteen, sillä sen kehittäminen ja luominen olivat Ammattiopisto Niittylahden kannalta hankkeen terävintä kärkeä. Uskon, että syksyllä 2010 valinnainen opintokokonaisuus aiheesta loi selkeät viivat ja pohjat koulutusmateriaaleille tulevaisuutta ajatellen. Opintokokonaisuudessa pyrimme kattamaan kahdeksan viikon aikana koko laajan media- ja verkkotyön alueen, ja useat vierailivat luennoitsijat auttoivat meitä saamaan tuoreinta tietoa alan kentältä. Tomin vastuulle jäi kirjoittaa lopulliset koulutusmateriaalit kevään 2011 aikana, sillä syksyn 2010 kes-

kityimme vahvasti luomaan uusia koulutuksen malleja media- ja verkkotyöhön nuorisoalalla.

Keskeinen uusi malli, jolla opetusta vietiin eteenpäin, on Mediatiiimi. Tiimissä yhdessä työskentelevät jo valmistuneet nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajat sekä erikoistumisvaiheessa olevat alan opiskelijat. Ensimmäisiä haasteitamme oli olla kuuden hengen tiimin voimin mukana järjestämässä Järjestöasian neuvottelukunnan järjestöpäivää. Tätä seurasi marraskuussa järjestetty nuorisohankeseminaari Innosta, Osallistu ja Verkostoidu. Tiimin tarkoituksena oli toimia tehokkaana median eri välineiden osaajien yksikkönä, jossa jokaisen tiimiläisen osaaminen kumuloituu yhdessä toimittaessa. Näin voidaan sanoa tiimin myös toimineen. Ilman tiimiläisiä meistä jokainen olisi ollut vain yksinäinen susi läppäriinsä kanssa. Ei olisi paljoa naurattanut tapahtumia järjestettäessä.

Tiimimme parhaita vahvuuksia olivat selkeät osaamisalueet ja työnjako sekä projektimainen työskentelytapa, jotka mahdollistivat nopean reagoinnin ja muuttuvien tilanteiden hoitamisen kuin itsestään. Syksyn aikana tapahtumien lisäksi ideoimme kevättä ja sen tuomia haasteita. Otimme toistemme menetelmien perusasioita ja syvennyimme omiin menetelmiimme entistä paremmin.

Oma aikani Vyöhykkeen parissa päättyi varsinaisesti jo vuoden 2010 loppuun, mutta onneksi Tomi ja mediatiiimi jatkavat koko kevään 2011. Tammikuussa olin vielä mukana Vyöhykkeen toiminnoissa kouluttamassa sosiaalisen median tehokäyttöä Joensuun kaupungin nuorisotyöntekijöille. Ilokseni pystyin huomaamaan sen suuren muutoksen, jonka suhtautuminen nuorisotyössä media- ja verkkotyö oli kokenut. Helmikuussa 2010 asenteet Joensuussa olivat vielä osittain negatiivisia, eikä median ja verkkotyön sidosta nuorisoalaan aina nähty. Vain vajaata vuotta myöhemmin saatoin kouluttaessani huomata asenteiden muuttuneen sekä mediatyön ja verkko-osaamisen olevan selkeässä kehityssuunnassa alueen nuorisotyössä. Oli ilo huomata, että kiinnostus sosiaalisen median käyttöä kohtaan oli kasvanut ja se voitiin nyt nähdä potentiaalisena tiedottamisen kanavana nuorille. Uskon Vyöhyke-hankkeen aikana tehtyjen koulutusten, opinnäytetöiden ja opiskelijoiden projektien olleen tämän asennemuutok-

sen tekijä. Tulevaisuudessa tämä mahdollistaa alueen nuorisoalan kehittymisen media- ja verkkotyön avustuksella.

Vyöhykkeen aikana media- ja verkkotyö ovat saaneet menetelmänä tuulta siipiensä alleen nuorisotyössä. Mediatiimi on muuttunut sitten joulukuun 2010, mutta tiedän sen toimivan ahkerasti koko kevään ja olevan syksyllä 2011 osa Ammattiopisto Niittylahden toimintaa. Media- ja verkko-ohjauksen valinnainen opintojakso tullaan toteuttamaan jatkossakin ja media- ja verkko-ohjauksen perusopintoja lisätään kaikille nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajaopiskelijoille myös osaksi pakollisia opintoja. Hankkeen aikana luotuja koulutusmalleja ja -materiaaleja hyödynnetään sekä siitä saatuja kokemuksia käytetään osana tulevan Mediatiimin tavoitteiden asettelua.

Samanaikaisesti Joensuun kaupunki ja Ammattiopisto Niittylahti ovat alkaneet tehdä yhteistyössä Oi FM:n kanssa suunnitelmia monimediallisesta nuorisotilasta, jossa nuorten olisi mahdollista niin omaehtoisesti kuin ohjatustikin kokeilla median tekemistä heitä kiinnostavalla tavalla. Tällainen uusi nuorisotila nostaisi Pohjois-Karjalan merkittävällä tavalla media- nuorisotyön vahvoihin osajiin valtakunnallisesti ja toisi selkeästi esiin alueen osaamisen mediavetoisessa nuorisotyössä.

Jään odottamaan mielenkiinnolla mihin asti pohjoiskarjalainen nuorisoalan media- ja verkkotyön osaaminen vielä kantaakaan.

Helmi Korhonen (Yhteisöpedagogi, AMK) on osallistunut Vyöhyke-hankkeen toimintaan opintojensa kautta ja valmistuttuaan työskennellyt siinä hanketyöntekijänä.

Lähteet

Wikisanakirja 2010. Wikisanakirja, artikkeli Vyöhyke. Viitattu 27.1.2011. <http://fi.wiktionary.org/wiki/vyöhyke>

Harri Niemeläinen

Pelinäkökulmaa nuorisotyöhön Vyöhyke-hankkeen avulla

Digitaalisilla peleillä on ollut kiistämättömän suuri rooli omassa elämässäni. Ensikosketus pelien kiehtovaan maailmaan tapahtui kohdallani kypsässä viiden vuoden iässä, jolloin mökkinaapurimme oli hankkinut tienoon ensimmäisen kotitietokoneen, legendaarisen Commodore 64:n. Tuolloin pelien kovin askeettinen ulkoasu tai vaatimaton äänentoisto eivät nuorta pojanviikaria haitanneet; oma mielikuvitus korvasi laitteiston asettamat tekniset rajoitukset. Kaahaileminen Stunt Car Racerissa (1989) tai kampaailulajimestaruuden kiivas tavoittelu International Karatessa (1986) olivat kokemuksina unohtumattomia. Peliaiheiset muistot saivat myöhemmin jatkumoa itse hankittujen kotitietokoneiden ja pelikonsolien muodossa, joita varten tuli säästeltäviä viikkorahat jos toisetkin.

Lapsuudessani en kuitenkaan osannut ajatella pelien olevan tärkeä osa minua itseäni myös myöhemmissä elämänvaiheissa. Hyötyaspektin harrastukseeni sain Humanistisen ammattikorkeakoulun kautta, sillä siellä aloin ensikertaa pohtimaan pelien suhdetta nuorisotyöhön. Täydelliseksi foorumiksi peliaiheiselle opinnäytetyölleni muotoutui Vyöhyke-hanke jossa pystyin jakamaan ajatuksiani ja saamaan lisähuomiota tälle tärkeäksi kokemalleni aihealueelle. Huolimatta siitä, kuinka valtavalla voimalla pelit ovat lyöneet itseään lävitse kuluneen vuosikymmenen aikana, ei tieteellinen tutkimus ollut aiemmin juurikaan kartoittanut pelien ja nuorisotyön yhteisiä mahdollisuuksia. Olikin erinomaisen hienoa päästä jakamaan oman peliaiheisen tutkimukseni hedelmiä myös muille Vyöhyke-hankkeen kehittämisyryhmässä vaikuttaneille tahoille sekä tuomaan monin paikoin uutta ja tuoretta tietoa nuorisotyön käyttöön.

Jo oman pelaajaurani alussa orastavalla 90-luvulla monet lähinaapuruston lapsista olivat kiinnostuneita peleistä ja pelialan ilmiöistä. Uusista

peleistä otettiin selvää lähikauppojen lehtihyllyiltä löytyvistä pelialan julkaisuista ja parhaimmat pelivinkit kulkivat suusta suuhun koulun välitunneilla. Internetin mahdollisuudet pelaajan loputtomana aarreaittana olivat vielä tuolloin tyystin tuntemattomat.

Tämän päivän näkökulmasta käsin pelit olivat lapsuusaikanani kuitenkin vielä suhteellisen pienessä roolissa yhteiskunnassamme. Pelaaminen koettiin monin paikoin pienempien piirien ”juttuna”. Viimeistään 2000-luvun vaihteessa tilanne oli kuitenkin muuttunut totaalisesti. Pelit ovat nousseet uhmaaman perinteisten medioiden valta-asemaa. Tämän puolesta puhuvat esimerkiksi pelien myyntitilatot (ks. FIGMA ry).

Pelit ovat lähentyneet tavallista ihmistä sekä irtautuneet monin paikoin valloillaan olleesta stereotypiasta tietotekniikasta kiinnostuneiden poikien ja nuorten miesten puuhasteluna. Pelien aloittaminen ja pelaaminen eivät vaadi enää käyttäjältään kummoista tietoteknisistä osaamista. Uusien pelaamistapojen myötä myös pelaaminen itsessään on aiempaa monimuotoisempaa. Kun vielä 90-luvulla pelivälineeksi miellettiin useimmiten joko näppäimistö, hiiri tai peruspeliohjain, voidaan nykyisiä pelejä pelata vaikkapa muovisoittimen, tanssimaton tai liiketunnistuksen avuin. Erilaisten pelivaihtoehtojen laaja kirjo mahdollistaa täysin toisistaan poikkeavien pelielämysten kokemisen.

Pelien voidaan katsoa ujuttautuneen olohuoneesta myös muualle yhteiskuntaan. Muun muassa kännykät, kannettavat pelaamiseen soveltuvat laitteet sekä Internet-palvelut, kuten Facebook, mahdollistavat pelaamisen ajasta ja paikasta riippumatta. Peleistä on aidosti kasvanut vastine TV:lle ja musiikille paitsi lasten ja nuorten, myös hieman vanhempien ihmisten suosimana vapaa-ajanviettotapana. Mielestäni nuorisotyö ei ole kuitenkaan täysin ajan tasalla sen suhteen, mitä peleihin tulee. Tämän vuoksi näenkin nuorisotyön menettävän hyppysistään juuri niitä nuoria, jotka ovat harrastuneisuudeltaan kallellaan pelien suuntaan. Suunnitelmallisella otteella toteutettuna pelien avulla voitaisiinkin tavoittaa uutta kävijäkuntaa nuorisotaloille, mikä osoittautui todeksi oman opinnäytetyöni tutkimusosiossa.

Peliaiheisen tutkimukseni suurimpana yksittäisenä innoittajana toimi pioneerityötä tekevä helsinkiläinen Pelitalo-hanke, johon tein lähem-

pää tuttavuutta opinnäytteeni puitteissa. Sörnäisissä, toimintakeskus Happen tiloissa vaikuttava Pelitalo on tehnyt useamman vuoden ajan nuorisotyötä pelien kautta. Hankkeen nuoresta iästä huolimatta ovat Pelitalolaiset ehtineet jo yhdistellä konkreettisella tasolla pelejä ja nuorisotyötä lähemmäs toisiaan.

Pelit itsessään tulee nähdä ainoastaan potentiaalisena välineenä nuorisotyön tekoon, painottaa Pelitalo. Pääasiana Pelitalossa on nuorten aito, kokonaisvaltainen kohtaaminen ja vuorovaikutus-suhteen aikaansaaminen. Pelkäksi vailla ajatusta olevaksi ajanvietepelailuksi toimintaa on siis turha leimata. Pelitalon tarjoamat palvelut ovat olleet äärimmäisen suosittuja Helsingissä ja tilojen käyttöaste onkin ollut koko ajan tapissaan. Pelitalon tulevaisuuskuvat olivat opinnäytetyöprosessini aikana hyvin toiveikkaat. Vastaavankaltaisen toiminnan toivottiin saavan tuulta alleen myös valtakunnallisella tasolla ja pelipainotteisen nuorisotyön kehittyvän edelleen toimivammaksi konseptiksi. Asian aidoksi edistämiseksi Pelitalon tekemät tietotekniset ratkaisut sekä käytännön kokemukset ovat avoimia kaikille aiheesta kiinnostuneille tahoille. Toisin sanoen pyörää ei tarvitse keksiä uudestaan.

Muihin Pelitalon tulevaisuuden kiinnostuksen kohteisiin lukeutui verkkopeleihin liitettävä nuorisotyö, jolloin nuorisotyöntekijän ja kohdatun nuoren fyysinen sijainti menettäisi merkityksensä. Kyseinen toimintamalli on tuttu esimerkiksi kotimaisen Netari.fi -mallin kautta, joskaan Netarikaan ei ole vielä laajentunut toimimaan suoranaisissa verkkopeleissä.

Opinnäytetyöhöni liittyneen kyselytutkimuksen tulokset jaoin Vyöhyke-hankkeessa mukana toimineille henkilöille. Tätä kautta esimerkiksi useat alueella toimivat nuorisotyöntekijät saivat eteensä selkeitä faktoja nuorten käsityksistä aiheen tiimoilta. Lisäksi pyrin tuloksillani vastaamaan kysymykseen siitä, onko Joensuussa vielä selkeää tarvelähtöisyyttä Pelitalohankkeen kaltaiselle toimintamuodolle. Itse kyselytutkimus tapahtui hyvässä yhteistyössä Joensuun lyseon peruskoulun kanssa. Tutkimustulokset (n=199) olivat monin paikoin mielenkiintoisia ja toivat esille useita erilaisia näkökulmia aiheeseen. Pähkinänkuoressa tutkimukseni osoitti pelipainotteiselle nuorisotyölle löytyvän kysyntää myös susirajan tuntumasta.

Tutkimuksessa valtaosa nuorista koki pelien edistävän sosiaalisuutta ja mahdollistavan uusien kaverisuhteiden luomista. Nuorisotyön näkökulmasta käsin oli myös ilahduttavaa huomioida usean nuoren hyväksyvän nuorisotyöntekijän mieluisaksi pelikaveriksi. Aihealueen ajankohtaisuus kulminoitui konkreettisesti pelaamisen suosioon ajanvietetapana nuorten keskuudessa. Paria prosenttiyksikköä vaille kaikki tutkimukseen osallistuneista nuorista ilmoitti pelaavansa pelejä vähintäänkin joskus. Kaikkiin koin tutkimuksellani osoittaneeni peleissä piilevän potentiaalini erääksi nuorisotyön toimintavälineeksi. Oma osuuttani kuvailisin kuitenkin vain pintaraapaisuksi ja päteväksi aiheenavaukseksi – lisätarve jatkotutkimuksille on hyvin ilmeinen. Tätä viestiä välitin parhaani mukaan myös Vyöhyke-hankkeen tapaamisissa, minkä kautta toivoin löytäväni aiheelle innokkaita jatkotutkimuksen tekijöitä. Opinnäytteeni tarkat tutkimustulokset johtopäätelmineen ovat löydettävissä opinnäytetyöstäni ”Digitaaliset pelit nuorisotyön mahdollisuutena” (Niemeläinen 2010).

Pelien käyttäminen nuorisotyön toimintavälineenä tuo mukanaan omat vastuukysymyksensä. On ensiarvoisen tärkeää, että nuorisotyöntekijä itse tuntee pelimaailmaa ja jopa hieman tekniikkaa pelien taustalla. Tämän myötä on muun muassa mahdollista rakentaa ja ylläpitää pelikäyttöön soveltuvaa laitteistoa sekä ymmärtää pelien ikärajakäytänteitä ja valita tätä kautta kullekin ikäryhmälle soveltuvimmat pelit. Lisäksi valmiudet ymmärtää ja puuttua ongelmapelaamiseen ovat ensisijaisen tärkeitä taitoja. Mikäli nuoren elämä liikkuu pääasiallisesti pelimaailmoissa, tulisi tilanteeseen ängettä terveellisen ”reality checkin” muodossa.

Ennakkoluulot aiheen tiimoilta ovat todellisia ongelmia nuorisotyötä tekevien ihmisten keskuudessa. Tiedon puute ja median usein kärkkäät mielipiteet ovat ennenkin aiheuttaneet sokeutumista uusille mahdollisuuksille. Peliaiheisen koulutuksen tarve onkin ilmeinen; koulutuksen kautta on mahdollista paitsi kerryttää nuorisotyön ammattilaisten taitovara-
rastoja, mutta myös rikkoa myyttejä ja ennakkoluuloja pelejä kohtaan. Samankaltaista viestiä välittyi myös Pelitalon väeltä. Pelitalolla puhuttiin niin kutsutusta sukupolvien välisestä kuilusta johon tulisi tarttua nimenomaisesti avoimen tiedottamisen ja koulutuksen keinoin. Ilmiön laaja-alaisuus velvoittaa mielestäni myös nuorisoalan oppilaitokset puntaroimaan omaa

suhtautumistaan pelien välinearvoon nuorisotyössä. Pelit saattavat hyvin olla nuorisoalan seuraava suuri trendi ja asian hallitsevista henkilöistä voi olla suorastaan pulaa lähitulevaisuudessa.

Vyöhykkeen rooli opinnäytteessäni oli toimia tiedotuskanavana, jonka kautta pystyin tuomaan tutkimustani paremmin esille. Toki opinnäytteeni olisi todennäköisesti syntynyt ja kursiuunut kokoon myös ilman Vyöhyke-hanketta, mutta tuolloin en missään nimessä olisi saanut buffattua asiaini eteenpäin yhtä tehokkaasti ja opinnäytteen sisältö olisi avautunut ainoastaan Humanistisen ammattikorkeakoulun väelle.

Jälkiperspektiivistä käsin en osaa tarkoin määritellä mikä todellinen merkitys itselläni oli Vyöhyke-hanketta ajatellen. Uskon ja toivon joka tapauksessa tuoneeni työpanoksella esille uusia mahdollisuuksia nuorisotyön käyttöön sekä herättäneeni ihmisten ajatuksia pelien potentiaalista. Käytännön tasolla työni toivon mukaan kantaa hedelmää myös tulevaisuudessa. Uudet tutkimukset aihepiiristä olisivat puolestani enemmän kuin tervetulleita. Ainoastaan tutkimuksen ja tarkan pohjustuksen kautta uskon pelipainotteisen nuorisotyön konkreettiseen syntymään valtakunnallisella tasolla ajateltuna.

Vyöhyke-hanke mahdollisti kohdallani onnekaasti myös uusien kontaktien syntymisen. Sain syksyllä 2010 muun muassa tilaisuuden puhua pelien ja nuorisotyön mahdollisuuksista nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajaopiskelijoille pienimuotoisen luennon muodossa. Luento koostui teoriasta ja käytännön peliesimerkeistä, tavoitteenaan innostaa nuoria opiskelijoita ajattelemaan aihetta myös mahdollisena opinnäytetyönä tai muuna opintokokonaisuutena.

Mielenkiinto peliaiheisia tutkimuksia kohtaan on selkeästi osoittanut kasvamisen merkkejä niin meillä Suomessa kuin ulkomaillakin. Aihepiiristä laajemmin kiinnostuneille suosittelen lämpimästi Tampereen hypermedialaboration peliaiheisia tutkimuksia, jotka ovat Suomen tasolla ainnutlaatuisia ja antavat osviittaa muun muassa nuorten pelitottumuksista ja -käyttäytymisestä. Kotimainen elektronisten pelien kulttuuri Suomessa -sivusto ylläpitää muun sisällönsä lisäksi tietokantaa Suomessa tuotetuista peliaiheisista pro gradu -tutkielmista, lopputöistä sekä väitöskirjoista. Eng-

lanninkielisiä tutkimusartikkeleita pelikulttuurista on löydettävissä keskitetysti Gamestudies.org – verkkoportaalista.

Suomalaista tutkimusosaamista edustavat muun muassa Sonja Kangas (pelin ja digimedian asiantuntija), Frans Mäyrä (hypermedian professori), Olli Sotamaa (pelitutkija) sekä Markku Eskelinen, vain muutaman yksittäisen nimen mainitakseni. Näiden henkilöiden luomien artikkelien ja tutkimusten pohjalta on mahdollista aloittaa esimerkiksi orientoituminen omiin peliaiheisiin tutkimusprojekteihin. Maininnan arvoisina pidän myös laadukkaita kotimaisia pelialan lehtijulkaisuja (muun muassa *Pelit ja Pelaaja* -lehdet), jotka julkaisevat säännönmukaisesti mielenkiintoisia ja ajatuksia herättäviä artikkeleita myös tutkimusnäkökulmasta käsin.

Pelit ovat laajamittaisesti arkea lähes kaikkien nuorten elämässä, eikä missään ole nähtävissä viitteitä siitä, että kyseessä olisi ainoastaan nopeasti ohi menevä ilmiö. Pelien hyötyihin ja haittoihin en tässä kohtaa tahdo puuttua; aiheesta on jo kirjoitettu maailmankirjat täyteen lukemattomia kannanottoja puolesta ja vastaan. Sen sijaan jos oikeasti haluat tietää mistä pelaamisesta on pohjimmiltaan kyse, suosittelen sinua tarttumaan kiinni peliohjaimeen ja suorittamaan ennakkoluulottoman hypyn pelien manipuloivaseen maailmaan. Taitavinkaan kirjoittaja ei kykene antamaan yksiselitteisen täydellistä kuvaa peleistä. Omat käsitykset ja kokemukset tulee mielestäni hankkia ennen kaikkea pelaamalla. Loppukaneettina tahdon haastaa jokaisen pohtimaan erästä nuorisotyön perimmäistä ajatusta; eikö nuoria tulisi tavoittaa juuri niistä ympäristöistä, joissa he aikaansa tavallisesti viettävät? Toivottavasti tämä ja monet muut peliaiheiset kysymykset herättävät ajatuksia ja keskustelua Vyöhykkeellä myös tulevaisuudessa.

Harri Niemeläinen on keväällä 2010 valmistunut yhteisöpedagogi ja innokas joensuulainen peliharrastaja. Harri on kokenut ja nähnyt pelien nousukiidon harvojen harrasteesta suuren kansan tietoisuuteen. Tulevaisuudessa Harri toivoo näkevänsä pelien hyödyntämistä entistä tehokkaammin myös nuoriso- ja kasvatustyössä.

Lähteet

Niemeläinen, Harri 2010. Digitaaliset pelit nuorisotyön mahdollisuutena. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Suomen peliohjelmisto- ja multimediyhdistys FIGMA ry 2010. Tilasto. Viitattu 4.12.2010.

<http://www.figma.fi/tilastot.htm>

Tuomas Partanen

Radionuorisotyötä Vyöhyke -hankkeessa

Oi fm

Oi fm on Joensuun seudun nuorille suunnattu tammikuussa 2007 aloittanut paikallisradiokanava. Radion toimilupa velvoittaa kanavan tuottamaan ohjelmaa, joka kiinnostaa kuuluvuusalueen alle 30-vuotiaita ihmisiä. Oi fm on blokkiradio, joka toimii kansalaisradioperiaatteella. Suurin osa kanavan sisällöstä koostuu vapaaehtoisten toteuttamista erikoisohjelmista ja ajankohtaislähetyksistä. Lisäksi arkisin kanavan tuottaja ja harjoittelijat tuottavat muutaman tunnin lähetyksiä, paikallisuutisia ja säätietoja. Vapaaehtoisten ohjauksesta ja koordinoinnista vastaa kanavan tuottaja.

Historiaa

Kanavan suunnittelu aloitettiin vuonna 2006. Iskelmä Rexin (ent. Radio Rex) vastaava toimittaja, Seppo Mustonen, toimi käyntiin laittavana tekijänä. Idea oli tehdä radiokanava, jolla ei ole kiinteää toimipaikkaa eikä henkilökuntaa. Tarkoitus on toimia kansalaisradioperiaatteella, jonka kohderyhmä ovat alueen alle kolmekymppiset nuoret. Tuottaja vastaa kanavan toiminnasta ja myyntipäällikkö markkinoi ja hankkii mainostajia. Kanavan käynnistämiseksi haettiin tukea EU:lta ja Maakuntaliitolta. Toimiluvan myöntämisen jälkeen tukea saatiin yhdeksi vuodeksi.

Syksyllä 2006 aloitti kanavan ensimmäinen tuottaja, Teemu Takatalo, toimensa. Aluksi hankittiin tekniikkaa ja haettiin vapaaehtoisia lähetyksen tekijöitä. Hyvin nopeasti toimituskunnassa oli 40 nuorta. Opeteltiin ohjelman tekoa ja hankittiin tila nauhoitusstudiolle. Joensuun kaupungin nuorisotoimi myönsi yhden huoneen tähän toimintaan. Vuokraa ei perity, vaan tila oli nuorisotoimen tuki kanavalle.

Tammikuussa 2007 kanava aloitti toimintansa. Virallinen Oi fm:n aloitus oli tammikuisissa Taitajakisoissa. Studio sijaitsi Joensuun keskustassa Rantakadulla, toimitus ja lähetystekniikka Radio Rexin tiloissa Malmikadulla. Äänisignaali kahden paikan välillä siirrettiin alkuun nettistreamina ja myöhemmin Pohjois-Karjalan ammattiopiston Outokummun yksiköltä lainatulla radiolinkillä.

Kunnianhimoisesti ja hyvin omaperäisellä ohjelmistolla, mutta teknisten vaikeuksien siivittämänä tuotettiin ohjelmaa kevät 2007. Välillä kanava oli hiljaa useita viikkojakin. Joissain foorumeissa Oi fm sai uuden sloganinkin, ”Oi fm - hiljaisuuden ääni”. Aloitin itse kanavan tuottajana kesällä 2007. Alkuun laitettiin studio kokonaan uusiksi ja keskityttiin tekniikan järjeistämiseen. Kaikille jäljellä oleville tekijöille piti antaa koulutusta. Ohjelmistoa ja radion tekniikkaa paranneltiin syksyn mittaan. Myös erilaiset hankesuunnittelut alkoivat yhdessä Joensuun kaupungin nuorisotoimen kanssa. Tammikuussa 2008 odoteltiin hankepäätöksiä ja juhlittiin kanavan synttäreitä. Kesäkuussa 2008 Oi fm yhdisti kaksi toimipaikkaansa ja muutti osoitteeseen Suvantokatu 1. Uudessa toimipisteessä oli kaksi huonetta: studio ja toimitus.

Syksyllä 2008 Oi fm aloitti osatoteuttajana Vyöhyke-hankkeessa. Kanavan rooliksi tuli tarjota radio- ja mediakoulutusta pohjoiskarjalaisille nuorille.

Oi fm:n toiminta Vyöhyke-hankkeessa jakautui neljään osa-alueeseen:

1. Koulutukset toisen asteen opiskelijoille (lukiot ja ammattioppilaitokset)
2. Mediakoulutus Pohjois-Karjalan Niittylahden opistolle
3. Harjoittelijat
4. Vapaaehtoiset ohjelmantekijät Oi fm:llä

Lisäksi tavoitteeksi otettiin kehittää pysyvä toimintamalli nuorisoradiolle.

Koulutukset toisen asteen opiskelijoille

Oi fm tarjosi Vyöhyke-hankkeessa radio- ja mediakoulutuksia pohjoiskarjalaisille nuorille. Koulutukset kohdennettiin toisen asteen oppilaitosten opis-

kelijoille ja vielä tarkemmin oppilaitosten äidinkielen opettajien kautta heidän oppilailleen. Koulutuksia tarjottiin sähköpostitse suoraan opettajille tai koulujen rehtoreille. Alkuun koulutuksia tarjottiin vain lukioille, mutta josain vaiheessa tarjontaa laajennettiin myös ammattioppilaitoksille.

Koulutusten sisällöt vaihtelivat lähes koulutuksittain. Koulutuksia varten tehtiin perusrakenne, mutta käytettävissä oleva aika saneli usein tuntien sisällön. Osa tunneista oli luentoja. Perustiedot sai opetettua noin 45 minuutissa. Jos aikaa oli enemmän, tehtiin tuntien aikana myös haastatteluja.

Alkuun kerrottiin aina kevyesti radion historiasta ja kaupallisten radioiden syntymisestä Suomessa. Sen jälkeen käytiin läpi teoreettisesti ja käytännön esimerkein radiohaastattelun tekemistä. Jos oli aikaa tehdä haastatteluja, opiskelijat jakautuivat ryhmiin ja ryhmittäin toteutettiin haastatteluja. Haastattelut leikattiin saman tien ja lopuksi vielä kuunneltiin. Luennon jälkeen siirrettiin haastattelut Oi fm:n verkkosivuille kaikkien kuultavaksi. Ne myös lähetettiin radiosta.

Ihanneryhmäkoko näihin koulutuksiin olisi ollut noin 8 henkilöä. Ryhmät vaihtelivat noin kolmesta viiteenkymmeneen. Koulutuksiin osallistui hankkeen aikana yhteensä 654 henkilöä.

Mediakoulutusta Niittylahdessa

Niittylahden ammattiopiston nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajaopiskelijoille tarjottiin pidempää 1-2 viikon koulutuksia. Näissä koulutuksissa tarjottiin opiskelijoille mahdollisuus tutustua radion tekemiseen syvemmin. Koulutuksissa tutustuttiin medioihin verkossa sekä muihin suomalaisiin radiokanaviin. Lisäksi opiskeltiin ja opeteltiin radiolähetyksien ja radiohaastattelujen tekemistä. Nämäkin lähetykset päättyivät radioon.

Niittylahden opiskelijoiden kanssa tuotettiin myös Radiodisko. Suunnittelimme yhdessä diskon, joka oli samaan aikaan neljässä paikassa Pohjois-Karjalassa. Niittylahden opiskelijat toteuttivat konkreettiset tapahtumat tekniikkoineen ja kilpailuineen. Tapahtuma kesti neljä tuntia. Tästä ajasta keskimmäiset kaksi tuntia diskoihin musiikki tuli radio Oi fm:n kautta. Lisäksi jokaisella puolituntisella otettiin puhelimitse yhteyttä tapahtumapaikkaan ja kyseltiin kuulumisia. Niittylahden opiskelijat olivat

käyneet kullakin paikkakunnalla tekemässä aiheeseen sopivia radiohaastatteluja, jotka lähetettiin suorassa lähetyksessä radiosta. Kaikkien paikkakuntien kouluilla oli käyty kyselemässä toivebiisejä, joita soitettiin Radio Diskossa. Tapahtuma keräsi kaiken kaikkien yli 250 osallistujaa neljään paikkaan. Kotona kuunnelleiden määrää ei tiedetä.

Radiotyön harjoittelijat

Oi fm:n historian aikana kanavalla on ollut lähes kokoajan harjoittelijoita. Harjoittelijat ovat joko työelämävalmennuksessa tai oppilaitoksen harjoittelussa. Vuosien mittaan harjoittelussa kanavalla on ollut noin 40 nuorta. Harjoittelujaksot ovat olleet kestoaltaan 1-6 kuukautta. Keskiarvoharjoittelu on kestänyt kaksi kuukautta. Harjoitteluun Oi fm:lle pääsee helposti. Tuottajana olen sitä mieltä, että jos joku soittaa ja kysyy harjoittelua, on hän valmis tulemaan radioon harjoitteluun. Kaikki harjoittelijat joutuvat myös tuottamaan lähetyksiä kanavalla ollessaan, eli saavat äänensä radioon.

Harjoittelijat tulevat tekemään vaihtelevia työtehtäviä harjoittelunsa aikana. Heille tulee tutuksi radiotekniikkaa, jolla lähetyksiä Oi fm:llä tehdään. Harjoittelun aikana harjoittelija oppii puhumaan sujuvasti radiossa ja median toiminnan tutuksi tuleminen kasvattaa huomattavasti medianlukutaitoa. Käytännön kautta toimittaminen ja musiikkitoimittaminen tulevat tutuiksi. Lisäksi harjoittelun aikana opitaan editoimaan ääntä CUPase-ohjelmalla ja musiikin tekijänoikeudelliset käytännöt tulevat tutuiksi. Suoria lähetyksiä harjoittelijat tekevät viikoittain. Oi fm:llä harjoitellaan käytännön kautta, eli ryhdytään tekemään ja opitaan tekemisen kautta.

Vapaaehtoiset ohjelmantekijät

Oi fm:n toimituskunta koostuu useista nuorista tai nuorekkaista ohjelmantekijöistä. Iältään toimituskunnan jäsenet ovat 16-40 -vuotiaita. Suurin osa heistä on alle 30-vuotiaita opiskelijoita. Toimituskuntaan kuuluu 30-50 henkilöä kerrallaan. Vaihtuvuus on suhteellisen suuri johtuen toiminnan harrastusmaisuudesta ja tekijöiden elämäntilanteesta. Kaupungista poismuutto, työt ja opiskelukiireet ovat yleisin syy lopettaa ohjelman

tekeminen. Oma työaikani on vain kerran osoitettu ohjelmatekijälle ovea ja kehoitettu hankkimaan jotain muuta tekemistä. Tämäkin johtui tekijän jatkuvasta häiritsevästä käyttäytymisestä suorissa lähetyksissä. Arviolta noin 200 henkilöä on ollut vuosien mittaan tekemässä Oi fm:llä ohjelmaa.

Oi fm:lle ohjelmaa tekemään pääsee yhtä helposti kuin harjoitteluunkin. Radiolla on jatkuva ”haku” Internet-sivuillamme, ja sivuston kautta voi ottaa suoraan yhteyttä kanavan tuottajaan. Tällöin tuottajan ja uuden ohjelmatekijän kanssa vaihdetaan hetki sähköpostia ja mietitään yhdessä ohjelman luonnetta ja sisältöä. Sen jälkeen tavataan kasvotusten ja tutustutaan tekniikkaan ja sovitaan ohjelman esitysajankohdasta ja ohjelman aloituksesta. Tuottaja on mukana parissa ensimmäisessä lähetyksessä avustamassa teknisesti ja tukemassa ja varmistamassa, että kaikki menee hyvin. Tässäkin tapauksessa ryhdytään tekemään ja opitaan tekemisen kautta.

Alkuun usko omaan osaamiseen voi olla vaikeaa ja tekijät miettivät, että ”kuunnellaanko minua?” ja ”onko minusta tähän?”. Näissä kysymyksissä hyvänä apuna on tieto siitä, että kukaan ei ole seppä syntyessään. Vannotankin uusille ohjelman tekijöille, että kärsivällisyys on valttia. Noin kolmen kuukauden viikoittaisen lähetyksen tekemisen jälkeen ohjelman tekijän tietotaito on sillä asteella, että hän voi jo irrotella lähetyksessä ja kokeilla uusia juttuja. Siinä ajassa myös kuulijat ovat löytäneet uuden ohjelman, jos ohjelman aihe ja sisältö miellyttävät kuulijaa. Lähetyksen tekijät tutustuvat myös journalistisiin ohjeisiin.

Yksi pitkäaikainen ohjelmantekijä on tällä hetkellä televisiokanava Nelosella kanavaäänänenä. Myös Savon radiosta ja Etelä-Savon radiosta löytyy nuoria, jotka ovat olleet tekemässä ohjelmaa Oi fm:llä. Radio on alkuvuodesta 2011 toiminut hieman yli neljä vuotta. Mukana on vielä pari tekijää, jotka ovat tuottaneet lähetyksiä koko kanavan olemassa olon ajan. Keskimäärin vapaehtoiset ovat tehneet lähetyksiä 1 - 2 vuotta.

Tuottajan kokemukset Vyöhyke-hankkeesta

Kokemukset Oi fm:n toimimisesta Vyöhyke-hankkeessa ovat olleet hyviä. Eniten pidin itse kouluttamisesta. Rasittavinta oli koulutusten sopimi-

nen opettajien kanssa. Välillä siihen meni liikaakin aikaa. Opettajien kanssa kommunikointi oli vaikeaa; heidän työaikojensa takia kommunikointi tapahtui sähköpostilla ja välillä vastauksia joutui odottamaan pitkäänkin.

Yhteistyö Niittylahden kanssa oli vähäisempää mitä olin toivonut. Yhteistyön tekemistä ei ainakaan helpottanut se, että hankehenkilö vaihtui noin vuoden välein. Alusta aloittaminen ei ollut mukavaa. Niittylahden kanssa olisin toivonut yhteistä suunnittelua toteutettavista kursseista.

HUMAKin kanssa Oi fm:llä ei ollut oikeastaan juuri mitään yhteistyötä hankkeen aikana. HUMAKin opiskelijoille pidettiin yksi haastattelukoulutus. Siitäkin oli tosin hyötyä, koska tällä hetkellä (10.2.2011) minulla on Oi fm:llä harjoittelussa HUMAKissa opiskelun lopettanut nuorimies, joka oli saanut kipinän media-alasta tuon luennon myötä.

Joensuun kaupungin nuorisotoimen kanssa yhteistyö on kasvanut pikkuhiljaa. Vuodesta toiseen olen tarjonnut ohjausapuani nuorisotoimen kesätoimittajille. Lisäksi vuoden 2010 aikana olin satunnaisen aktiivisesti mukana kehittämässä nuorten tiedotussivuston, eli Ponunetin uutta julkaisua. Tämän hankkeen myötä olen tullut itse lähemmäksi nuorisotyötä. Oi fm:n toiminta on nykyisin enemmän nuorisotyötä kuin radiotyötä, vaikka toiminta tapahtuu radion kautta.

Oi fm:llä Vyöhyke-hanke on näkynyt arjessa paljon. Suurinta näkyminen on ollut oman työn kautta. Jälkikäteen huomasin, että hankkeelle tehty työ on vähentänyt kanavan kehittämistyötä. Onhan se ihan luonnollistakin. Toisaalta olen itse oppinut paremmaksi kouluttajaksi, kiertänyt lähes kaikki pohjoiskarjalaiset lukiot ja osan ammattiopistoista sekä tavannut kauheasti ihmisiä. Yhteistyö Niittylahden opiston ja Joensuun kaupungin nuorisotoimen kanssa on lähentynyt myös huomattavasti.

Oi fm:n osalta Vyöhyke-hanke on päässyt tavoitteisiinsa. Enemmänkin olisi voinut tehdä, mutta kun tehdään yhteistyötä koulutuslaitosten kanssa, on hankalaa saada sovituksi kaikille kouluille ja oppilaille koulutusta. Yleensä ryhmät olivat niin isoja, ettei kaikille saanut tarjottua sellaista koulutusta, mitä haluaisi antaa. Olen saanut työlläni nuoret ajattelemaan ja miettimään radiota median hieman eri tavalla.

Oi fm on hankkeen myötä tullut tutummaksi nuorille. Myös Joensuun kaupungin nuorisotoimi tiedostaa kanavan olemassaolon ja vaikutuksen

paremmin, samoin Niittylahden opisto. Vyöhyke-hankkeen kautta tutustuminen ja yhdessä toimiminen on ollut mukavaa ja kehittävää ja haluaisin tämän yhteistyön jatkuvan.

Oi fm oli ensimmäinen hankkeen toimijoista, joka muutti Vyöhyketaloon. Tämän talon ja toimipisteen sijainti on parasta koko hommassa. Kanavamme on riippuvainen nuorista ohjelmantekijöistä, joiden on tähän taloon helppo tulla. Olemme keskustan välittömässä läheisyydessä ja torille on matkaa vain pari korttelia.

Alkuun teimme enemmän yhteistyötä Teatteri Sataman kanssa, koska heidän toimistonsa tuli meitä vastapäätä. Heidän muutettuaan toiselle puolelle taloa on yhteistyömme hiipunut. Projektipäällikön kanssa työskentely on ollut myös helppoa, koska hänen toimistonsa on ollut meitä lähellä. Hänen kanssaan on voinut jutella myös työn ulkopuolisista asioista, mikä on ollut minusta hyvä juttu. Olen kuitenkin työpaikassani suhteellisen yksin parin kuukauden välein vaihtuvien harjoittelijoiden keskellä.

Näin jälkikäteen voi pohtia myös sitä, että Niittylahden tai HUMAKin kanssa olisi varmaankin syntynyt enemmän toimintaa, jos olisimme olleet lähempänä toisiamme ja enemmän jokapäiväisesti tekemisissä.

Syksyn 2010 tiiviin suunnittelun jälkeen päädyimme ratkaisuun, jossa Oi fm:n tuottajan palkkaus siirtyi Joensuun Nuorisoverstas ry:lle. Toimiluvan omistaa edelleen Oy Najaros Ab. Odottelemme tällä hetkellä rahoituspäätöstä Opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Vyöhyke-hankkeen kautta järjestetyillä koulutuksilla on ollut osansa tässä asiassa. Kehitämme toiminnalle jatkoa ja mukana yhteistyössä on myös Nurmeksessa sijaitseva Hyvärilän nuorisokeskus. Suunnitteilla on pysyvä maakunnallinen mediandyön kokonaisuus nuorille.

Hankkeen seurauksena on viety radiokoulutusta myös Pohjois-Karjalan ulkopuolelle. Keväällä ja syksyllä 2010 kävin kouluttamassa Kaustisen musiikkilukiossa nuoria radiotyöhön. Nyt heillä on siellä oma radiostudio ja kymmenen lukiolaista tuottaa oman lähetyksen parin viikon välein Oi fm:lle. Hankkeen kaikki vierailukoulutukset hoidin ajamalla autolla koululle kannettavan tietokoneen ja pienen nauhurin kanssa. Siitä jalostui ajatus viedä kokonainen radio kouluille ja muuallekin. Kehittelemme tällä

hetkellä pyörillä liikkuvaa studiota, josta voi tehdä radiolähetyksiä lähes mistä vain. Myös koulutusvälineenä tämä olisi mitä mainioin innovaatio.

Tuomas ”Tussi” Partanen on radiotuottaja ja radionuorisotyöntekijä.

Annu Jantunen

Nuorisotoimi verkossa – virtuaalinuorisotyön askelia Pohjois-Karjalassa

Joensuun kaupungin nuorisotoimi on ottanut pieniä askelia kohti verkko-nuorisotyötä sekä sosiaalisen median hyödyntämistä nuorisotyössä. Tässä artikkelissa esittelen työnmuotoja, joita on jo käytetty sekä pohdin verkkoon liittyvän nuorisotyön tulevaisuuden mahdollisuuksia.

Ponunet nuorten Internet-sivut nuorille

Ponunet on nuorisotiedotussivusto pohjoiskarjalaisille nuorille. Sivusto tarjoaa tietoa, mahdollisuuksia toimia, infoa ajankohtaisista tapahtumista sekä uutisia nuorille ja heidän kanssaan toimiville. Nuorten omat tuotokset ovat vahvasti esillä. Blogit, yhteisöt videoineen ja kuvineen sekä kommentointi tarjoavat nuorille turvallisen tavan opetella mediantuottamista.

Ponunetin ensimmäinen versio on julkaistu 2000-luvun alussa ja sitä on uudistettu noin neljän vuoden välein. Syksyllä 2009 uudistus tuli jälleen ajankohtaiseksi sosiaalisen median noustessa päivän sanaksi. Uudistuksen tavoitteena oli lisätä sivuston vuorovaikutteisuutta, nuorten osallisuutta sekä uudistaa sivuston ilmettä.

Sosiaalinen media tarkoittaa verkkoviestintäympäristöjä, joissa jokaisella käyttäjällä tai käyttäjäryhmällä on mahdollisuus olla aktiivinen viestijä ja sisällöntuottaja tiedon vastaanottajana olon lisäksi (Wikipedia 2011). Ponunetiin on pyritty saamaan piirteitä sosiaalisesta mediasta. Osa toiminnoista on kaikkien käyttäjien muokattavissa ja joissain kohdin kaikilla käyttäjillä on mahdollisuus olla aktiivisina viestijöinä ja tietosisältöjen tuottajina. Toivottavaa on, että tietokäsityksen ja nuorten tavan tuottaa tietoa kehittyessä myös Ponunet lähtee kehittymään tähän suuntaan.

Sivujen uudistamisprosessi lähti käyntiin osana Vyöhyke-hanketta, jonka tavoitteissa oli verkon käytön tehostaminen alueen nuorisotyössä. Sivujen toimitus kilpailutettiin ja uudistus pyörähti käyntiin vuodenvaihteessa 2009-2010. Kevään 2010 aikana ulkoasu saatiin hiottua kuntoon ja teknisesti sivut olivat valmiit ensimmäiseen testiin. Syksyn myötä sivuja viimeisteltiin ja joulukuussa koitti kauan odotettu julkaisu. Julkaisun jälkeen käyttäjien palautteen myötä sivuja kehitetään edelleen huomioiden Internetin kehityksen ja sille osoitetut vaatimukset.

Nuoret prosessissa ja Ponunetissa

Nuoret ovat olleet Ponunetin uudistusprosessissa aktiivisesti mukana. Näin on toteutunut Vyöhyke-hankkeessa läpileikkaavana periaatteena ollut osallisuuden lisääminen. Ensimmäinen nuorten ryhmä oli jo ideointivaiheessa kertomassa omia mielipiteitään toimivista nuorisotiedotussivuisista. Lisäksi kevään 2010 aikana viiden nuoren ryhmä kokoontui kuukausittain tarkastelemaan sivujen sen hetkistä tilannetta sekä antamaan kehittämisideoita. Syksyllä 2010 sivujen viimeistelyvaiheessa sivuja testattiin useammalla käyttäjäryhmällä. Nuorilta saadut mielipiteet käsittelivät yleisesti nuorisotiedotussivuja ja sitä mitä sivustossa kannattaa olla, miten vanhoja sivuja kannattaa kehittää, miten uusia sivuja voisi kehittää sekä miltä nykyiset sivut näyttävät ja tuntuvat käytössä.

Pian virallisen sivuston lanseerauksen jälkeen Ponunet pääsi näyttämään kyntensä. Nuoret järjestivät Joensuussa Jns Reality tositv-tapahtuman, joka näytettiin livenä Ponunetin kautta. Tapahtuman koko prosessissa hyödynnettiin erilaisia sosiaalisen median välineitä: Facebookia ennakkomarkkinointiin ja tapahtuman hehkuttamiseen, YouTubea videoiden jakamiseen sekä Bambuseria live-lähetykseen ja chattaukseen. Ponunetin tarjoamat ominaisuudet ja sosiaalisen median hyödyntäminen mahdollistivat aivan uuden tavan nuorisotyölle näkyä ja kuulua.

Nuoret ovat lähteneet mukaan sivuston sisällöntuottajiksi. Mediatoimitus, bänditoiminta, opiskelijat ja yksittäiset nuoret ovat tarttuneet haasteeseen ja lähteneet tuottamaan sisältöä sivulle. Aktiivisista nuorista koostuva mediatoimitusryhmä tuottaa Ponunetin omaa mediasisältöä; kuvia,

videota, ääntä ja tekstiä. Mediatoimitus tekee tiivistä yhteistyötä paikallisten medioiden kanssa ja alan osaajat ovat käyneet opastamassa ryhmän nuoria. Bänditoiminta keskittyy kuviin ja musiikkiin, yksittäiset nuoret kirjoittavat blogeja ja opiskelijat tuottavat omiin opintokokonaisuuksiinsa sopivia mediatuotoksia yhdessä nuorten kanssa.

Sosiaalinen media nuorisotoimen työssä

Joensuun kaupungin nuorisotoimi on pienin askelin ottanut haltuun sosiaalista mediaa. Muutamilla taloilla oli yhteisöjä Irc-galleriassa ja useampikin kokeili vanhemman mallisia ryhmiä Facebookissa. Sosiaaliseen mediaan siirtyminen ei ole tapahtunut vaivatta vaan prosessin aikana on harjoiteltu sen palveluiden käyttöä, keskusteltu sen herättämistä ajatuksista ja tunteista sekä pohdittu sen tarjoamia mahdollisuuksia. Tarpeesta nousseen yhteisen linjauksen myötä Joensuun kaupungin nuorisotoimi päätyi perustamaan yhden yhteisen Facebook-fanisivun Ponunetille. Ponunetin Facebook-sivu koostuu nuorisotiedotuksellisista osioista. Tällä hetkellä sivulla hyödynnetään tapahtumaominaisuutta, välilehtiä, seinää ja linkkejä. Tapahtumiin lisätään yksittäisiä isoja nuorisotoimen järjestämiä tapahtumia sekä kootaan loma-aikojen toiminnot. Välilehdillä tiedotetaan pysyvämistä asioista kuten nuorisotoimen palveluista. Kuvia käytetään sivustoa elävöittämään. Seinällä tiedotetaan linkein tapahtumista ja uutisista sekä muiden järjestämistä toiminnoista. Ohjaajien osaamiseen lisäännyttyä fanisivu tarjoaa uusia mahdollisuuksia, kuten videoiden lisäämisen, keskustelupalstan hyödyntämisen sekä seinän hyödyntämisen sosiaalisemmin.

Virallista ohjausta ei juurikaan sosiaalisessa mediassa vielä tehdä, vaan toiminta on pohjautunut tiedottamiseen. Tulevaisuudessa sosiaalinen media tarjoaa nuorisotyölle mahdollisuuksia myös ohjauksellisesti. Ohjaajan rooli tarjoaa mahdollisuuden olla osa nuoren verkostoa sosiaalisessa mediassa sekä seurata mitä nuorelle kuuluu.

Tukemassa Ponunetia ja Facebookin Ponunet-sivua nuorisotoimi on käyttänyt myös muita sosiaalisen median palveluita kuten YouTubea, Doodlea, Deliciousia ja Survey Monkeyta. Sitä mukaa kun uusia sosiaali-

sen median palveluita tulee – ja koetaan että uudelle tavalle näkyä verkossa on tilausta – niihin tartutaan ja niitä opetellaan käyttämään.

Yhteistyö verkko- ja medianuorisotyön palveluissa

Vyöhyke-hanke on tuonut organisaatiot yhteen pohtimaan yhteistyötä verkkotyön saralla ja Joensuun kaupungin nuorisotoimi haluaa olla vahvasti mukana tässä yhteistyössä. Isompi kokonaisuus oikeanlaisine avainsanoineen ja kuvauksineen löytyy verkossa helpommin ja se kannustaa yhteistyöhön. Verkossa tapahtuvassa työssä on pakko huomioida se, ettei fyysinen sijainti ole aina kuntarajojen mukainen eli verkossa kohdattavat nuoret eivät välttämättä kuulu tiettyyn kuntaan. Toisaalta se on myös rikkaus.

Vyöhyke-hankkeen tuotoksena on syntyneessä verkko- ja medianuorisotyön kehittämissyhmä, joka tarttuu maakunnallisesti näiden teemojen haasteisiin ja mahdollisuuksiin. Kehittämissyhmän tavoitteena on kartoittaa ja jakaa hyväksi koettuja työmuotoja sekä kehittää yhteistyönä uusia.

Ponunet vaatii toimiakseen yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa ja toimijoiden mukaan tulo on haluttu tehdä helpoksi. Järjestöt voivat luoda itselleen oman sivun Ponunetiin ja tiedottaa sitä kautta omasta toiminnastaan. Järjestöt saavat näin näkyvyyttä toiminnalleen ja Ponunet pysyy elävänä. Tästä hyötyvät siis kaikki.

Radio Oi fm ja Joensuun kaupungin nuorisotoimi tekevät Vyöhyke-hankkeen myötä yhä tiiviimpää yhteistyötä. Oi fm on ollut mukana Ponunetin kehittämistyössä ja parasta aikaa mietitään, miten voidaan hyödyntää puolin ja toisin toistemme osaamista ja palveluita. Pieniä askeleita on otettu esimerkiksi äänentuottamisessa ja nuorten toimittajuudessa.

Uusia kokeiluja verkko- ja mediatyön yhteistyöstä tehdään koko ajan. Helmikuussa 2010 toteutettu Radiodisco oli mieletön kokemus sekä osallistujille että tekijöille. Radiodisco oli Skypen välityksellä useammassa paikassa yhtä aikaa järjestetty disco, joka tuli samaan aikaan liveinä radiosota. Skype toi mukaan vuorovaikutusta eri talojen välillä ja radion kautta kuka tahansa pystyi seuraamaan tapahtumaa. Radiodiscon ajatus on edelleen olemassa ja tänä vuonna kokeillaan Innostuskiertueen voimin me-

diantuottamista nettiin ja teemaan liittyvän live-tapahtuman järjestämistä. Tämän yhteistyömuodon kehittäminen jatkuu ja laajenee.

Joensuun kaupungin nuorisotoimi on mukana Netaritoiminnassa osamalla yhden ohjaajan työpanoksen (4h/vko) Joensuun nuorten palvelu ry:ltä. Netari on nuorisotila netissä. Netarin ympäristöissä (Facebook, Ircgalleria, Habbo, Demi) voi viettää aikaa muiden nuorten kanssa ja jutella nuorisotyöntekijän, terveydenhoitajan, mielenterveysohjaajan tai sosiaalityöntekijän kanssa.

Nuorisotiedotus tulevaisuudessa

Nuorisotiedotus nuorisotyön työmuotona elää ja kehittyy koko ajan. Nuorisotiedotus pyrkii tarjoamaan nuorille apua, tukea ja tietoa erilaisissa nuoren elämään liittyvissä ja nuoria kiinnostavissa kysymyksissä. Tavoitteena on auttaa nuorta ratkaisemaan itse omassa elämässään eteen tulevia kysymyksiä tarjoamalla luotettavaa, asianmukaista ja ymmärrettävää tietoa. Nuorisotiedotuksella halutaan aktivoida nuorta toimimaan tiedon tuottajana, tiedottajana ja neuvojana, jotta nuorten osallisuus ja aktiivinen kansalaisuus kehittyisivät.

Verkko tarjoaa nuorisotiedotukselle monia mahdollisuuksia. Nuoret oppivat virtuaalimaailmassa olemaan aktiivisia tiedontuottajia, koska sosiaalinen media perustuu nimenomaan käyttäjien aktiiviseen rooliin. Tämän tiedontuotannon kanavoiminen oikeisiin kohteisiin on nuorisotiedotukselle yksi kutkuttava haaste. Ohjaajan rooli muuttuu tiedontuottajasta tiedontuottamisen tukijaksi.

Samaan aikaan joudutaan miettimään missä muodossa tietoa tarjotaan. Perinteisesti tieto on aikuisen muotoilemaa ja usein kirjoitetussa muodossa tarjottua. Nuorten maailma on hyperaktiivisempi eli liikkuva kuva, ääni ja tekstin ulkomuoto ovat entistä merkityksellisemmässä asemassa tiedon perillemenon kannalta. Nuoret ilmaisevat asiat eri tavalla ja se heille suotakoon. Myös tästä löytyy haasteita nuorisotiedotukselle: miten saada tieto muotoon, joka tavoittaa nuoren. Ratkaisuksi tähänkin haasteeseen näkisin nuoret tiedon tuottajina.

Ihannetulevaisuudessa nuorisotiedottaja on mahdollistaja, joka tukee nuoria tuottamaan tietoa opettaen laitteiden käyttöä, toimii taustalla organisoiden ja kannustaa nuoria. Ihannetilanteessa nuoret haluavat itse ottaa aktiivista roolia eteenpäin vievän tiedontuottajina.

Annu Jantunen (yhteisöpedagogi AMK) toimii Joensuun kaupungin nuorisotoimella nuorisotiedotus Mediaponu -hankkeessa projektityöntekijänä. Vyöhyke-hankeen taipaleella hän oli mukana projektiassistenttina helmikuusta joulukuuhun (2010).

Lähteet

Wikipedia. Sosiaalinen media. Viitattu 2.3.2011. http://fi.wikipedia.org/wiki/Sosiaalinen_media

Tiina Sotkasiira

Vyöhyke-hanke verkostojen rakentajana

Pohjois-Karjalassa toteutetuissa nuorisoalan kehittämishankkeissa toimivaksi työskentelytavaksi on osoittautunut verkostomainen oppiva kehittäminen, jossa verkostot ymmärretään sekä nuorten tukirakenteeksi että kehittämistyön välineeksi (Horelli 2003, Sotkasiira, Haikkola & Horelli 2009). Maakunnassa, jossa nuorisotyöhön käytettävät resurssit ovat niukkoja, verkostot nähdään mahdollisuutena tarjota nuorille toimintaa ja palveluja, joita ei pystytä tuottamaan yksittäisten toimijoiden voimin (Erola 2011).

Tulevia nuorisotyöntekijöitä kouluttaville oppilaitoksille yhteistyö nuorisoalan käytännön toimijoiden kanssa tarjoaa mielekkäämpiä harjoitteluja opinnäytetyötilaisuuksia sekä mahdollisuuden kehittää opetusta vastaamaan paremmin paikallisten toimijoiden tarpeisiin. Näin voidaan parantaa opiskelijoiden työllistymismahdollisuuksia valmistumisen jälkeen. Tietoverkkoihin ja sosiaaliseen mediaan liitetään toiveita siitä, miten tavoittaa maantieteellisesti laajalla alueella asuvia nuoria silloinkin, kun julkista liikennettä ja muita palveluja on niukalti tarjolla. Sekä virtuaalisten että kasvokkaiselle vuorovaikutukselle perustuvien verkostojen ja yhteisöjen merkitys korostuu, kun nuorille on tarjolla vähemmän toimintaa ja mahdollisuuksia paikallisesti.

Vyöhykkeen edeltäjät

Vyöhyke-hanketta edelsivät useat nuorisoalan verkostohankkeet, kuten Joensuu seudun nuorisohanke Kasvu (2000-2002), Pohjois-Karjalan nuorten foorumi -hanke (2001-2003) sekä maakunnallinen nuorten vaikuttajaryhmä -kokeilu. Kaikilla näillä hankkeilla oli omat maantieteelliset ja

toiminnalliset painopisteensä. Vyöhykkeen synnyn kannalta ratkaisevaa oli myös ensimmäisen Suomessa tehdyn maakunnallisen nuorisostrategian valmistelutyö, joka jatkoi hankkeiden aloittamaa verkottumista ja loi pohjaa yhteistyön tiivistämiselle Pohjois-Karjalassa (Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 2005). Horellin (2003, 35) mukaan Pohjois-Karjalan nuorten foorumi -hankkeen (Nufo) aikana maakunnan nuorisotoimijat verkottuivat osittain näkyväksi paikalliseksi ja alueelliseksi toimijaverkostoksi. Myös virtuaalisen vuorovaikutuksen ja nuorten osallisuuden perusta luotiin 2000-luvun alussa Ponunet -verkkosivuston avulla. Nufo-hankkeen vajaan kolmen vuoden toimintajänne ei kuitenkaan riittänyt siihen, että toimijaverkostosta olisi tullut pysyvä tukirakenne tai innovaatioympäristö Pohjois-Karjalaan (Horelli, Haikkola, Sotkasiira 2007, 227).

Tätä puutetta korjaamaan suunniteltiin Vyöhyke-hanke, joka alkoi virallisesti syyskuussa 2008. Hanke päättyy vuoden 2011 kesällä, joten artikkelia kirjoitettaessa joitakin hankkeen toimenpiteitä on vielä kesken. Näin viimeisen toimintakauden käynnistyttyä on kuitenkin mahdollista tarkastella sitä, miten hanke on vastannut sille asetettuihin tavoitteisiin ja miten hankkeen aikaansaannosten on sen loputtua ajateltu jäävän hyödyttämään Pohjois-Karjalaa ja sen nuorisoa. Olen osallistunut Vyöhyke-hankkeen ohjausryhmän toimintaan Joensuun Popmuusikot ry:n edustajana. Katsaukseni Vyöhykkeen verkostoihin perustuukin ensisijaisesti hankkeen työntekijöiltä kuulemiini näkemyksiin sekä ohjausryhmän jäsenenä tekemiini huomioihin.

Verkostoituminen Vyöhykkeessä

Vyöhyke-hankkeen ideana oli nimenomaan Nufon ja muiden hankkeiden tulosten vakiinnuttaminen luomalla Pohjois-Karjalaan vahva alueellinen nuorisoalan osaamiskeskittymä. Löyhälle nuorisoalan toimijaverkostolle haluttiin löytää vakiintuneempi muoto ja pysyviä toimintafoorumeja. Tavoitteeseen pyrittiin lisäämällä nuorisoalan koulutuksen, työelämän ja tutkimuksen yhteistyötä Pohjois-Karjalassa. Käytännössä yhteistyön lisääminen tarkoitti Humanistisessa ammattikorkeakoulussa kehittämisryhmiin käynnistämistä ja Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymän nuorisotyön

opetuksen uudistamista valmennusryhmätyöskentelyn avulla (Herranen ja Pasanen 2011a, Herranen ja Pasanen 2011b, Määttä 2011).

Oi fm -radiokanava puolestaan kehitti nuorten mediakoulutusta ja tarjosi sitä muille koulutusorganisaatioille (Partanen 2011). Hankkeessa koottiin myös yhteen nuorisotyötä koskevaa tietoa ja opiskelijat toteuttivat selvityksiä, joissa tuotettiin uutta tietoa muun muassa Pohjois-Karjalan nuorisopalveluista (Silvennoinen 2009a), vanhempien mediakasvatustaitojen kehittämisestä (Tikkanen 2010) sekä nuorisoalan toimijoiden Vyöhyke-hankkeeseen kohdistamista toiveista (Silvennoinen 2009b). Vyöhykkeen www-sivuilla opinnäytetyöt ovat kaikkien nuorisotoimijoiden tutustuttavissa, mikä antaa opiskelijoiden töille tavanomaista laajempaa näkyvyyttä. Selvitysten avulla hankitun tiedon pohjalta pyrittiin kehittämään ja koordinoimaan alueellista nuorisotyötä ja nuorille suunnattuja palveluja. (Hankkeen muista tavoitteista ja toimenpiteistä ks. Laukkanen 2011.)

Ohjausryhmän kokouksissa eri osatoteuttajat ovat kertoneet, että hankkeen myötä he ovat pitäneet tiiviimmin yhteyttä toisiinsa sekä tutustuneet paremmin toistensa toimintaan ja työtapoihin. Tämä on mahdollistanut toimintojen paremman koordinoinnin, kuten yhteisten projektien suunnittelemisen sekä yhden toimijan hallussa olevan osaamisen jakamisen muiden osatoteuttajien kanssa. Yhteistyötä on tehty muun muassa virtuaalinuorisotyön ja mediataitojen opetuksessa. Yhteistyö ei kuitenkaan ole sama asia kuin verkosto, sillä vaikka verkostomainen toimintatapa perustuukin yhteistyölle, on yhteistyön luonne verkostossa erilainen kuin vaikkapa hierarkkisissa organisaatioissa. Verkostoitumisella tarkoitetaan nimenomaan vastavuoroisten, ei-hierarkkisten vuorovaikutussuhteiden merkitysten kasvua ja toimijoiden lisääntyntä keskinäistä riippuvuutta (Linnamaa ja Sotarauta 2000, 34).

Talo täynnä toimintaa

Merkittävin Vyöhyke-hankkeen rakenteellinen tulos on Vyöhykkeen kasvaminen ESR-projektia laajemmaksi osaamisyhteisöksi ja toimijaverkostoksi, joka konkretisoitui Rantakadulla sijaitsevana Vyöhyke-talona. Vyöhyke-talo on paitsi fyysinen ympäristö nuorten ja aikuisten kohtaamisel-

le myös yhteisö, jossa nuoret ja nuorten kanssa toimivat ovat päivittäisessä vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Hankkeen aikana talossa on ollut vuokralaisina muun muassa Karjalan lasten ja nuorten kulttuurin kehittämisyhdistys Kalake ry, sosiaali- ja terveystalouden vastaanottopalveluja lapsille tarjoava Psykkisen hyvinvoinnin Laturi Ay, Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä, Humanistinen ammattikorkeakoulu, Joensuun Nuorisoverstas ry, Oi fm –radiokanava, Teatteri Satama, Joensuun kaupungin nuorisotoimi sekä monet muut järjestöt ja yhdistykset.

Kymmenet yhdistykset ja nuorisotalon toimijat ovat vierailleet talossa ja hyödyntäneet esimerkiksi sen kokoustiloja ja muita palveluja. Vuokralaisen vaihtuvuus on ollut melko suurta, mutta uusien vuokralaisten löytäminen on ollut helppoa ja nytkin taloon olisi tulijoita enemmän kuin tilat antavat myöten.

Vyöhyke-hanke on vastannut talon fyysisistä puitteista ja tukenut talon toimijoiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä yhteistyötä talon ulkopuolella toimivien nuorisotoimijoiden kanssa. Esimerkkejä talon seinien sisällä tapahtuneen kohtaamisen tuloksista on se, että Teatteri Sataman nuoret tekijät ovat nauhoittaneet kuunnelmia Oi fm -radiokanavalle ja että Joensuun kaupunki on tehnyt sopimuksen bändiohjauksen tuottamisesta naapurissa majaa pitävän Joensuun Popmuusikot ry:n kanssa. Vaikka Vyöhyke-hankkeen koordinaattorin rooli on ollut keskeinen talon asukkaiden yhteisten käytäntöjen synnyttäjänä ja ohjaajana, niin hankkeen aikana se on muuttunut siten, että hankkeen lähestyessä loppuaan talon toimijat ovat ottaneet enemmän vastuuta. Nykyisellään koordinaattorin työnä on pikemminkin helpottaa yhteistyötä ja delegoida tehtäviä kuin hoitaa kaikkea keskitetysti. Verkostomainen toimintatapa on alkanut kantaa hedelmää.

Talo on hankkeen aikana osoittanut tarpeellisuutensa, sillä sinne on löytynyt vuokralaisia ja nyt Vyöhyke-talo on laajenemassa koko korttelin kattavaksi nuorisotalon ja kulttuurin osaamiskeskittymäksi. Joensuun kaupunki on yhdessä Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun ja Itä-Suomen yliopiston kanssa hakenut rahoitusta hankkeelle, jonka tarkoituksena on laajentaa Vyöhykkeen ideaa koskemaan koko korttelia siten, että kortteli 48:aan rakentuisi vahva luovien toimialojen sekä nuorisotalon ja kulttuuripal-

veluiden keskittymä. Korttelissa sijaitsevien, osin huonokuntoisten rakennusten kunnostamisen lisäksi alueelle halutaan synnyttää monimuotoista yrittäjyyttä ja tarjota toimintaedellytykset sekä tukiverkoston erityisesti pienille ja aloittaville luovien alojen yrityksille. Nuorisotalan toimijoilla on tässä laajemmassakin verkostossa merkittävä rooli.

Kehittämistyön haasteita

Kortteli 48:n kehittämistä koskevat suunnitelmat viittaavat siihen, millaisiin haasteisiin nuorisotyön verkostohankkeissa voidaan törmätä. Pohjois-Karjalan nuorten foorumi -hankkeen loppuraportissa (2003) Horelli arvioi hankkeen puutteeksi sen, että verkostoista puuttui työpaikkoja ja niitä luovia yrityksiä. Myös Vyöhykkeen verkosto koostuu ensisijaisesti julkista tukea saavista koulutusorganisaatioista, kunnallisista nuorisotoimijoista sekä kolmannen sektorin toimijoista. Hankkeen kokemukset vahvistavat käsitystä, jonka mukaan yritysten mukaantulo nuorisotalan verkostoihin on edelleen haasteellista.

Yksi Vyöhykkeen osatoteuttajista, Oi fm, on Joensuun seudun paikallinen radiokanava, jonka ohjelma toteutetaan noin 40 vapaaehtoisen voimin. Radion toimiluvan omistaa Oy Najaros Ab ja Oi fm -kanavaa käynnistettäessä ajatuksena oli rahoittaa sen toiminta pääasiallisesti mainostuotoilla. Tämä suunnitelma ei kuitenkaan toteutunut ja Oi fm:n toiminta on ollut vaakalaudalla. Sen halutaan kuitenkin säilyvän, koska Oi fm on paikallisesti merkittävä nuorten media, joka tarjoaa aidon koulutusympäristön ja koulutuksen media-alasta kiinnostuneille nuorille. Vyöhyke-hankkeen aikana Oi fm -radiokanavalle on löytynyt kumppani samasta korttelista. Toimiluvan omistaa edelleen Oy Najaros Ab, mutta sisällön kanavalle tuottaa Joensuun Nuorisoverstas ry, jonka toiminnassa mukana olevat nuoret ovat saaneet hankkeen aikana koulutusta radio- ja muuhun mediatyöhön. Toisaalta Nuorisoverstaskin on yhdistys, jonka henkilöstö- ja muut resurssit ovat rajalliset.

Kanavan säilymisen kannalta olisi tärkeää luoda sellaista yhteistyötä ja rahoitusmalleja, joissa voitaisiin yhdistää eri lähteistä tulevia resursseja ilman valtavaa byrokratiaa, josta huolehtiminen ei onnistu nuorilta toimijoilta.

Tämä asettaa haasteen projektien rahoittajille ja hallinnoijille, sillä on epätoennäköistä, että Pohjois-Karjalan kaltaisessa ympäristössä nuorisotalon palveluita voitaisiin tuottaa pelkästään markkinalähtöisesti. Todennäköisemmin paras tulos saadaan jatkossakin aikaiseksi erilaisten toimijoiden yhteistyöllä. Eri lähtökohdista ja erilaisten rahoitusmallien varassa toimivien yhdistysten, yritysten ja julkisten toimijoiden yhteistyön edellytysten parantaminen on yksi Vyöhyke-hankkeen osoittama selkeä kehitystarve.

Verkostomainen oppiva kehittäminen osaksi nuorisotyön ja koulutuksen kenttää

Projektimainen toiminta määrittää vahvasti nykyistä nuorisotyön kenttää. Myös koulutuksen kenttä on muuttunut projektien määrän ja laajuuden kasvaessa, mikä asettaa vaatimuksia hankkeissa mukana oleville toimijoille. Ei riitä, että henkilöstö hallitsee oman alansa, vaan heillä tulee olla erityistä projekteissa ja verkostomaisessa kehittämistyössä tarvittavaa osaamista ja tietoa. Entistä laajempien hankkeiden pitäisi tuottaa entistä laaja-alaisempaa osaamista ja osallistaa mukaan nuoria sekä nuorisotalon oppilaitosten ja työelämän heterogeenistä kenttää. Jotta hankkeiden tavoitteet saavutetaan, vaaditaan hankkeiden toteuttajilta sitoutumista hankkeen tavoitteisiin, henkilöstön tukemista ja kunnollista resursointia. Ajatus siitä, että hankkeita viedään läpi ”oman työn ohessa” on aikansa elänyt.

Verkostomainen toimintatapa haastaa myös projektien johtoa, sillä ei-hierarkkisissa verkostoissa valtasuhteet ja päätöksentekomallit voivat jäädä epäselväksi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö hierarkioita tai valtaan liittyviä kiistoja esiintyisi, vaan että toimijoiden välinen riippuvuus ja toisaalta itsenäisyys on jatkuvassa muutoksessa. Verkostojen hallinta näyttääkin edellyttävän sellaisten foorumien luomista, joissa voidaan neuvottelemalla päästä yhteisiin toimenpiteisiin ja päätöksiin.

Sitoutuminen verkostomaiseen toimintaa ei synny itsestään. Toimijoiden hakeutuminen ja sitoutuminen osaksi verkostoa edellyttää, että he kokevat hyötyvänsä mukana olemisesta, mutta toisaalta verkostoitumisen hyödyistä pääsevät eniten nauttimaan ne, jotka jo ovat mukana ja toimivat siinä aktiivisesti. Osallistujat voivat arvioida muiden verkostossa mukana

olevien intressejä ja resursseja vasta sitten, kun verkosto on jo ainakin jollain tavalla rakentunut. Siksi verkostojen synnyttäminen ja vakauttaminen vaatii visionäärisiä toimijoita, jotka näkevät välitöntä hyötyä pitemmälle ja haluavat sitoutua yhteistyöhön jo siinä vaiheessa, kun yhteistyön päämäärät ja tulokset ovat vasta hahmottumassa.

Verkostomaisessa, oppivassa kehittämistyössä tällainen ”matkalla olo” jatkuu oikeastaan koko ajan, sillä toimintatapa edellyttää, että verkostossa mukana olevat toimijat eivät jumiudu alkuasetelmiinsa, vaan ovat valmiita tarkastelemaan ja muokkaamaan omaa toimintaansa uusia tilanteita ja tarpeita vastaaviksi. Verkostoja ei voi käskää syntymään eikä kehittymään tiettyyn suuntaan, niitä voidaan vain ruokkia ja epäsuorasti ohjailla (Horelli 2003).

Verkonkutojat rakentavat tulevaisuutta

Vyöhyke ei ole halunnut pitäytyä verkostojen tasolla, vaan se on pyrkinyt toimimaan institutionaalisenä tukirakenteena nuorisotalon toimijoille Joensuun seudulla ja tietyillä osa-alueilla myös maakunnallisesti. Tässä se on onnistunut vähintäänkin kohtuullisesti; monet yksittäiset toimijat ovat löytäneet sijan Vyöhykkeen tiloista ja hankkeen työntekijät ovat omissa organisaatioissaan muistuttaneet yhteistyön tärkeydestä sekä sitouttaneet muita tekijöitä verkostomaiseen työskentelyyn. Jatkossa olisi tärkeää pystyä yhtäältä yhdistämään ja toisaalta erottamaan tarkkoja tavoitteita sisältävä operatiivinen taso verkostosta yhteisönä ja institutionaalisenä kokonaisuutena. Ensiksi mainittu operatiivinen taso pitää sisällään esimerkiksi Vyöhyke-talon toiminnan organisoinnin, talon sääntöjen noudattamisen valvomisen ja huolehtimisen siitä, että talon toiminnan pyörittämiseen tarvittavat resurssit ovat olemassa. Viimeksi mainitulle taas on pikemminkin ominaista päämäärien ja toimintatapojen etsintä, kuin niiden tarkka määrittely.

Tässä mielessä ehkä merkittävin Vyöhyke-hankkeen tulosten jalkauttamisen onnistumisen kriteeri on se, miten laajasti oppilaitosten, järjestöjen ja työelämän käytännön toimijat osallistuvat ja sitoutuvat jatkossa yhteiseen kehittämistyöhön. Joensuun kaupunki ottaa hankkeen loputtua vastuun Vyöhyke-talon hallinnoinnista, mikä on ensiarvoisen tärkeää. Kaupungin sitoutuminen vanhan puutalon korjaamiseen, kunnossapitoon ja vuokrasuhdeiden jatkamiseen on edellytys sille, että yhteistyön fyysiset puitteet eivät

rapaudu heti hankkeen päätyttyä. Verkostomaisen oppivan kehittämistyön jatkaminen Vyöhyke-yhteisössä vaatii kuitenkin tuekseen muutakin kuin siniä. Uusien yhteyksien ja toimintatapojen etsiminen, uudistuminen ja luottamukselliset kumppanuussuhteet toimijoiden välillä vaativat verkostonkutojia, jotka huolehtivat verkoston henkisestä ja yhteisöllisestä ruokkimisesta. Horellin (2003, 17) mukaan verkostonkutojien tehtävänä on edistää vuorovaikutusta eri osapuolten välillä, välittää ja tukea toimijoiden suhteita sekä uudelleen suunnata toimintaa tarvittaessa. Näitä kutojia voi olla monia ja tässä mielessä vastuu Vyöhykkeen tulevaisuudesta jakautuu julkisia organisaatioita laajemmalle. Yritykset, oppi- ja tutkimuslaitokset ja kansalaisjärjestöt voivat ottaa itselleen siivuja nuorisoalan alueellisesta kehittämisestä.

Tiina Sotkasiira on Vyöhyke-hankkeen ohjausryhmän jäsen ja hän toimii tutkijana Itä-Suomen yliopistossa.

Lähteet

Erola, Jouni 2011. Ulkoapäin tulevasta ohjauksesta nuorisotyön reflektiivisiin ammattikäytäntöihin. Teoksessa Harri Laukkanen, Tiina Sotkasiira & Piia Räsänen (toim.) Askeleita yhdessä tekemiseen, Vyöhyke – nuorisoalan osaamisyhteisön tuloksia. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Herranen, Jatta & Pasanen, Sanna 2011a. Toiminnan kehittämistä ja yhdessä tekemisen iloa. Teoksessa Harri Laukkanen, Tiina Sotkasiira & Piia Räsänen (toim.) Askeleita yhdessä tekemiseen, Vyöhyke – nuorisoalan osaamisyhteisön tuloksia. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Herranen, Jatta & Pasanen, Sanna 2011b. Monikulttuurisuuteen ja kasvatukselliseen ohjaukseen ankkuroitua kehittämissyhmätoiminta. Teoksessa Harri Laukkanen, Tiina Sotkasiira & Piia Räsänen (toim.) Askeleita yhdessä tekemiseen, Vyöhyke – nuorisoalan osaamisyhteisön tuloksia. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Horelli, Liisa 2003. Valittajista tekijöiksi. Nuoret valtautumisen verkostoissa Pohjois-Karjalassa. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.

Horelli, Liisa, Haikkola, Lotta & Sotkasiira, Tiina 2007. Osallistuminen nuorisotyön lähestymistapana. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perusteet, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 217-242.

Laukkanen, Harri 2011. Vyöhyke-hanke – taustaa, tavoitteita, toimintaa ja tuloksia. Teoksessa Harri Laukkanen, Tiina Sotkasiira & Piia Räsänen (toim.) Askeleita yhdessä tekemiseen, Vyöhyke – nuorisoalan osaamisyhteisön tuloksia. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Linnamaa, Reija & Sotarauta, Markku 2000. Verkostojen utopia ja arki: Tutkimus Etelä-Pohjanmaan kehittäjäverkostosta. Tampereen yliopisto, Alueellisen kehittämisen tutkimusyksikkö. Sente-julkaisu 7/2000.

Määttä, Jukka 2011. Vyöhyke koulutuksen ja työelämän yhteyksien kehittäjänä järjestö- ja nuorisotyöalalla Pohjois-Karjalassa. Teoksessa Harri Laukkanen, Tiina Sotkasiira & Piia Räsänen (toim.) Askeleita yhdessä tekemiseen, Vyöhyke – nuorisoalan osaamisyhteisön tuloksia. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Partanen, Tuomas 2011. Radionuorisotyötä Vyöhyke –hankkeessa. Teoksessa Harri Laukkanen, Tiina Sotkasiira & Piia Räsänen (toim.) Askeleita yhdessä tekemiseen, Vyöhyke – nuorisoalan osaamisyhteisön tuloksia. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 2005. Tilaa tulevaisuuden tekijöille - Pohjois-Karjalan nuorisostrategia. <http://www.pohjois-karjala.fi/dman/Document.phx?documentId=yd25505145751326>

Silvennoinen, Anna 2009a. Pohjois-Karjalan nuorisopalvelut 2009. Sosiaalisen vahvistamisen käytäntöjä kehittävä projekti, HUMAK. Viitattu 2.2.2011. <http://vyohyke.net/media/vyohykemateriaali/Pohjois-Karjalan%20nuorisopalvelut%202009.pdf>

Silvennoinen, Anna 2009b. ”Eikös tässä oo tavoitteena saaha saman katon alle eri toimijoita?” Odotukset VYÖHYKE – Nuorisoalan osaamisyhteisö -hankkeelta. Opinnäytetyö, HUMAK. 2009. Viitattu 2.2.2011. <http://vyohyke.net/media/vyohykemateriaali/Odotukset%20VYOeHYKE%20-%20nuorisoalan%20osaamisyhteisoe%20-hankkeelta.pdf>

Sotkasiira, Tiina, Haikkola, Lotta & Horelli, Liisa 2009. Building towards effective participation, A learning-based network approach to youth participation. Teoksessa Barry Percy-Smith & Nigel Thomas ((toim.) Handbook of Children's Participation: perspectives from theory and practice. London: Routledge.

Tikkanen, Sari 2010. MEKASTUS - Vanhempien mediakasvatustaitoja kehittävä projekti. Sosiaalisen vahvistamisen käytäntöjä kehittävä projekti, HUMAK. Viitattu 2.2.2011. <http://vyohyke.net/media/vyohykemateriaali/MEKASTUS%20JA%20TIIVISTELMAe.pdf>

Petri Cederlöf

Vyöhyke nuorisoalan alueellisten keskittymien kentässä

Erilaiset synergiset yhteistoimintamuodot ovat pienessä määrin yleistyneet nuorisotyön alueellisessa organisoinnissa 2000-luvulla. Kaupunkialueilla yleistymässä on monialainen yhteiskäyttö ainakin uusissa rakennusinvestoinneissa. Maaseutualueiden keskuksissa on syntynyt muun muassa nuorisotyön eri toimijoiden yhteisiä toimisto- ja hallintojärjestelyjä, useimmin yhteistyössä järjestöjen kanssa.

Keskittymien idea ilmenee myös valtakunnallisesti. Osana nuorisotyön yleistä kehittämistä ja edellytysten luomista, Opetus- ja kulttuuriministeriö teki syksyllä 2010 periaatepäätöksen nimetä 13 toimijaa nuorisotyön valtakunnallisiksi palvelu- ja kehittämiskeskuksiksi. Periaatepäätöstä voi tarkastella nuorisotyön palvelurakenteen täsmentämisenä valtakunnallisten ja alueellisten kehittämiskeskusten suuntaan. Tällaisiksi keskuksiksi nimettiin Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden koordinaatio- ja kehittämiskeskus, Valtakunnallinen verkkonuorisotyökeskus, Suomen Lasten Parlamentti, Unginfo - Föreningen Luckan i Helsingfors, Nuori Kulttuuri-toimisto, Lasten ja nuorten taidekeskuksen säätiö, Sorin Sirkus ry, Avartti-toimisto, Ehkäisevän päihde- ja huumetyön palvelukeskus Preventiimi, Suomen nuorisokeskukset ry, Valtakunnallinen työpajajyhdistys ry., Nuorisotyön perinnekeskus ja Nuorisotutkimusverkosto.

Kaikki yllä mainitut toimijat ovat kiinnostavia nuorisotyön sisältöjen ja aseman kehityksen kannalta. Ne voivat muodostaa kasvupohjan valtakunnalliselle palvelu- ja kehittämisrakenteelle.

Esimerkiksi valtakunnalliset nuorisokeskukset ovat merkittäviä ympäristökasvatuksen osaajia nuorisotyössä ja niiden toiminnassa sosiaalisen nuorisotyön koordinointi yhdistyy etsivään ja monialaiseen nuorisotyöhön.

Kiinnostavaa on pohtia myös sitä, missä määrin suurimmat kaupunki-seudut voivat tai voisivat perusvoimavaroillaan ja yhteyksillään vaikuttaa niitä ympäröivien maaseutualueiden mahdollisuuksiin kehittyä myös nuorisotalalla. Tätä kysymystä ei ole helppo ratkaista moninaisten kuntien kilpaillessa erillisistä oikeuksistaan yhteisiin voimavaroihin. Muutamissa tapauksissa kuitenkin on todettavissa, että alueen keskeinen kaupunki on (valittamatta ja vastustelematta) ottanut vastuuta seudullisesta yhteistyöstä ja muun muassa kehittämishankkeen koordinoinnista. Tosin on myös tapauksia, joissa pienemmät ympäröiväkunnat vastustavat tällaista kehitystä, vaikka panostussuhteissa ne olisivatkin selvästi saavia osapuolia.

Suurimpien kaupunkien nuorisotoimien Kanuuna -verkosto tarjoaa mielenkiintoisen näkymän lähivuosien kehitykseen. Tämä kumppanuus- ja vertaiskehittämisen verkosto näyttää vakiinnuttaneen asemansa ja vuonna 2010 oli jo nähtävissä merkkejä kehittämistoimien leviämisestä joihin-kin Kanuunan jäsenkaupunkeja ympäröiviin pienempiin kuntiin.

Muutamia kehittyviä ja kiinteitä yhteistoiminnan ja kehittämisen verkostoja on myös joidenkin kuntien nuorisotoimien, valtakunnallisten nuorisokeskusten ja alan oppilaitosten välillä maakunnittain, läänin tasolla ja ylimaakunnallisesti. Joidenkin nuorisotyön osa-alueiden piirissä on kehittynyt alueellisia ja valtakunnallisiakin, ammatillisia ja toiminnallisia kehittämisenverkostoja. On myös suunniteltu esimerkiksi maakunnallista yhteisesti jäsenettyä nuorisotyön palvelurakennetta yhteistyön ja työnjao- n kautta. Vahvassa mielessä sellaiseen ei tosin ole vielä edetty. Vastaa-vas- ti nuorisotyön tutkimus- ja kehitystyön valtakunnallista osaamisverkostoa on ideoitu muun muassa suurimpien kaupunkien nuorisotyön, alan kou- lutusorganisaatioiden, keskeisten valtakunnallisten tahojen sekä tutkimuk- sen vuorovaikutuksessa.

Nuorisotyön palvelu- ja kehittämiskeskukseen ajatukseen voidaan liittää myös viime vuosien kehitystrendeihin kuuluneet yleiset osaamiskeskusten ja -verkostojen ajatukset. Ammattikorkeakoulujen lakisääteisen tutkimus- ja kehittämistoiminnan haasteita on jäsennely nimeämällä alan tutkimuk- sen ja kehittämisen keskuksia. Myös toisen asteen oppilaitokset ovat profi- loineet toimintaansa osaamiskeskusten nimissä ja aluekehitysrooliin viita- ten. Näin on tapahtunut myös nuorisotyön koulutuksen yhteydessä. Kou-

lutusorganisaatioissa ideana on edistää tutkimuksen, koulutuksen ja työelämän keskinäistä yhteyttä alueelliseen kehittämistoiminnan toteuttamiseksi. Nuorisotyön aseman kannalta keskeinen ajankohtainen kysymys koskee monialaista yhteistyötä ja siihen sisältyviä suhteita. Myös tätä ajatusta voi peilata ideaan osaamisyhteisöstä.

Projektimaisuus

Kehittämishankkeiden ja -projektien yleisesti tunnistettu haaste on niissä edistettyjen käytäntöjen vakiinnuttaminen kuntiin tai niiden yhteistoi-
mintaan. Yleinen ongelma on, että hanke- ja projektirahoituksella paikataan perustoimintaa tai tuetaan kehittämistoimia, joita kunnat eivät tue budjetistaan tai joiden suoria valtioavustuksia ne eivät aina käytä tähän tarkoitukseen. Tällöin hankkeiden myötä paranevakaan tilanne ei takaa kehityksen juurtumista kuntien käytäntöön. Muut edellä mainitut epävarmuustekijät vain korostavat tämän haasteen keskeisyyttä nuorisotyön ylikunnallisessa kehittämisessä.

Sinänsä myönteiseen erillisrahoitettuun hanketoimintaan liittyy myös mahdollinen näköharha. Joissakin yhteyksissä kunnan nuorisotyön nähdään kehittyneen ja laajentuneen myönteisesti, vaikka tosiasiallisesti kunnan oma panostus on laskenut samalla kun rahoitusta on suunnattu toiminnan tueksi erillisillä määräaikaisilla hankkeilla.

Toinen ongelma nuorisotyön kannalta on siinä, että nuorisotyön tunnistaminen varsinaiseksi rahoituskohteeksi erilaisissa rakennerahasto- ja aluekehittämisrahoitusten suuntauksissa on usein ollut heikkoa. Yhtenä syynä toki on se, että aluepolitiikka painottuu elinkeino- ja teknologia-alan hankkeisiin, joiden keskellä sosiaaliseen vuorovaikutukseen kiinnittyvät pienemmät tai ”pehmeämmät” alat jäävät helposti profiloitumatta, vaikka niillä voikin olla merkitystä muun muassa osaamisen, koheesion ja kilpailukyvyyn tulevaisuustekijöiden kannalta. Toki nuorisotyön kannalta myönteisiä poikkeuksia on olemassa tässäkin suhteessa.

Vyöhykkeen sukua

Alueellisesti laajoja maakunnallisia tai sitäkin laajempia nuorisotyön kehittämishankkeita on suunniteltu ja toteutettu viime vuosina. Useimmiten ne ovat liittyneet kaupunkiseutujen kehittämistoimien tai muiden yhteistyöverkostojen tulosten ja ideoiden edelleen levittämiseen. Kotkan, Kouvolan ja Lappeenrannan nuorisotoimien yhteistyön kautta Kotkan hallinnoima, ensin seudullisesti profiloitunut nuorisotyön kehittämishanke laajeni vuonna 2009 koskemaan useimpia Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan kuntia. Tässä Nupit Kaakkoon -hankkeessa toteutettiin alan toimijoiden kokoontumisia, nuorisokyselyjä sekä alueen paikallista nuorisotyötä koskevan tiedon yhteen kokoamista.

Kaakkois-Suomessa seuduittain painottuva kehittämistyö on jatkunut Osaava Kaakonkulma -hankkeessa Lappeenrannan hallinnoimana. Seudullisen ja maakunnallisen yhteistyön vakiinnuttamisen rinnalla hankkeen tavoitteita ovat nuorisotyön ammatillisen osaamisen kehittäminen ja nuorisopalvelujen laadun tasa-arvoinen varmistaminen koko hankealueella, sekä siten myös kansainvälisiin yhteyksiin kiinnittyvän osaamiskeskittämisen kehittäminen. Hankkeessa pienempiin osallistujakuntiin jalkautetaan suurimpien kaupunkien verkostossa kehitettyä nuorisotyön auditointia.

Varsinais-Suomessa toteutuvan VarsiKas -hankkeen (2009-2011) tarkoitus on maakunnallinen nuorisokasvatuksen ja sen laadun vertaiskehittäminen. Tässä hankkeessa erityisen kiinnostavaa on sen alueellinen laajuus: maakunnan viidessä seutukunnassa on asukkaita noin 460 000. Siihen kuuluu asukasmäärältään yksi Suomen suurimmista kaupungeista ja seuduista sekä samalla Suomessa tyypillisiä pieniä kuntia ja maaseutumaisia alueita. Itse ydinhanke (hallinnoija Naantali) on voimavaroiltaan pieni, mutta viiden seudun vuorovaikutuksella on pyritty kehittämishankkeiden perheeseen ja työnjakoon, jossa yhdellä seudulla kehitetty toiminta voitaisiin mallintaa myös muihin. Hanke toimii vuorovaikutuksessa maakunnallisen nuorten ohjauksellisen hankkeen (MAST-hanke) kanssa.

Turun ja Turun seudun nuorisotiedotusta on vieritetty muihin seutukuntiin alkaen verkkosivustosta, seudullisten tietojen yhteen kokoamisen ja koulutuksen kautta nuorten vertaistiedotuskäytännön (Vertti -toimin-

ta) levittämiseen sekä talven 2010-2011 kuluessa myös liikkuvan tiedotuksen ja neuvonnan (nuorisotiedotusbussi Mobiili) toimintaan. Turun seudulla ja Naantalissa kehitettyä kansainvälistä nuorisotyötä on vastaavasti koulutuksin ja tiedottamalla levitetty maakuntaan. Muita aiheita ovat olleet esimerkiksi osallisuus ja ympäristö- ja terveystkasvatus, sekä muut verkostossa tärkeiksi levitettäväksi ja omaksuttaviksi koetut seudulliset ja paikalliset toimet. Maakunnalliseen hanketyöhön kuuluu myös tietojen koostaminen nuorisotyön paikallisista tilanteista ja sen profiilin nostaminen koko alueella.

Nuorisotyön koulutusyhteyden kautta Vyöhykkeen keskeisenä taustana olivat myös kokemukset Keski-Suomessa toimineesta nuorisotyön Kannuste-osaamisverkostosta. Se toteutui hankejatkumoina vuosina 2000-2008 Humanistisen ammattikorkeakoulun hallinnoimana. Ammattikorkeakoulun lakisäätöiden vastuiden näkökulmasta tällaisessa toiminnassa keskeisiä ovat opintojen ja työelämän yhteen kytkeminen sekä alueellista merkitystä kantava kehittämistoiminta. Kannusteen myötä monenlaiset opiskeluun, työelämän kehittämiseen ja nuorisotyön alueelliseen verkostoitumiseen liittyvät toiminnot kehittyivät jatkuviksi käytännöiksi, jotka vaikuttavat edelleenkin.

Kannusteella oli myös koko maakunnan tasoisia vaikutuksia. Hankeesittelyn mukaan ideana oli synnyttää nuorisotalan osaamisen sydän, joka pumpkaa energiaa ammattilaisten ja vapaaehtoisten toimintaan muodostaen osaamisyhteisön. Tämä vahva visio on sovitettavissa myös Vyöhykkeen määrittelyyn. On kuitenkin syytä pohtia, missä määrin isoakaan erillishoitettua hanketta on oikeudenmukaista arvioida sen jälkeensä jättämällä pysyvillä tekijöillä, jos hankkeen toteutumisaikajalta on todettavissa monia tuloksia, mutta sen päättymisen jälkeen toimintojen ylläpito on myös riippuvaista eri osapuolien rahoituksesta ja muusta panostuksesta (tai passiivisuudesta) kehitettyjen käytäntöjen jatkumiseksi. Tämä pätee yleisesti hankearviointiin.

Sen sijaan on tärkeää pohtia hankkeen myötä toteutuneiden käytäntöjen tarkoituksenmukaisuutta ja muuta arvoa. Niiden kautta voi varmasti todeta, että monessakin tapauksessa tämän kokoluokan hanke on jättänyt (pysyvätkin?) jälkiä paitsi kyseiselle alueelle ja sen organisaatioihin, myös

moniin osallistuneisiin ihmisiin, joiden toiminnassa jäljet voivat näkyä siellä, missä he jatkossa toimivat. Kannusteen yhteistyöverkostoon kuului toistakymmentä organisaatiota. Hankkeessa toteutettiin nuorisotalatutkimus, seudullinen nuorisotyön koordinoitu yhteistoiminta, nuorisotiedotuksen seudullinen kokeilu, erillisiä koulutuksia, seminaareja, selvityksiä ja asiantuntijatoimia. Oppilaitosten ja ammatillisen osaamisen kannalta keskeisimpiä ovat ehkä työelämä- ja koulutusosaamista kehittävä pedagoginen vaihto, sekä hankkeen myötä vakiintunut opiskelijatiimitoiminta.

Ennen Vyöhyke-hankkeen käynnistämistä käytiin keskustelua sen alueellisesta profiilista. Suunnitelman rinnalla oli käynnistymisvaiheessaan olevan Mikkelin ammattikorkeakoulun osaamiskeskittymä Juvenia, jonka suunnitelmassa oli yhtymäkohtia Vyöhykkeen ensimmäisiin suunnitelmiin. Juveniassa pyrkimyksenä on ollut nuorisotalan toimijoiden tukeminen asiantuntijuudella nuorisotalan kehittämiseksi. Päätoiminnot ovat olleet koulutus ja muu asiantuntijapalvelu, erityisesti alueellinen nuorten elinoloselvityksen sekä lapsi- ja nuorisopolitiikan tavoitteiden edistäminen noin maakunnallisesti. Juvenia on esittänyt keskittävänsä toimintansa erityisesti Itä-Suomeen, mutta ulottuvansa merkityksiltään myös kansalliselle ja kansainväliselle tasolle. Juveniaa on edistetty hankerahoituksilla, mutta ajatuksena on kuitenkin pysyvä käytäntö.

Terveisiä Pohjois-Karjalaan

Vyöhykkeen vuonna 2011 päättyvän hankkeistetun kehittämisvaiheen jälkeisen ajan kannalta on tärkeää pohtia myös laajemmin nuorisotyön alueellisen osaamiskeskittymän kehityksen, vaikuttavuuden ja vakiinnuttamisen haasteita. Pohjois-Karjalassa nykyinen Joensuu edustaa suurimpien kaupunkien nuorisotyön valtakunnallista kumppanuusverkostoa, sekä kuntaliitosten myötä muodostuneita ”aluekaupunkeja”, joissa tyyppillistä on maaseudun ja ”reuna-alueiden” liittyminen kaupunkikeskuksen palvelurakenteeseen. Lisäksi Pohjois-Karjalassa kiteytyvät maaseudun ja kaupunkikeskusten suhteet ja erot, kuten yleisemmin laajemmassa mittakaavassa koko maassa.

Väestörakenteen kehitys koskee väestön ikäjakaumaa, alueellista jakaumaa sekä näitä yhdessä. Suomessa väestön ikääntyminen (erityisesti suurten ikäluokkien eläköityminen) ja syntyvyyden ainakin suhteellinen vähiäisyys merkitsevät huoltosuhteen muutosta aiempaa kuormittavammaksi. Yhä enemmän palveluja (erityisesti sosiaali- ja terveystalveluja) tarvitaan erityisesti ikääntyneimmille samalla, kun palvelujen tuottaminen on kallistunut ja niihin tarvittavat verotulot ja työvoiman määrä eivät näytä voivan lisääntyä vastaavasti. Samalla myös väestön jakautuminen maantieteellisesti kasvaa edelleen. Pääasiallinen muuttotase on monin paikoin negatiivinen, mutta useilla kaupunkiseuduilla kasvava. Monilla muuttotappiollisilla alueilla poismuutto painottuu nuoriin, mikä myös vahvistaa alueellisia eroja ikärakennkehityksessä.

On kysyttävä, miten pienenevän nuoren ikäluokan tarpeet huomioidaan kooltaan ja palvelutarpeiltaan kasvavan ja suuren ikäluokan rinnalla, sekä miten tähän haasteeseen vastataan Pohjois-Karjalassa?

Vyöhyke voidaan ymmärtää hankkeena tai toimintarakenteena. Kummassakin merkityksessä ilmenevät kaikki edellä mainitut aiheet: alueellisuus ja rakennemuutokset, hanketoiminnan suhde pysyvään toimintaan, ajatus osaamisen sekä palvelu- ja kehittämistoiminnan keskittymästä, monialaisuuden kumppanuushaasteet, sekä nuorisokasvatuksen sisällölliset ja kansainvälisetkin haasteet. Vyöhykkeen verkkosivulla on jo luettavissa monenlaisia hankkeen varrella ja tuloksina toteutuneita toimia ja tietoja. Siltä pohjalta toivottavasti kehitys jatkuu. Punaisia lankoja muodostavat osaamisen ja tiedotuksen vahvistaminen, sekä palvelu- ja kehittämistoimien sitominen alueellisiin yhteyksiin – sekä hankkeilla että niistä riippumatta.

Petri Cederlöf, FM (s. 1966) toimii opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamana nuorisotyön tutkijana Humanistisessa ammattikorkeakoulussa (HUMAK). Hankkeessa Nuorisotyön asema ja merkitys Suomessa hän seuraa nuorisotyötä muutoskehityksen virrassa, toisaalta virallisten muutostalvjojen ja toisaalta nuorisotyöntekijöiden kohtaamisissa tavoittamiensa kokemusten ja näkemysten kautta. Hankkeesta ks. <http://nam.humak.fi/>

Harri Laukkanen, Tiina Sotkasiira &
Piia Räsänen (toim.)

ASKELEITA YHDESSÄ TEKEMISEEN Vyöhyke – nuorisoalan osaamisyhteisön tuloksia

Julkaisun artikkeleissa kuvataan ja tarkastellaan Pohjois-Karjalassa vuosina 2008-2011 toteutettua Vyöhyke – nuorisoalan osaamisyhteisö -hanketta. Kirjoittajajoukko koostuu eri tavalla hankkeessa mukana olleista toimijoista. Artikkeleissa on mukana eri näkökulmia, alkaen yksittäisten opiskelijoiden kokemuksista päättyen hankkeessa luotujen toimintamallien kuvauksiin ja hankkeen vaikutusten arviointiin.

verkko ISBN 978-952-456-111-2

kirja ISBN 978-952-456-112-9

Pohjois-Karjalan opisto ja ammattiopisto
Niittylahti

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

oifm
101.5 MHz

Joensuun
nuorisotoimi

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

humak Humanistinen ammattikorkeakoulu